4. KESKIVIIKKONA 9. HELMIKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1) Suomen lähtökohdat ja tavoitteet Euroopan unionin vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa 65

Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2000 vp
Keskustelu

Toinen käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvostosta annetun lain muuttamisesta 117

Hallituksen esitys HE 145/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 12/1999 vp

3) Hallituksen esitys ulkoasiainhallintolaiksi 118

Hallituksen esitys HE 139/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 9/1999 vp

Lähetekeskustelu

4) Laki ajoneuvoverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 118

Lakialoite LA 175/1999 vp (Pekka Vilkuna /kesk ym.)

5) Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 119

Lakialoite LA 184/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

6) Laki kansanedustajain eläkelain muuttamisesta 121

Lakialoite LA 189/1999 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)

7) Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta 122
Lakialoite LA 194/1999 vp (Jaana Ylä-Mononen /kesk)

8) Laki tieliikennelain 72 §:n muuttamisesta 125
Lakialoite LA 195/1999 vp (Harry Wallin /sd ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Sulo Aittoniemi /alk
Eero Akaan-Penttilä /kok
Ulla Anttila /vihr
Tarja Halonen /sd
Esko Helle /vas
Matti Huutola /vas
Jyri Häkämies /kok
Timo Ihamäki /kok
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Liisa Jaakonsaari /sd
Kari Kantalainen /kok
Tanja Karpela /kesk
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Tarja Kautto /sd
Mari Kiviniemi /kesk
Risto Kuisma /rem
Lauri Kähkönen /sd
Eero Lämsä /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Raimo Mähönen /sd
Tero Mölsä /kesk
Sinikka Mönkäre /sd
Olli Nepponen /kok
Outi Ojala /vas
Kalevi Olin /sd
Erkki Pulliainen /vihr
Antti Rantakangas /kesk
Mirja Ryynänen /kesk
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /kesk
Timo Seppälä /kok
Anni Sinnemäki /vihr
Säde Tahvanainen /sd
Martti Tiuri /kok
Lasse Virén /kok
Harry Wallin /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Harry Wallin /sd
Kari Myllyniemi /kesk
Mauri Salo /kesk
Erkki Pulliainen /vihr
Raimo Mähönen /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

9.2. edustajat
Tarja Filatov /sd
Tarja Halonen /sd
Jyri Häkämies /kok
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Eero Lämsä /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Raimo Mähönen /sd
Erkki Pulliainen /vihr
Timo Seppälä /kok
Matti Vähänäkki /sd

9.—11.2. edustaja
Sinikka Mönkäre /sd

9.—17.2. edustajat
Ulla Anttila /vihr
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Liisa Jaakonsaari /sd
Outi Ojala /vas

Kalevi Olin /sd
Martti Tiuri /kok
10. ja 11.2. edustajat
Susanna Huovinen /sd
Markku Markkula /kok

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Puhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä on poissa
9.—13.2. edustaja
Sulo Aittoniemi /alk

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta
9.2. edustaja
Risto Kuisma /rem
9.—16.2. edustaja
Esko Aho /kesk
10.2. edustaja
Esko Kurvinen /kok
10. ja 11.2. edustaja
Osmo Soininvaara /vihr
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Suomen lähtökohdat ja tavoitteet Euroopan unionin vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa

Keskustelu
Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2000 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään eilen pidetyssä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston selonteko Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa.

Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, selonteko lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi valiokuntaan, jollei eduskunta päätä siirtyä päiväjärjestykseen asiaa valiokuntaan lähettämättä. Jos selonteko lähetetään valiokuntaan, sen on mietinnössään ehdotettava selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää ja siirtyy päiväjärjestykseen. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että selonteko lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

[1] **Pääministeri Paavo Lipponen:** Arvoisa puhemies! Euroopan unionin laajentuminen on yksi haasteellisimmista tehtävistä, joita unionilla on edessään lähivuosien aikana. Suomen puheenjohtajakaudella tehtyjen päätösten tuloksena unioni on selkeyttänyt laajentumisen näkymät. Kuuden valtion kanssa keväällä 1998 aloitetuissa liittymisneuvotteluissa on jo päästy hyvään vauhtiin. Helsingin Eurooppa-neuvostossa tehtiin merkittävä ja kauaskantoinen ratkaisu, kun päätettiin neuvottelujen avaamisesta kuuden muun jäsenyyttä hakeneen maan kanssa ja annettiin Turkille ehdokasmaa-asema. (Hälinää)

Puhemies: Anteeksi, pääministeri! Kehotan edustajia rauhoittumaan ja käymään yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella. (Ed. I. Kanerva: Ei kuulu muuten!) — Ei kuulu muuten, todella. — Pääministeri Lipponen, olkaa hyvä!

Puhuja: En olisi arvannut, että tämä aiheuttaa näin paljon hämminkiä.

Vuonna 1993 Kööpenhaminan Eurooppa-neuvosto totesi, että uusien jäsenvaltioiden tulee täyttää tietyt unionin niille asettamat edellytykset, joihin kuuluvat muun muassa vahva demokratia, ihmisoikeuksien kunnioitus ja markkinatalous. Samalla Eurooppa-neuvosto muistutti, että unionilla on oltava kyky ottaa vastaan uusia jäseniä, säilyttäen samalla Euroopan integraatiossa dynamiikka. Unionin toimintakyvyn säilyt-

täminen ja parantaminen on sekä unionin että hakijamaiden etu. Laajentuminen voidaan menestyksellä toteuttaa, mikäli sekä unionin jäsenyyttä hakeneet maat että unioni itse ovat siihen tarpeeksi hyvin valmistautuneita. Tämä on hyvin vaativa prosessi.

Euroopan unionin on huolehdittava tämän vuoden aikana — toivottavasti tässä onnistutaan — siitä, että sillä on valmiudet ottaa uusia jäseniä lähitulevaisuudessa. Tästä on kysymys ensi viikolla Brysselissä alkavassa uudessa hallitustenvälisessä konferenssissa. Aikoinaan unionin toimielinrakenteet luotiin kuutta perustajajäsentä varten. Nyt on luotava parhaat mahdolliset edellytykset laajentuneen, lopulta lähes 30 jäsenvaltion unionin toiminnalle. Kaikilta unionin jäsenvaltioilta vaaditaan nyt alkavassa hallitustenvälisessä konferenssissa joustavuutta ja halukkuutta muutoksiin.

Konferenssin tavoitteeksi on asetettava kattavat ja kestävät toimielinuudistukset, jotka mahdollistavat unionin laajentumisen. Konferenssin on keskityttävä unionin laajentumisen kannalta välttämättömiin institutionaalisiin uudistuksiin. Lopputuloksen on oltava tasapainoinen ja poliittisesti kestävä, niin että jäsenvaltioiden kansalaiset sen ymmärtävät ja hyväksyvät. Näin tietenkin myös Suomessa. Konferenssin pitää saada työnsä päätökseen tämän vuoden lopussa eli Ranskan puheenjohtajuuskaudella, jotta laajentumisprosessi ei viivästyisi unionista itsestään johtuvista syistä.

Suomen lähtökohtana on Eurooppa-neuvoston päätelmien mukainen asialista, joka hyväksyttiin Helsingissä. Kuitenkin on muistettava, että Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaan puheenjohtajamaa Portugali antaa Eurooppa-neuvostolle selvityksen konferenssin etenemisestä ja voi ehdottaa asioita lisättäväksi konferenssin asialistalle. Mikäli päädytään sellaiseen tilanteeseen, että asialistaa laajennetaan kysymyksiin, joita ei käsitellä tässä selonteossa, valtioneuvosto täydentää selontekoaan näiltä osin.

Hallitustenvälisen konferenssin keskeiset kysymykset ovat komission koko ja kokoonpano, äänten painottaminen neuvostossa, määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan mahdollinen laajentaminen sekä muut tarvittavat perussopimusten muutokset, jotka liittyvät näihin kysymyksiin ja Amsterdamin sopimuksen täytäntöönpanoon.

Hallitus katsoo, että toimielinten uudistamista koskeva lopullinen ratkaisu tulee olemaan kokonaisratkaisu, jossa keskeiset asiakohdat nivoutuvat yhteen. Me pyrimme siihen, että unionin toiminta on muutosten jälkeen tehokasta. Samalla neuvotteluissa saavutettavan lopputuloksen on oltava tasapainoinen ja johdonmukainen siten, että muutoksia voidaan soveltaa laajentuneeseen unioniin, riippumatta unionin jäsenmäärästä.

Komission koon ja kokoonpanon suhteen hallitus pitää tärkeänä, että komissiossa on unionin laajentuessa yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Tämä on paras tapa taata komission legitimiteetti eli se, että unionin jäsenmaissa koetaan komissio ikään kuin oikeutetuksi ja läheiseksi. Komission jäsenet luonnollisesti hoitavat tehtäviään riippumattomina eivätkä ota ohjeita miltään hallitukselta. On kuitenkin tärkeää, että komissiossa on kaikkien jäsenmaiden tuntemusta. Tältä pohjalta lähdettäessä myös jäsenmaiden kansalaisten yhteyttä unioniin voidaan vahvistaa, ja päinvastoin tietenkin se saattaisi heikentyä. Jos esimerkiksi Suomen kansalaista ei olisi komissiossa, se saattaisi vaikuttaa suomalaisten asenteisiin.

Komission jäsenten lukumäärän lisäksi esille on noussut kysymys komission jäsenten keskinäisestä asemasta. Hallitus lähtee siitä, että komission jäsenten tulee olla samanarvoisia komission kollegiaalisessa päätöksenteossa. On myös keskusteltu varapuheenjohtajien määrästä. Olemme valmiit harkitsemaan lukumäärän muuttamista, mutta kaikkien komission jäsenten samanarvoisuus tulee säilyttää.

Kysymys äänten painottamisesta liittyy määräenemmistöpäätösten tekemiseen neuvostossa. Äänten painottamisen tarkoituksena on ollut kuvastaa väestömäärältään erikokoisten jäsenvaltioiden ryhmittymien tasapainoa. Laajentumisten yhteydessä uudet valtiot on sijoitettu asteikolle saman periaatteen mukaan. Käytännössä nykyinen järjestelmä suosii jossakin määrin väestömäärältään pieniä maita. Näillä on siis suhteellisesti enemmän ääniä kuin suurilla.

Hallitus on valmis hyväksymään ääntenpainotusjärjestelmään muutoksia sillä edellytyksellä, että muissa toimielimiä koskevissa kysymyksissä päästään tyydyttäviin tuloksiin. Tärkeää on, että ääntenpainotusratkaisu on selkeä ja yksinkertainen ja sitä voidaan soveltaa laajentumisprosessin kaikissa vaiheissa.

Määräenemmistökynnys on säilynyt noin 71 prosentissa koko neuvoston historian ajan. Nykyistä äänikynnystä ei mielestämme ole tarpeen muuttaa.

Unionin päätöksentekokyvyn kannalta keskeinen kysymys on määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentaminen. Suomi ja eräät muut jäsenvaltiot olisivat olleet valmiita laajentamaan määräenemmistöpäätöksenteon soveltamisalaa enemmän kuin mihin Amsterdamin kokouksessa kyettiin ja siellä kirjaamaan sopimukseen. Yksimielisyysvaatimus, vaikka se on perusteltu joissakin kysymyksissä edelleenkin, lamaannuttaa unionin päätöksentekoa ja heikentää itse asiassa myöskin unionin painoarvoa globaalisena toimijana, kun on kysymys esimerkiksi kauppapolitiikasta.

Laajentuneessa unionissa yksimielinen päätöksenteko tulee olemaan entistä vaikeampaa. Mielestäni määräenemmistöpäätöksenteon laajentamista tulisikin avoimesti tarkastella tulevassa hallitustenvälisessä konferenssissa. Määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentuminen on ehdoton edellytys tehokkaalle päätöksenteolle laajentuvassa unionissa.

Jäsenvaltioilla on tietenkin tästä asiasta erilaisia näkemyksiä, erityisesti siitä, mihin kysymyksiin määräenemmistöpäätökset tulisi ulottaa. Mainitsin esimerkkinä juuri kauppapolitiikan, josta Amsterdamissa oli erilaisia käsityksiä. Siksi päätöksentekoa ei voitu ulottaa palvelujen kauppaan, mikä oli sinänsä valitettavaa. Yhteisymmärryksen löytäminen ei välttämättä tule olemaan helppoa.

Suomen näkemys on, että määräenemmistöpäätökset voivat tulla kysymykseen muun muassa sellaisissa läheisesti sisämarkkinoiden toimintaan liittyvissä asioissa kuten unionin kansalaisuus, henkilöiden vapaa liikkuvuus, lainsäädännön lähentäminen — verotuksen puolella erikseen selvitettäviltä osin — sekä yhteisöbudjettia koskevat kysymykset. Hallitus pitää erityisen tärkeänä sitä, että määräenemmistöpäätöksenteko voidaan ulottaa kauppapolitiikassa palveluihin ja aineettomiin oikeuksiin. Nykyinen vaatimus yksimielisyydestä heikentää unionin asemaa kansainvälisissä kauppaneuvotteluissa. Tietenkin tässä on myös kysymys siitä, että tämä ei palvele Suomen etua.

Yksimielisyys tulee jatkossakin säilyttää kysymyksissä, jotka liittyvät unionin perusluonteeseen eivätkä päätöksenteon tehostamiseen. Esimerkiksi jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivaltaa koskevat muutokset kuuluisivat tähän kategoriaan. Yksimielisyys on tarpeen myös, kun päätetään muun muassa puolustuspolitiikasta tai sisämarkkinoiden keskeisistä periaatteista poikkeamisesta.

Näiden kolmen keskeisen peruskysymyksen lisäksi hallitustenvälisessä konferenssissa voidaan meidän mielestämme käsitellä näihin ja laajentumiseen läheisesti liittyvinä muutamia muita aiheita.

Komission jäsenten vastuukysymys nousi esille viime keväänä, kun komissio erosi kesken toimikautensa. Nykyinen komission puheenjohtaja on aloittanut käytännön, jonka mukaan jäsenet eroavat hänen niin pyytäessään. Tämä on siis epävirallinen käytäntö.

Yksittäisten komission jäsenten vastuuta komission puheenjohtajalle tuleekin vahvistaa. Tältä osin voidaan tarkastella, pitäisikö se ilmaista perussopimuksessa. Sen sijaan emme pidä tarkoituksenmukaisena yksittäisten jäsenten saattamista vastuullisiksi Euroopan parlamentille, vaan komission tulee edelleenkin olla vastuussa Euroopan parlamentille kollegiona.

Amsterdamin sopimuksella Euroopan parlamentin enimmäisjäsenmäärä rajattiin 700:aan, jotta liian suuri jäsenmäärä ei vaarantaisi parlamentin toimintakykyä. Samalla jäsenmaiden asianmukainen edustus tuli turvata. Paikkamäärän säilyttäminen 700:ssa laajentumisen jälkeenkin on kannatettavaa. Mahdollisuus jäsenvaltioiden asianmukaiseen edustukseen tulee kuitenkin myös jatkossa turvata.

Konferenssin yhteydessä on syytä huomioida, että yhteisöjen tuomioistuimen ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsittelemien asioiden määrät ovat kasvaneet jatkuvasti. Unionin laajentuminen kasvattaa entisestään näiden asioiden määrää. Näin ollen on perusteltua kehittää tuomioistuinten toimintakykyä ja -tapoja.

Myös muiden toimielinten ja neuvoa-antavien elinten kohdalla toimintatavat ja jäsenmäärät saattavat nousta keskusteltaviksi.

Hallitustenvälisen konferenssin kanssa rinnakkaisina, mutta erillisinä hankkeina kehitetään Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja valmistellaan ehdotusta unionin perusoikeusasiakirjaksi.

Euroopan unionin turvallisuuspoliittinen merkitys kasvaa. Helsingin Eurooppa-neuvostossa

päätettiin kehittää tehokkaampia sotilaallisia ja ei-sotilaallisia voimavaroja sekä perustaa uusia rakenteita, jotta unioni kykenisi vastaamaan kriisinhallintatehtävistä. Kriisinhallintaan liittyvät elimet, poliittinen ja turvallisuuskomitea, sotilaallinen komitea ja sotilasesikunta, tulevat toimimaan pysyvällä pohjalla Brysselissä. Suomen puheenjohtajuuskauden aikana jäsenmaiden arviot siitä, tarvitaanko uusien rakenteiden perustamisen vuoksi perussopimuksen muutoksia, poikkesivat toisistaan. Näkemyksemme mukaan kriisinhallinnan kehittäminen ei automaattisesti edellytä perussopimuksen muutoksia. Mikäli Portugalin kaudella tehtävässä selvitystyössä päädytään kuitenkin siihen, että sopimusmuutokset ovat välttämättömiä, asia voidaan huolellisesti valmisteltuna ottaa hallitustenvälisen konferenssin asialistalle konferenssin loppuvaiheessa.

Toisena rinnakkaisena prosessina perussopimuskonferenssin kanssa käsitellään ehdotusta unionin perusoikeusasiakirjaksi. Kölnin Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmissä todetaan, että Euroopan unionin nykyisessä kehitysvaiheessa unionin tasolla voimassa olevat perusoikeudet olisi koottava peruskirjaksi ja siten tuotava näkyvämmin esille. Tavoitteena on, että perusoikeusasiakirjaluonnos valmistuisi ennen Eurooppa-neuvoston huippukokousta, joka pidetään joulukuussa tänä vuonna. Silloin Eurooppaneuvosto esittäisi Euroopan parlamentille ja komissiolle, että ne yhdessä neuvoston kanssa julistaisivat luonnoksen pohjalta Euroopan unionin perusoikeuskirjan. Kysymyksessä on poliittinen julistus eikä näin ollen osa unionin perussopimuksia.

Kun perusoikeuskirjaa valmisteleva elin on saanut työnsä loppuun, katsotaan Kölnin kesäkuussa hyväksyttyjen päätelmien mukaisesti, olisiko perusoikeuskirja sisällytettävä perussopimuksiin. Perusoikeuskirjan valmisteluprosessi on irrallinen vuoden 2000 hvk:sta, eikä tarkoituksena ole, että perusoikeuskirjan sisällyttämistä perussopimuksiin käsiteltäisiin tämän hallitustenvälisen konferenssin aikana. Tässä vaiheessa se olisi todellakin poliittinen julistus.

Vuoden 1996 hallitustenvälisessä konferenssissa joustavuus eli tiiviimpi yhteistyö oli konferenssin haastavimpia aiheita. Kysymys on siitä, voidaanko Euroopan unionin sisällä sallia se, että ryhmä valtioita lähtee syventämään yhteistyötään. Suomen suhtautuminen asiaan on pragmaattinen, käytännönläheinen. Me katsoimme jo edellisen konferenssin aikana, että joustavuutta on parempi harjoittaa unionin päätöksenteon puitteissa kuin sen ulkopuolella. Tästä on paljolti kysymys.

Amsterdamin sopimuksen myötä perussopimuksiin lisättiin määräykset joustavuudesta. Ne jäsenvaltiot, jotka haluavat ja kykenevät, voivat tiettyjen edellytysten toteutuessa harjoittaa tiiviimpää yhteistyötä unionin toiminta-aloilla käyttäen hyväksi unionin toimielimiä, menettelyjä ja järjestelyjä.

Helsingin Eurooppa-neuvostolle Suomen, siis puheenjohtajamaan, toimesta laaditussa hvk-selvityksessä todettiin, ettei joustavuutta haluttu — tarkoittaa sitä, että yleisesti ottaen sitä ei haluttu — käsiteltäväksi nyt alkavassa hallitustenvälisessä konferenssissa. Mutta kun asiasta syntyi keskustelua, sovittiin, että asialistan täydentäminen on mahdollista Portugalin puheenjohtajuuskaudella, ja niinpä keskustelu näistä kysymyksistä on jatkunut. On siis mahdollista, että joustavuutta esitetään aiheeksi jo nykyisen hallitustenvälisen konferenssin listoille.

Suomi ei pidä tarpeellisena Amsterdamin joustavuusmääräysten perusteellista muuttamista. Ne on siis varsin täsmällisesti muotoiltu. Olemme kuitenkin valmiit käsittelemään joustavuuden käyttökynnystä osana määräenemmistöpäätöskysymystä. Joustavuuden lisääminen asialistalle erillisenä asiakohtana saattaisi vaarantaa, tämäkin on otettava huomioon, konferenssin aikataulun.

Myös perussopimusten uudelleenjärjestelyä on haluttu joillakin tahoilla nostaa hallitustenvälisen konferenssin asialistalle. Se tarkoittaa siis sitä, että tehtäisiin ikään kuin kodifiointityö, jonka perusteella luokiteltaisiin asiat sen mukaan, minkä asteista päätöksentekoa ne edellyttävät. Eli perussopimuksen muutokset, voitaisiinko luokitella niin, on se luokka, joka vaatii hallitustenvälisen konferenssin, ja se luokka, joka vaatii pelkästään ikään kuin normaalipäätöksenteon, tietenkin siinäkin tapauksessa mahdollisesti yksimielisyyden? Emme pidä tätä hanketta kuitenkaan perusteltuna. Se on hyvin mittava, jos siihen ryhdytään, ja ainakaan sen läpivieminen ei nopeasti olisi laajentumista ajatellen mahdollista.

Arvoisa puhemies! Hallitus tiedottaa eduskunnalle säännöllisesti ja kuulee eduskuntaa asianmukaisesti hallitustenvälisen konferenssin etenemisestä ja konferenssissa tehtävistä päätöksistä.

Samoin me jatkamme sitä käytäntöä, että kansalaisjärjestöjä ja kansalaisia informoidaan.

Suomi on unionin jäsenyytensä alusta pitäen kiinnittänyt huomiota, halunnut huolehtia, vaikuttaa siihen, että unioni olisi toimintakykyinen. Päätöksentekomenettelyn on oltava tehokas. Tulevat kuukaudet ovat hyvin mielenkiintoisia ajatellen unionin tulevaisuutta. Kohta alkavassa hallitustenvälisessä konferenssissa on neuvoteltava ja päästävä sopimukseen perussopimuksen muutoksista, jotka mahdollistaisivat laajentumisen. Menestyksellisesti loppuun saatettu hallitustenvälinen konferenssi on todellakin edellytys sille, että Euroopan unioniin voi liittyä uusia jäseniä muutaman vuoden kuluttua.

Yhä uusien maiden hakeutuminen unionin jäseneksi osoittaa, että unioni on Euroopan poliittisen ja taloudellisen kehityksen tärkein liikkeellepaneva voima. Unionin perustarkoitus rauhaa ja vakautta sekä hyvinvointia vahvistavana arvoyhteisönä kirkastuu tässä laajentumisprosessissa. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen ja oikeusvaltion periaatteet ovat ohjanneet unionin kehittämistä. Näiden periaatteiden puolustaminen ja vahvistaminen ovat jatkossakin unionin kaikkein tärkeimpiä tehtäviä. Laajentuminen saattaa asettaa haasteita, vaikeitakin tilanteita voi syntyä, mutta tältä kannalta ajatellen, näiden arvojen vahvistumisen kannalta, laajentuminen myös merkitsee mahdollisuutta myönteiseen kehitykseen koko Euroopassa.

Pääministeri Lipposen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Utvidgningen av Europeiska unionen är en av de största utmaningarna som unionen står inför under de närmaste åren. Som ett resultat av de beslut som fattades under Finlands ordförandeperiod har unionen klarlagt perspektiven i fråga om utvidgningen. Man har redan kommit bra igång med de anslutningsförhandlingar som våren 1998 inleddes med sex stater. Vid Europeiska rådets möte i Helsingfors träffades ett betydelsefullt och långsiktigt avgörande i och med att man beslöt inleda förhandlingar med sex nya kandidatländer och att ge Turkiet kandidatstatus.

År 1993 konstaterade Europeiska rådet i Köpenhamn att de nya medlemsländerna skall uppfylla vissa villkor som unionen ställer upp för dessa länder, bl.a. en stark demokrati, respekterande av de mänskliga rättigheterna och marknadsekonomi. Samtidigt underströk Europeiska rådet att unionen dels måste kunna ta emot nya medlemmar, dels samtidigt se till att dynamiken i den europeiska integrationen kvarstår. Bevarandet och förbättrandet av unionens funktionsförmåga ligger i både unionens och kandidatländernas intresse. Utvidgningen kan förverkligas på ett framgångsrikt sätt, förutsatt att både de länder som som ansökt om medlemskap i unionen och unionen själv är tillräckligt väl förberedda. Det är här fråga om en mycket krävande process.

Europeiska unionen måste under innevarande år se till att den har beredskap att anta nya medlemmar under den närmaste framtiden. Detta är ett centralt tema vid den nya regeringskonferens som nästa vecka inleds i Bryssel. Strukturerna för unionens organ skapades i tiden med tanke på de sex ursprungliga medlemsstaterna. Nu gäller det att skapa goda förutsättningar för en utvidgad union med inemot 30 medlemsländer. Vid den regeringskonferens, Igc, som nu inleds krävs det att alla medlemsstater är flexibla och positivt inställda till förändringar.

Målet för Igc bör vara en sådan täckande och hållbar reformering av unionens organ som möjliggör en utvidgning av unionen. Konferensen skall koncentrera sig på de institutionella reformer som är nödvändiga med tanke på utvidgningen. Slutresultatet måste vara balanserat och politiskt hållbart på ett sådant sätt, att medlemsstaternas medborgare förstår och accepterar det — också i Finland. För att utvidgningsprocessen inte skall fördröjas av orsaker som beror på unionen själv, måste konferensen avsluta sitt arbete i slutet av detta år, dvs. under Frankrikes ordförandeperiod.

Finland utgår från dagordningen enligt slutsatserna från Europeiska rådets möte i Helsingfors. Man bör dock komma ihåg att det, i enlighet med Europeiska rådets slutsatser, är ordförandelandet Portugal som ger Europeiska rådet en utredning om hur konferensen framskrider och som också kan föreslå att ytterligare ärenden fogas till Igc-dagordningen. Om det uppstår en sådan situation att till dagordningen fogas frågor som inte behandlas i den nu aktuella redogörelsen till riksdagen, kompletterar statsrådet till dessa delar.

De centrala frågorna vid regeringskonferensen är kommissionens storlek och sammansättning, vägningen av röster i rådet, en eventuell utökning av användningsområdet för beslut med kvalificerad majoritet samt andra nödvändiga

ändringar i fördragen i samband med ovannämnda frågor och genomförandet av Amsterdamfördraget.

Regeringen anser att den slutliga lösningen gällande reformeringen av unionens organ kommer att vara en helhetslösning, där de centrala elementen är kopplade till varandra. Vår strävan är att förändringarna skall leda till en effektiv verksamhet för unionens del. Samtidigt bör det slutresultat som uppnås genom förhandlingarna vara balanserat och konsekvent på ett sådant sätt, att förändringarna kan tillämpas på den utvidgade unionen oberoende av unionens medlemsantal.

Vad kommissionens storlek och sammansättning beträffar anser regeringen det vara viktigt att det, då unionen utvidgas, i kommissionen skall finnas en medborgare från varje medlemsland. En dylik lösning säkrar på bästa sätt kommissionens legitimitet. Kommissionsledamöterna sköter självfallet sina uppgifter i egenskap av oberoende ledamöter som inte tar emot instruktioner från någon regering. Det är emellertid viktigt att alla medlemsländer får sitt kunnande företrätt i kommissionen. Med detta som utgångspunkt kan också EU-medborgarnas känsla av samhörighet med unionen stärkas. Om det till exempel inte finns någon finsk medborgare i kommissionen, kan detta inverka på finländarnas attityder.

Utöver frågan om antalet kommissionsledamöter har frågan om ledamöternas inbördes ställning också tagits upp. Regeringen utgår ifrån att ledamöterna skall vara likvärdiga i den kollegiala beslutsprocessen i kommissionen. Antalet vice ordförande i kommissionen har likaså diskuterats. Vi är beredda att överväga ändringar av antalet, men samtliga kommissionsledamöter skall vara likvärdiga också i framtiden.

Frågan om vägning av rösterna hänger samman med beslutsfattandet med kvalificerad majoritet i rådet. Syftet med röstvägningen har varit att återspegla balansen mellan grupperingar av medlemsstater med olika befolkningsstorlek. I samband med utvidgningarna har de nya staterna placerats in på skalan enligt samma princip. I praktiken gynnar det nuvarande systemet i någon mån länder med en liten befolkning, de har relativt sett fler röster än de stora länderna.

Regeringen är redo att godkänna ändringar i röstvägningssystemet, förutsatt att tillfredsställande resultat nås i andra institutionella frågor. Det är viktigt att röstvägningslösningen är enkel och klar och att den är tillämplig i alla skeden av utvidgningsprocessen.

Tröskeln för att uppnå kvalificerad majoritet har varit cirka 71 procent under rådets hela historia. Vi anser inte att den nuvarande rösttröskeln bör ändras.

En fråga som är central med avseende på unionens förmåga att fatta beslut gäller utökning av användningsområdet för beslut med kvalificerad majoritet. Finland och vissa andra medlemsstater skulle ha varit redo att gå längre på den punkten än vad som skrevs in i Amsterdamfördraget. Kravet på enhällighet är fortfarande motiverat i en del fall, men det lamslår unionens beslutsfattande.

Efter de förestående utvidgningarna kommer det att vara ännu svårare för unionen att fatta enhälliga beslut. Jag anser att möjligheten att i fler fall fatta beslut med kvalificerad majoritet bör granskas öppet under Igc. En ökning av användningsområdet för beslut med kvalificerad majoritet är en absolut förutsättning för ett effektivt beslutsfattande i unionen med tanke på utvidgningen.

Medlemsstaterna har olika uppfattningar om detta, särskilt angående vilka frågor besluten med kvalificerad majoritet bör utsträckas till. Jag nämnde nyss som exempel handelspolitiken, om vilken det rådde delade meningar i Amsterdam. Det kommer inte nödvändigtvis att vara lätt att nå samförstånd.

Finlands syn på saken är att beslut med kvalificerad majoritet kan komma i fråga bl.a. i angelägenheter som hör samman med den inre marknaden, såsom unionsmedborgarskapet, den fria rörligheten för personer, tillnärmningen av lagstiftningarna — inom beskattningen i fråga om delar som utreds särskilt — samt gemenskapsbudgeten. Enligt regeringen är det särskilt viktigt att fattandet av beslut med kvalificerad majoritet inom handelspolitiken kan utsträckas till tjänster och immateriella rättigheter. Det nuvarande kravet på enhällighet försvagar unionens ställning i de internationella handelsförhandlingarna och ligger inte i Finlands intresse.

Enhällighet bör också i fortsättningen bibehållas i frågor som hör samman med unionens grundkaraktär och inte med effektiveringen av beslutsfattandet. Exempelvis hör sådana ändringar som gäller kompetensfördelningen mellan medlemsstaterna och unionen till denna katego-

ri. Enhällighet behövs också när beslut fattas om t.ex. försvarspolitiken eller om avvikelser från sådana principer som är centrala för den inre marknaden.

Vi anser att Igc utöver dessa tre grundläggande frågor kan ta upp några andra ämnen som är nära anknutna till dem och till utvidgningen.

Frågan om kommissionsledamöternas ansvar aktualiserades våren 1999, när kommissionen avgick mitt under sin mandatperiod. Kommissionens nuvarande ordförande har infört en praxis enligt vilken ledamöterna avgår om ordföranden uppmanar dem till detta. Det här är alltså inofficiell praxis.

De enskilda kommissionsledamöternas ansvar inför kommissionens ordförande bör ökas. Till denna del är det möjligt att överväga om detta bör skrivas in i fördragen. Vi anser däremot inte att det är ändamålsenligt att enskilda ledamöter görs ansvariga inför Europaparlamentet, i stället bör kommissionen alltjämt ansvara inför Europaparlamentet som ett kollegium.

Genom Amsterdamfördraget begränsades antalet ledamöter av Europaparlamentet till högst 700 för att parlamentets funktionsduglighet inte skall äventyras av att ledamöterna blivit alltför många. På samma gång gällde det att säkerställa en lämplig representation för medlemsländerna. Ståndpunkten att antalet platser bör förbli högst 700 också efter utvidgningarna är värd understöd. Möjligheten till en lämplig representation för medlemsstaterna bör emellertid tryggas också i fortsättningen.

I samband med Igc är det skäl att notera att antalet mål som behandlas i EG-domstolen och förstainstansrätten har ökat oavbrutet. Utvidgningarna innebär att antalet fall som behandlas kommer att stiga ytterligare. Det är alltså befogat att utveckla domstolarnas verksamhetsförutsättningar och rutiner.

Också i fråga om de andra institutionerna och de rådgivande organen kan verksamhetsformerna och antalet ledamöter komma att tas upp till diskussion.

Enskilda aktiviteter som pågår parallellt med Igc är utvecklingen av Europeiska unionens säkerhets- och försvarspolitik och utarbetandet av ett utkast till unionens stadga om grundläggande rättigheter.

Europeiska unionens säkerhetspolitiska betydelse ökar. Europeiska rådet i Helsingfors beslutade att utveckla effektivare militära och icke-militära resurser och att inrätta nya strukturer som gör det möjligt för unionen att svara för krishanteringsuppgifterna. Organen för krishanteringen, dvs. kommittén för politik och säkerhetspolitik, den militära kommittén och den militära staben, kommer att vara verksamma på permanent basis i Bryssel. Under Finlands ordförandeperiod framförde medlemsländerna avvikande åsikter om behovet av ändringar i grundfördraget till följd av inrättandet av de nya strukturerna. Vår uppfattning är att utvecklandet av krishanteringen inte automatiskt medför att grundfördraget måste ändras. Om resultatet av det utredningsarbete som utförs under Portugals ordförandeperiod emellertid visar att det är nödvändigt att ändra fördraget, kan frågan, väl förberedd, tas upp på Igc:s dagordning i konferensens slutskede.

Den andra processen som pågår parallellt med Igc är behandlingen av förslaget till unionens stadga om grundläggande rättigheter. Europeiska rådet i Köln framhåller i ordförandeskapets slutsatser att de på unionsnivå gällande grundläggande rättigheterna med hänsyn till det utvecklingsstadium som Europeiska unionen befinner sig på bör sammanfattas i en stadga och därigenom göras synligare. Målet är att utkastet till en stadga skall färdigställas före Europeiska rådets toppmöte i december 2000, då Europeiska rådet kunde föreslå för Europaparlamentet och kommissionen att dessa gemensamt med rådet och utgående från utkastet avger en stadga om grundläggande rätttigheter i Europeiska unionen. Det är fråga om en politisk förklaring och således inte om någon del av unionens grundfördrag.

Då det organ som bereder stadgan om grundläggande rättigheter har slutfört sitt arbete, skall man i enlighet med slutsatserna i Köln överväga om stadgan skall tas in i grundfördragen. Beredningen av stadgan om grundläggande rättigheter är en fristående process i förhållande till Igc 2000 och avsikten är inte att frågan om införande av stadgan i grundfördragen skall behandlas under denna regeringskonferens. I detta skede skulle den verkligen bli en politisk förklaring.

Flexibilitet, dvs. närmare samarbete, var en av de mest krävande frågorna vid regeringskonferensen 1996. Frågan gäller om Europeiska unionen kan tillåta att en grupp stater börjar fördjupa sitt samarbete. Finland har en praktisk inställning till frågan. Vi ansåg redan under föregående konferens att det är bättre att man är flexibel

inom ramen för unionens beslutsfattande än utanför. Det är ju det det är fråga om.

Genom Amsterdamfördraget fogades bestämmelser om flexibilitet till grundfördragen. De medlemsstater som har vilja och kapacitet därtill kan under vissa förutsättningar bedriva ett närmare samarbete sinsemellan på unionens verksamhetsområden och använda sig av unionens institutioner, förfaranden och mekanismer.

I vår Igc-rapport till Europeiska rådet i Helsingfors konstateras att man föredrar, vilket betyder att man generellt taget inte vill att frågan om flexibilitet tas upp på regeringskonferensen. Flexibilitetsdiskussionen har dock fortsatt under Portugals ordförandeperiod. Det är möjligt att man föreslår att frågan tas upp som en punkt på regeringskonferensens dagordning.

Finland anser att det inte är nödvändigt att göra ingående ändringar i Amsterdamfördragets bestämmelser om flexibiliteten. Vi är dock villiga att behandla flexibilitetströskeln som en del av frågan om beslut med kvalificerad majoritet. Om frågan om flexibiliteten tas upp som en särskild punkt på dagordningen kan också tidtabellen för konferensen vara i fara, vilket bör beaktas.

På vissa håll har man också önskat att frågan om en omstrukturering av grundfördragen skall tas upp på regeringskonferensens dagordning. Detta innebär således att man börjar utföra ett slags kodifieringsarbete i syfte att klassificera ärendena enligt på vilken nivå besluten måste fattas, med andra ord ändringar i grundfördragen. Klassindelningen kunde exempelvis bestå av klassen som kräver en regeringskonferens och klassen som kräver enbart en normal beslutsprocess, naturligtvis även i så fall eventuellt enhällighet. Vi anser att det inte är motiverat. Det är fråga om ett mycket omfattande projekt som med tanke på utvidgningen knappast kan genomföras i en handvändning.

Regeringen kommer regelbundet att informera och också att på lämpligt sätt höra riksdagen om regeringskonferensens förlopp och de beslut som fattas där. Likaså kommer naturligtvis medborgarna och organisationerna att få information.

Ända från början av sitt medlemskap i EU har Finland fäst uppmärksamhet vid unionens funktionsförmåga. Beslutsfattandet inom unionen måste vara effektivt. De kommande månaderna kommer att vara mycket intressanta med tanke på unionens framtid. Vid den regeringskonferens som snart kommer att inledas måste man förhandla och komma fram till en överenskommelse om de ändringar i grundfördragen som möjliggör en utvidgning av EU. En regeringskonferens som avslutas på ett framgångsrikt sätt är en förutsättning för att nya medlemmar kan ansluta sig till Europeiska unionen efter några år.

Att allt flera länder ansöker om medlemskap i unionen visar att unionen är den viktigaste drivande kraften inom den politiska och ekonomiska utvecklingen i Europa. Unionens grundläggande syfte som en värdegemenskap som stärker fred och stabilitet samt välbefinnande blir klarare i och med utvidgningen. Respekterandet av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande fri- och rättigheterna samt principerna för en rättsstat har styrt unionens utveckling. Att försvara och stärka dessa principer hör till unionens viktigaste uppgifter också i fortsättningen. Utvidgningen kan medföra utmaningar, men den innebär också möjligheter till en positiv utveckling med tanke på hela Europa.

Ed. Wallin merkitään läsnä olevaksi.

---

[2] **Ulkomaankauppaministeri Kimmo Sasi:** Arvoisa puhemies! Euroopan integraation perimmäisin päämäärä ei ole muuttunut. Tavoite on edelleen rauha, vakaus, turvallisuus ja vauraus. Se ei rajoitu ainoastaan nykyisen Euroopan unionin alueelle, vaan se koskee koko Eurooppaa. Meidän sukupolvemme historiallisena tehtävänä on kytkeä paljon kärsineet Keski- ja Itä-Euroopan kansakunnat kiinteäksi osaksi länsimaista arvoyhteisöä.

Euroopan unionin on selviydyttävä lukuisasta määrästä haasteita sekä ulkoisesti että sisäisesti, jotta se lunastaisi sille asetetut odotukset. Yhtäältä EU:n laajentumista on vietävä voimakkaasti eteenpäin, ja toisaalta unionin on pystyttävä mukauttamaan toimielinjärjestelmänsä vastaamaan laajentumisen haasteita ja vaateita. On hahmotettava toimiva tasapaino unionin sisäisten tarpeiden ja laajentumisesta johtuvien aikataulupaineiden välillä. Uudistuksia tarvitaan pitkälti laajentumisen vuoksi. Samalla on kuitenkin pidettävä visusti huolta siitä, ettei laajentumisprosessi hidastu tai muuten kärsi liian kunnianhimoisista

uudistamistavoitteista. Siksi hvk:n ambitiotaso on asetettava huolella.

Vuoden 2000 hallitustenvälinen konferenssi on nyt lähtökuopissaan. Palaset konferenssin aloittamiseen alkavat olla koossa. Sekä Euroopan parlamentti että komissio ovat jo antaneet lausuntonsa. Molemmat ovat varsin kriittisiä niitä lähtökohtia kohtaan, joista Helsingin Eurooppa-neuvostossa päästiin yksimielisyyteen. Tarkastelemalla näitä lausuntoja saakin hyvän käsityksen hvk:ta koskevista poliittisesti visaisimmista kysymyksistä ja mahdollisista erimielisyyksien aiheista.

Euroopan parlamentin hvk-lausunto hyväksyttiin viikko sitten täysistunnossa Brysselissä. Parlamentti arvioi lausunnossaan, että Eurooppaneuvoston Helsingissä sopima asialista ei riittävässä määrin vastaa laajentumisen haasteisiin eikä vaatimuksiin unionin tehokkuudesta ja demokraattisesta legitimiteetista. Parlamentti pyytääkin Portugalia pysymään sitoumuksessaan esittää Lissabonin Eurooppa-neuvostolle — tämä tarkoittaa siis jo maaliskuun loppua — että hvk:n asialistalle lisättäisiin uusia aiheita. Portugalin tarkoitus on antaa Lissabonin Eurooppaneuvostossa tilannekatsaus hvk-neuvottelujen etenemisestä.

Hallituksen hvk-selonteossa katsotaan, että konferenssin "asialistan tulisi keskittyä laajentumisen edellyttämiin välttämättömiin institutionaalisiin uudistuksiin". Hallitus korostaa myös sitä, että konferenssi tulee saada päätökseen vuoden 2000 loppuun mennessä. Tasapainoisen ja poliittisesti perusteltavissa olevan lopputuloksen aikaansaaminen ei mahdollista nyt laajempaa remonttia. Myöskään tällä kertaa kyse ei ole viimeisestä Euroopan unionin hallitustenvälisestä konferenssista.

Euroopan parlamentin lausunnossa korostetaan myös perusoikeuskirjan integroimista sopimusteksteihin. Kuten pääministeri jo totesi, Suomen kanta tähän on varauksellinen. Lähtökohtanamme on, että peruskirja ei ole oikeudellisesti sitova, vaan luonteeltaan poliittinen julistus. Pidämme luonnollisesti tärkeänä ihmis- ja perusoikeussuojan vahvistamista suhteessa unionin toimielimiin ja instituutioihin. Suomen edellisen hvk:n aikana omaksuman kannan mukaisesti olisi kuitenkin luontevampaa, että tämä toteutettaisiin ensisijaisesti yhteisön liittymisellä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Perusoikeuskirjan sisällyttäminen perussopimuksiin saattaisi merkitä niin suuria muutoksia unionin perusrakenteisiin, että sen vaikutukset olisi ensin tutkittava huolellisesti. Selvää on joka tapauksessa se, että tällaiset muutokset koskisivat heijastusvaikutuksiltaan ihmis- ja perusoikeuskysymyksiä laajemmin koko unionin perusluonnetta. Lopullinen arvio asiasta on kuitenkin luonnollista tehdä vasta tämän työn edistyttyä.

Komissio puolestaan hyväksyi pari viikkoa sitten 65-sivuisen hvk-lausunnon otsakkeella "Adapting the institutions to make a success of enlargement". Lausunnon lähtökohtana on Euroopan unionin laajentuminen, joka komission mukaan muuttaa unionin perusluonteen. Kyseessä on viimeinen hvk ennen laajentumista, joten muutokset on tehtävä nyt. Komission mukaan nyt tarvitaan poliittista tahtoa ja perusteellisia muutoksia. On huomion arvoista, että komissio ei käsittele lausunnossaan yksityiskohtaisesti turvallisuus- ja puolustusulottuvuuden kehittämistä, perusoikeuksia eikä sopimustekstien kahtiajakoa.

Komissionkin näkemyksen mukaan näitä kysymyksiä käsitellään hvk:n kanssa rinnakkain. Perusoikeuksien ja turvallisuus- ja puolustusulottuvuuden suhteen katsotaan myöhemmin, millaisia muutoksia tarvittaisiin perusoikeussopimuksiin ja perussopimuksiin. Perussopimustekstien uudelleenjärjestelyn osalta komissio on pyytänyt Firenzen yliopistoa tekemään asiaa koskevan selvityksen ja varaa itselleen oikeuden esittää tarkennettu kanta sopimustekstien kahtiajakoon selvityksen valmistuttua.

Toisaalta hvk:stä vastaavan komission jäsenen Barnierin mukaan hvk:ssa tultaisiin käsittelemään muun muassa perusoikeuksia, sopimustekstien kahtiajakoa ja joustavuutta. Kuten pääministeri Lipposen puheenvuorosta kävi ilmi, Suomen kannat ovat tältä osin erilaiset.

Portugali on pyytänyt jäsenmailta hvk-näkemyksiä Lissabonin huippukokoukseen mennessä. Tässä yhteydessä haluaisin muistuttaa, että myös hakijamaat voivat esittää ajatuksiaan hallitustenvälisen konferenssin asialistasta ja jäsenvaltiot puolestaan informoivat niitä konferenssin aikana. Puheenjohtajavaltio Portugali onkin pyytänyt hakijamaiden näkemyksiä kirjallisesti ennen hvk-neuvottelujen aloittamista. On selvää, että hakijamaat ovat kiinnostuneita siitä, millaiseen unioniin ne ovat liittymässä, ja haluavat esittää näkemyksiään siitä, millaiseen suuntaan ne haluavat kehittää unionia ja millaisella aika-

taululla. Olemme tietenkin hyvin kiinnostuneita tulevien jäsenmaiden ajatuksista.

Portugalin puheenjohtajuusohjelmassa laajentuminen ja institutionaaliset kysymykset ovat painopistealueita. Portugalin kaavailema hvk-aikataulu merkitsee ministeritason kokouksia kerran kuukaudessa yleisten asiain neuvoston yhteydessä, ja valmisteleva hallitusedustajien ryhmä kokoontuu joka toinen viikko, joskus useamminkin.

Portugalilaiset ovat aloittaneet puheenjohtajakautensa hyvin aktiivisesti ja pyrkivät takaamaan, että neuvotteluissa päästään vauhtiin ripeästi. Neuvottelujen eteneminen edellyttää luonnollisesti kaikilta osapuolilta halua ja avoimuutta löytää tasapainoisia ratkaisuja, jotka voidaan yleisesti hyväksyä. Työ pitäisi saada loppuun vuoden loppuun mennessä. Meillä on siis edessämme kunnianhimoinen päämäärä ja työntäyteinen vuosi.

Pääministeri Lipponen käsitteli puheenvuorossaan Kölnin ja Helsingin päätelmissä mainitut aiheet, komission koon ja kokoonpanon, äänten painotuksen neuvostossa, määräenemmistöpäätöksen soveltamisen laajentamisen sekä muut näihin läheisesti liittyvät institutionaaliset kysymykset. Ensin mainitut kolme perusaihetta ovat vaikeita ja monimutkaisia kysymyksiä ja muodostavat jo sinällään hyvin vaativan asialistan. On ensisijaisen tärkeää, että pystymme löytämään näihin unionin tulevaisuuden kannalta perustavaa laatua oleviin kysymyksiin kestävät ratkaisut, joita voidaan soveltaa tulevissa laajentumisissa.

Haluan korostaa, että tässä hvk:ssä on tavoitteena ensisijaisesti varmistaa unionin kitkaton ja tehokas toiminta EU:n laajentumisen jälkeenkin. Tämä edellyttää erityisesti määräenemmistöpäätöksen soveltamisalan laajentamista, sen sijaan se ei edellytä hvk:n asialistaan palaamista.

Lopuksi haluaisin vielä mainita, että hallitustenvälinen konferenssi ei ole ainoa tie unionin toiminnan kokonaisvaltaiseen tehostamiseen ja uudistamiseen. Paljon voidaan saada aikaan myös perusoikeussopimuksia muuttamatta. Uudistamistarve koskee kaikkia toimielimiä, sillä Euroopan unionin jäsenmäärän kasvu ja entisestään lisääntyvät tehtävät asettavat unionin toimielimet valtavien haasteiden eteen. Näitä toimielimien sisäisiä uudistuksia on vietävä eteenpäin johdonmukaisesti ja tehokkaasti samanaikaisesti hvk:n kanssa, jotta pääsemme mahdollisimman hyviin tuloksiin. Hyvänä esimerkkinä siitä, mitä tämä käytännössä tarkoittaa, käy parhaillaan ajankohtainen keskustelu EU:n ministerineuvoston eri kokoonpanojen rajoittamisesta. Puheenjohtajamaa Portugali on tehnyt ehdotuksen siitä, että meillä olisi vain 16 neuvostoa. Helsingin kokouksessa tehtiin päätös siitä, että tavoitteena tulisi olla 15 neuvostoa.

Ministerineuvostotyön tehostaminen edellyttää ilman muuta neuvostojen karsimista, jotta kussakin neuvostokokoonpanossa säilyisi tietty tempo. Rajoituksia tai yhdistämisiä ei myöskään tulisi voida vastustaa vetoamalla esimerkiksi kansallisiin ministereiden välisiin työnjakoihin, koska ne eivät ole missään tapauksessa yhteneviä eri jäsenmaissa. Kullakin neuvostolla voi hyvin olla useita toimialueita ja jäsenvaltiolla useita vastuullisia ministereitä jotakin neuvostoa kohden.

Arvoisa puhemies! Suomi teki omalla puheenjohtajakaudellaan hyvää työtä hvk-prosessin edistämiseksi. Nykyinen puheenjohtajamaa Portugali on myös tarttunut ripeästi asiaan. Varsinaiset neuvottelut avataan ensi maanantaina. Ministeritasolla käydään neuvotteluja tämän jälkeen yleisten asiain neuvoston yhteydessä kerran kuukaudessa. Hallitusten edustajien tasolla eli käytännössä korkealla virkamiestasolla kokouksia järjestetään ministeritapaamisten välillä noin kerran kahdessa viikossa. Hallitus tulee luonnollisesti pitämään eduskunnan asianmukaisesta informoinnista ja kuulemisesta huolen prosessin eri vaiheissa.

[3] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Euroopan unionin Helsingissä pidetty huippukokous asetti unionille historiallisen haasteen. Länsieurooppalainen integraatioprosessi laajenee kunnianhimoisesti kattamaan itäisen Keski-Euroopan ja Välimeren alueen. Yhteensä 13 hakijamaan kanssa käydään liittymisneuvottelut. Lopputuloksena Euroopan unionin jäsenvaltioiden lukumäärä lähes kaksinkertaistuu. On selvää, että unioni kokee historiallisen muodonmuutoksen.

Suomi on johdonmukaisesti tukenut unionin laajentumista. Eurooppalainen kansojen yhteisö on vajavainen, jollei yhteistyöjärjestelmä ole avoin ja valmis kytkemään mukaansa kaikkia yhteisön perusperiaatteisiin sitoutuvia maita. Hakijamaille on epäilemättä asetettu poliittisia ehtoja toimivasta demokratiasta, ihmisoikeuksien kun-

nioittamisesta ja vähemmistöjen oikeuksista. Ehtona on myös toimiva oikeusjärjestelmä ja hallittu markkinatalous. Mailta edellytetään riittävää taloudellista kehitystasoa ja kykyä myös huolehtia jäsenyysvelvoitteistaan. On aivan selvää, että kyseessä on kunkin maan yhteiskuntakehityksen kannalta erittäin vaativa ohjelma.

On kuitenkin hyvä tunnistaa se seikka, että Euroopan unionin laajentumisen kannalta hankauskohdat eivät kuitenkaan ole ainoastaan ja välttämättä hakijamaissa vaan nykyisessä Euroopan unionissa itsessään. Sen päätöksentekojärjestelmähän on perua ajalta 40 vuotta sitten, jolloin yhteisössä oli kuusi jäsenmaata, mihin pääministeri Lipponenkin juuri avauspuheenvuorossaan viittasi. Viimeksi Amsterdamin kokouksessa vuonna 1997 yritettiin unionin toimielimiä uudistaa. Siinä osin onnistuttiinkin, mutta huomattavalta osin työ jäi vielä kesken. Tuolloin valitettavasti jäsenmaista ei löytynyt riittävää poliittista tahtoa uudistuksiin, jotka ovat täysin välttämättömiä, jotta laajentumisprosessi mahdollistuisi. Nimenomaan tätä tilannetta korjaamaan päätettiin Helsingin Eurooppa-neuvoston kokouksessa joulukuussa käynnistää vuoden 2000 alussa eli parhaillaan uusi hallitustenvälinen konferenssi.

Arvoisa puhemies! Suomen hallitus on aivan oikein korostanut, että uuden hvk:n, niin kuin hallitustenvälisen konferenssin lyhenne kuuluu, asialista on syytä pitää suppeana. Tarkoituksenmukaista on keskittyä vain sellaisiin kysymyksiin, jotka ovat laajentumisprosessin kannalta välttämättömiä. Tätä tietysti edellyttää jo pelkästään tiukka aikataulu. Jotta unioni vuonna 2002 olisi valmis ottamaan uusia jäsenmaita, täytyy hvk-prosessi saattaa päätökseen vielä tämän vuoden kuluessa, eli aikataulu on erinomaisen tiukka. Meidän sosialidemokraattien mielestä tästä aikataulusta on kuitenkin syytä pitää kiinni. Juuri siksi on syytä pitäytyä vain kaikkein kiireellisimpiin uudistustarpeisiin, uudistuskysymyksiin.

On aivan selvää, että suppean asialistan hyväksyminen ei tarkoita sitä, ettei EU:n toimintaan kohdistuisi muitakin muutospaineita. Asia tulee kuitenkin nähdä niin, että Suomi on osaltaan halukas nyt rajaamaan ponnistelut vain välttämättömimpiin uudistustarpeisiin. Jos tässä hvk-prosessissa onnistutaan, se nimenomaan edesauttaa tulosten saavuttamista nyt ulkopuolelle jäävien kysymysten osalta tulevaisuudessa.

Kaiken lähtökohtana, kuten hallitus selonteossaan toteaa, on vahvistaa sekä unionin päätöksenteon kansanvaltaisuutta että tehokkuutta. Tähän liittyy myös pienten jäsenvaltioiden aseman turvaaminen. Jos jäsenvaltioiden kansalaiset eivät ymmärrä eivätkä koe unionia omakseen, on aivan selvää, että koko integraatiokehitykseltä katoavat perusedellytykset. Siksi hvk-prosessin tavoitteeksi on asetettava lopputulos, jonka myös kansalaiset voivat hyväksyä. Tätä tukee valtioneuvoston selonteon nyt käytävä käsittely eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Suomen kansa valitsi viime viikonloppuna ulkoministeri Tarja Halosen tasavallan seuraavaksi presidentiksi. Tällä valinnalla kansalaiset ilmaisivat luottamuksensa maan ulkopoliittiseen johtoon. Mutta vieläkin enemmän, paljonkin enemmän: vaalitulos osoitti moniarvoisen, suvaitsevaisen, sanalla sanoen eurooppalaisen Suomen voiman.

On syytä korostaa sitä yhteistä arvoperustaa, jonka varassa Euroopan unionia on rakennettu. On sitouduttu vapauden, demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä oikeusvaltioperiaatteeseen. Itävallan hallitusratkaisu on pannut tämän sitoumuksen todelliseen testiin.

EU:n jäsenmaat seuraavat toistensa toimia taloudellisen yhteistyön alalla, on sitten kyse sisämarkkinasäädöksistä tai maatalous- tai kauppapolitiikasta. On yhtä lailla selvää, että on sovittu myös yhteisistä poliittisista pelisäännöistä. Niidenkin toteuttamista edellytetään sekä jäsenmailta että jäseniksi havittelevilta. Siksi EU:ssa ei ole voitu sivuuttaa olankohautuksella Jörg Haiderin äärioikeistolaisen vapauspuolueen nousua Itävallan hallitukseen. Myös sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä painottaa voimakkaasti, että antisemitistisille, rasistisille ja ulkomaalaisvastaisille ilmiöille ei saa antaa tilaa Euroopassa.

Arvoisa puhemies! Alkavassa hvk-prosessissa keskitytään unionin omiin toimielimiin. Se on prosessin keskeisin kysymys. Kolme asiakokonaisuutta käy ylitse muiden. Amsterdamin kokouksessa jäivät ratkaisua vaille kysymykset komission koosta ja kokoonpanosta, äänten painotuksesta neuvostossa sekä määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentamisesta. Nämä kysymykset voidaan ratkaista vain kokonaisuutena, jossa eri asiakohdat kytkeytyvät toisiinsa. Hallitus on linjauksessaan oikeassa tähdätessään pitkän aikavälin ratkaisuun siten, että kaikkien jäsenvaltioiden edut huomioidaan ja että unionin

legitimiteetti kansalaisten keskuudessa vahvistuu.

Euroopan unionin toimielinten joukossa komission rooli on keskeinen. Kaikille jäsenmaille osallistuminen komission työskentelyyn on tärkeää, mitä ministeritkin äskeisissä puheenvuoroissaan korostivat. Integraation nykyisessä vaiheessa onkin tarkoituksenmukaista koota komissio siten, että siihen kuuluu yksi kansalainen jokaisesta jäsenvaltiosta. Olennaista on myös varmistua, että komission jäsenet ovat tasavertaisia päätöksenteossa. Tässä vaiheessa muunlaiset ratkaisut ovat nimenomaan pienten jäsenvaltioiden kannalta huonoja.

EU:n laajentuessa lähemmäs 30-jäseniseksi joudutaan kuitenkin jossain vaiheessa käymään keskustelua siitä, onko komission jäsenmäärän kasvattaminen enää tehokkaan toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista. Jos komissiota on pakko supistaa ja komissaarien rinnalle luotaisiin jonkinlainen apulaiskomissaarijärjestelmä, niin yhdelläkään jäsenvaltiolla ei silloin voi olla pysyvän jäsenen mandaattia. Muutoin loukattaisiin oleellisesti jäsenvaltioiden yhdenvertaisuutta, mistä erityisesti pienet jäsenvaltiot tulisivat kärsimään.

Toisen keskeisen osan hvk-prosessia muodostaa kysymys äänten painottamisesta neuvostossa. Tavoitteena tulee olla jäsenmaiden kannalta oikeudenmukainen äänten painotus. Sen tulee heijastella sekä jäsenvaltioiden väestömäärää että valtioiden suhteellisia kokoeroja. Nykyistä äänten painotusta ei kaikilta osin voida pitää täysin onnistuneena. Painotuksia on kuitenkin arvioitava kokonaisuutena suhteessa muihin institutionaalisiin muutoksiin. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa sitä, että uudistuksenkin jälkeen järjestelmän on otettava huomioon kaikkien, niin isojen kuin pientenkin, jäsenmaiden edut. Tavoitteeksi tulee asettaa selkeä ja johdonmukainen asteikko, johon myös uudet erisuuruiset jäsenmaat voidaan tarkoituksenmukaisesti ja järkevästi sijoittaa.

Arvoisa puhemies! Vaikeimpana kysymyksenä hvk-prosessissa tulee pohdittavaksi määräenemmistöpäätösten käyttöalan laajentaminen. Unionin kannalta kysymys on perustavan laatuinen. On löydettävä ratkaisu, joka turvaa samanaikaisesti sekä unionin tehokkaan toiminnan että jäsenvaltioiden oikeuden itse päättää kannaltaan kaikkein tärkeimmistä asioista. Selvimminhän määräenemmistöpäätökset sopivat ensimmäisen pilarin alle kuuluviin asioihin eli perinteisiin yhteisöasioihin. Hallituksen selonteossa otetaan esille joukko päätöksiä, joiden kohdalla määräenemmistöpäätöksen käyttöalaa voitaisiin laajentaa. Me sosialidemokraatit katsomme tämän listan muodostavan hyvän lähtökohdan tämän vuoden hvk:lle. Siltä osin kuin määräenemmistöpäätösten tekoon siirrytään, on olennaista, että yhteispäätösmenettelyn soveltaminen tulee mukaan, kuten eduskunta on aikaisemmissa vaiheissa tästä asiasta lausunut.

Edellä mainittuun kolmeen toimielinten uudistukseen liittyen tullaan hvk:ssa tarkastelemaan myös komission jäsenten vastuusuhdetta, Euroopan parlamentin kokoonpanoa sekä tuomioistuinkäytäntöä. Muitakin rinnakkaisia aiheita on nostettu esiin, kuten unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka sekä perusoikeuskirjan kehittämistyö. Kaikkein kunnianhimoisimmat ovat esittäneet jopa perussopimusten uudelleenjärjestelyä. Näihin aiheisiin paneutuminen on varmasti tarpeellista pitemmällä aikavälillä, mutta mikäli uusi hvk halutaan jouhevasti saada päätökseen tämän vuoden aikana, asialistaa ei ole syytä liiaksi laajentaa.

Mikäli unionin yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvät institutionaaliset kysymykset tulevat asialistalle, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä hallituksenkin esiin nostama kysymys siviilikriisinhallintakomitean perustamisesta on syytä jatkovalmisteluissa tutkia. Toisaalta perusoikeusasiakirjaa ei pitäisi kehittää EU:n perustuslain suuntaan. Pikemminkin tulisi asettaa tavoitteeksi yhteisön liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ylipäätään jos neuvottelujen asialistaa laajennetaan, pitää varmistaa myös jatkossa se, että eduskunta pääsee ilmaisemaan kantansa. Tähän pääministeri Lipponen ja ministeri Sasi jo viittasivatkin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen hvk-selonteko käsittelee paitsi alkavaa hvk-prosessia, myös sitä, mitä tulevaisuuden Euroopalta odotamme. Unionin laajeneminen on eurooppalaisen integraation historian merkittävimpiä tapahtumia. Kuinka se onnistuu, riippuu paljolti nyt käynnistyvän neuvotteluprosessin tuloksista. Kuten komission puheenjohtaja Romano Prodi on asian oivallisesti ilmaissut: "Jos toimielinuudistukset ovat pienet, myös Eurooppa pysyy pienenä. Suurilla uudistuksilla saadaan suuri Eurooppa."

Minä kysyn: Olemmeko valmiita suuriin askeliin?

Hankkeen vaativuutta kuvaa se, että Itä-Euroopan kymmenen jäsenkandidaattia merkitsevät noin kolmanneksen lisäystä sekä Euroopan unionin nykyiseen väestömäärään että pinta-alaan. Maatalousväestön määrä lähes kaksinkertaistuu. Sen sijaan EU:n yhteenlaskettu bruttokansantuote lisääntyy vain neljällä prosentilla. Laajentumisen kustannukset, kuten näistä lukusarjoista näemme, ovat merkittävät.

Unionin laajentumista ei kuitenkaan voida arvioida vain tai ensisijaisesti taloudellisin perustein. Kyse on historiallisista askelista, joilla Euroopan kansat saatetaan keskinäiseen tiivistyvään yhteistyöhön jälkikansallisvaltiollisessa maailmanjärjestelmässä. Taloudellisten näkökohtien lisäksi on huolta kannettava yhteisestä eurooppalaisesta arvoperustasta. EU:n komission entinen puheenjohtaja Jacques Delors ilmaisi asian siten, että unioni ei saa kuihtua vain eurooppalaiseksi vapaakauppa-alueeksi, suureksi kauppapaikaksi, kuten hän sanoi. Hän on peräänkuuluttanut vastausta kysymykseen, mikä on yhteinen projektimme.

Kun Kööpenhaminassa vuonna 93 hyväksyttiin jäsenyyskriteerit uusille jäsenmaille, joita jäsenyyskriteereitä on myös vanhojen jäsenten noudatettava — Itävallan tapauksessa nyt juuri näemme tämän keskustelun aktuaalisuuden — korostettiin taloudellisten seikkojen lisäksi myös muita yhteiskunnallisia velvoitteita. Poliittiset jäsenyyskriteerit painottavat demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksien kunnioittamista, työelämän järjestäytymisoikeutta ja vähemmistöjen asemaa. Aidosta ja todellisesta sitoutumisesta näihin perusarvoihin löytyy niin nykyisen kuin laajentuvankin Euroopan unionin yhteinen projekti.

[4] **Matti Vanhanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallitustenvälisen konferenssin avulla neuvotellaan EU:n perussopimusten muuttaminen. Tulokset vaativat aina kunkin jäsenmaan kansallisten parlamenttien hyväksynnän tullakseen voimaan. Menettely on vaivalloinen, mutta niin sen pitää ollakin. Perussääntöjen muuttamisen on tapahduttava harkitusti, sillä kertaakaan EU:n historiassa ei tietääkseni muutoksia ole peruttu. Kerran tehty muutos pysyy.

Nyt käynnistyvä hvk on sisällöltään ja aikataulultaan rajatumpi kuin edellinen, Amsterdamiin päätynyt neuvottelukierros. Nyt neuvotellaan niistä kysymyksistä, jotka edellisellä kerralla jäivät tietoisesti avoimiksi. Tuolloin asetettiin jo seuraavalle hvk:lle asialista, jonka rajauksesta hallitus on kiitettävällä tavalla pitänyt kiinni. Aivan kaikkien EU:ssa valmistelutyötä tehneiden "viisaiden miesten" korkealentoisiin ajatuksiin integraation syventämisestä ei ole syytä innostua.

Hyvin usein perussopimusten muuttaminen on päätynyt siihen, että yhteistyön tiivistämistä vaatineet ovat kompromissin hintana saaneet päätettyä jo seuraavan hvk:n koollekutsumisen ja määrättyä sille asiat. Nyt olisi pyrittävä huolehtimaan siitä, että tämä kierre katkaistaisiin ja tällä neuvottelukierroksella tehtäisiin ne institutionaaliset päätökset, joita EU:n laajentuminen edellyttää. Otan tämän rajauksen esille siksi, että jo nyt on nähtävissä, että keskusteluun on nostettu osassa kaksi ideoita, joista tässä hvk:ssa tuskin päätöksiä tehdään, mutta jotka onkin ilmeisesti nostettu listalle, jotta niiden jatkovalmistelusta tehtäisiin kuitenkin nyt päätös.

Komission koon ja kokoonpanon osalta hallitus noudattaa linjaa, jolla jo edellisen hvk:n aikana oli eduskunnan yksimielinen tuki takanaan. Keskustan mielestä on hyvä, että pidetään kiinni siitä, että jokaisella jäsenmaalla on oikeus komission jäseneen ja että jäsenet ovat päätöksenteossa samanarvoisessa asemassa. Jossain määrin ihmettelen sitä, että sosialidemokraattien ryhmä äskeisessä puheenvuorossaan ylipäätään ryhtyi ääneen pohdiskelemaan sitä, että jos komissiota on pakko supistaa. Ei sellaista pakkoa unionissa ole, unioni on vapaaehtoinen järjestelmä, ja perussopimuksia muutetaan yhteisillä päätöksillä.

Esille komission osalta on nostettu kuitenkin kysymys varapuheenjohtajien määrän nostamisesta nykyisestä korkeintaan kahdesta jopa seitsemään varapuheenjohtajaan. Näen, että suurella varapuheenjohtajamäärällä yritettäisiin kiertotietä päästä eriarvoisten komissaarien järjestelmään, jossa laaja puheenjohtajisto nousisi ytimeksi. Itse asiassa toteutuisi se äskeinen ed. Kiljusen kaavailema malli varsinaisista komissaareista ja apulaiskomissaareista. Tämän jälkeen komissaarien muodollinen samanarvoisuus kollegiaalisessa päätöksenteossa jäisikin muodollisuudeksi. Sen sijaan jatkossakin on hyväksyttävää, että eri komissaarien salkkujen painoarvo vaihtelee, kuten on tehnyt tähänkin asti. Siihen vaikuttavat hyvin monet tekijät, muun muassa

komissaarin henkilö, kotimaa, puoluetausta, ehkä poliittinen tasapainokin. Komission jäsenen vastuussa keskusta yhtyy hallituksen kantaan. Komission on oltava kokonaisuudessaan vastuussa parlamentille.

Sillä, että jokaisella jäsenmaalla on oikeus esittää oma komissaari, on paitsi asiallinen merkitys myös hyvin suuri symboliarvonsa jäsenmaille. Tähän itse asiassa pääministerikin puheessaan viittasi. Tätä ei pidä vähätellä. Yhtä lailla on toivottavaa, että jäsenmaiden muita oikeuksia myös kunnioitetaan. Toivottavasti EU:ssa jatkossakin maat säilyttävät demokraattiset piirteensä, järjestävät vapaat vaalit ja muodostavat omien parlamentaaristen perinteidensä mukaisessa järjestyksessä hallituksensa.

Jos unioni tai sen muut jäsenmaat puuttuvat yhden jäsenmaan sisäisiin asioihin, saa se tapahtua vain todellisia tekoja arvioiden. Unionin perusluonne jäsenmaidensa yhteisönä ei saa kääntyä päälaelleen. Tässä on kyse paitsi unionin luonteesta, demokratian yksinkertaisimmista pelisäännöistä, myös äärimmäisen sentimentaalisesta kysymyksestä, jossa kansalaismielipide kääntyy äkkiä unionia vastaan, jos toimitaan väärin.

Äänten painottaminen neuvostossa on toinen suuri ratkaistava kysymys. Jo pitkäänhän useimmissa varsinkin taloutta ja sisämarkkinoita koskevissa asioissa päätöksentekoon on vaadittu 71 prosentin äänikynnyksen ylittäminen. Tämä on osoittautunut toimivaksi.

Äänten painottaminen neuvostossa on siis ratkaistava. On hyvin luonnollista, että kun uusien jäsenmaiden joukossa mukaan tulee huomattava määrä pieniä maita, paine äänivaltasuhteiden muuttamiseen on olemassa. Äänethän eivät jakaudu asukasmäärien suhteessa, vaan pienillä mailla on asukaslukuunsa nähden suhteellisen suuri äänimäärä. Hallitus on ilmaissut valmiutensa hyväksyä muutoksia äänten painotukseen, ja minusta se on perusteltua. Parempi niin, kuin hyväksyä kaksoisenemmistömalli. Myöskään määräenemmistöpäätösten nykyistä äänikynnystä ei ole tarpeen muuttaa.

Määräenemmistöpäätöksenteon lisäämisen suhteen Suomen kannattaa edetä artiklakohtaisen harkinnan kautta, aivan kuten edellisessäkin hvk:ssa. Suomen ei kannata pelätä määräenemmistöpäätöksenteon lisäämistä varsinkaan tavanomaisissa, yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta tärkeissä kysymyksissä. Edellisellä kerralla monen artiklan kohdalla määräenemmistöpäätöksentekoon siirtyminen estyi ei suinkaan Suomen kannan takia, vaan koska aina jokin muu yksittäinen jäsenmaa asettui muutosta vastustamaan. Jo silloin eduskunnan antamaan lausuntoon verrattuna neuvotteluissa olisi voitu hyväksyä tehtyä ratkaisua pidemmälle menevä päätös.

Kun EU:n yhteydessä on paljon puhuttu siitä, miten eri instituutioiden: neuvoston, parlamentin ja komission, keskinäiset valtasuhteet pitäisi järjestää, kannattaa määräenemmistökysymystä tarkastella tätäkin kysymystä vasten. Suomi on aina korostanut sitä, että ministerineuvosto on itsenäisten jäsenmaiden muodostamana elimenä kaikkein tärkein. Ja niin se on. Kaikissa viimeaikaisissa muutoksissa on kuitenkin parlamentin asemaa suhteessa neuvostoon vahvistettu, eikä nytkään ole nähtävissä, että voisi tapahtua mitään neuvostoa vahvistavia institutionaalisia muutoksia suhteessa parlamenttiin tai komissioon. Kaikki tällaiset muutosyritykset kaatuisivat aina jonkun vastustukseen.

Mutta tosiasiallisessa päätöksenteossa ministerineuvosto voi vahvistaa asemaansa sillä, että se pystyy päätöksentekoon ja ottaa sitä kautta moottorin ja johtajan roolin unionissa. Jos ministerineuvosto jahkaa vuosikausia jonkin asian ympärillä ilman päätöstä, nousee perusteltu kritiikki neuvostoa kohtaan ja paine varsinaisten ylikansallisten elinten eli komission ja parlamentin vahvistamiseksi niin sanotun eurooppalaisen edun nimissä vahvistuisi.

Tältä kannalta määräenemmistöpäätöksenteon lisääminen voi myös terveellä tavalla parantaa neuvoston toimintakykyä ja sen asema unionin tärkeimpänä elimenä korostuisi. Viimeaikainen kehitys antaakin neuvostolle mahdollisuuden toiminnan kautta nousta. Parlamentistahan ei ole hyviä uutisia kuulunut oikeastaan vuosiin eikä komissiokaan ole ainakaan vahvistanut asemaansa. Onkin itse asiassa paradoksi siinä, että monet jäsenmaiden suvereenisuutta puolustavat pelkäävät määräenemmistöpäätöksenteon lisäämistä, kun tosiasiassa sen kautta tapahtuva neuvoston toimintakyvyn parantuminen koituisi jäsenvaltioiden vaikutusvallan hyväksi. Jos EU:ta halutaan kehittää itsenäisten jäsenvaltioiden yhteisönä, on samalla huolehdittava, että suoraan jäsenmaita ja niiden hallituksia edustava neuvosto säilyy unionin toimivana ytimenä. Muuten valta valuu vähitellen ylikansallisille elimille.

Kun unionia on perustellusti kritisoitu muun muassa siitä, että se ei ole kyennyt tekemään mitään ympäristö- ja energiaverojen kehittämiseksi ja vastaavasti työllisyyttä rasittavan verotuksen keventämiseksi tai ettei ole saatu aikaan riittäviä ratkaisuja kansainvälisen rikollisuuden ja huumerikollisuuden torjumiseksi, ei syy toimettomuuteen ole välttämättä ollut instituutioiden rakenteessa vaan siinä, että riittävää poliittista yhteisymmärrystä ei ole löydetty. Täyden yksimielisyyden vaatimus saattaakin nostaa yhteisymmärryksen riman liian korkealle näissä kysymyksissä, ja sen seurauksena koko suoritus hylätään. Myös kansainvälisen rikollisuuden ja huumekaupan torjumisessa unionin on kyettävä päätöksiin.

Määräenemmistöpäätöksentekoa lisättäessä on helppo yhtyä hallituksen linjaan siinä, että keskeisissä kansallisissa kysymyksissä, etenkin toisen pilarin kohdalla, yksimielisyysvaatimus on säilytettävä. Sama koskee perussopimusten muutosmenettelyä kansallisine ratifiointeineen. En hyväksy sitä mallia, jossa perussopimuksen säädökset jaettaisiin kahteen kastiin, joista alemmassa perussopimuksia voitaisiin muuttaa ilman kansallisten parlamenttien ratifiointia. En tosin uskokaan, että tässä hvk:ssa siihen edes pyrittäisiin. Yhdyn tässä pääministerin arvioon, että tämä yrityskin varmasti vaarantaisi tämän hvk:n aikataulun.

Amsterdamin sopimuksen myötä niin sanottu joustavuus kävi mahdolliseksi. Yhteisellä päätöksellä osa jäsenmaista voi tiivistää yhteistyötään unionin rakenteissa, mutta yksikin jäsenmaa on halutessaan voinut tiiviimmän yhteistyön syntymisen estää. Nyt on ollut esillä ajatus, että tämä veto-oikeus poistettaisiin, jolloin joustavuuden käyttökynnys madaltuisi. Hallitus on näemmä omaksunut linjan, jonka mukaan käyttökynnyksen madaltamista voidaan käsitellä osana määräenemmistöpäätöksentekoa. Kynnystä ei kuitenkaan mielestäni pitäisi madaltaa. Joustavuuden kohdalla on pidettävä huoli siitä, että joustavuuden kautta ei ryhdytä kiertämään perussopimuksia. On pidettävä huoli siitä, että joustavuuden varjolla ei unionin tehtäväkenttää ryhdytä laajentamaan asioilla, jotka normaalisti edellyttäisivät perussopimuksenkin muuttamista. Yhdymme hallituksen kantaan, että joustavuutta ei otettaisikaan hvk:n asialistalle.

Joustavuus pitkälle vietynä johtaa myös kahden tai useamman kerroksen unioniin, jossa tiiveintä yhteistyötä harjoittava joukko tosiasiassa vetää unionin linjaa. Ulkopuolelle jääneet seuraisivat viipeellä perässä. Tällainen tiiviimpi yhteistyö muuttuisi äkkiä yhteistyöksi, jossa myös unionin peruspolitiikoissa tiiviin yhteistyön maat sopisivat keskenään ja muut joutuisivat sopeutumaan. Osaa jäsenmaista koskeva tiiviimpi yhteistyö muuttuu helposti sellaiseksi neuvottelusuhteeksi, jossa käsitellään myös muita unionin asioita samalla porukalla. Siksi joustavuutta käsiteltäessä ei pidä sulkea silmiä sen yhteydeltä siihen, että unionin jäsenmaat myös todellisen päätöksenteon kannalta helposti jakautuisivat kahteen kastiin. Tähän asti unioni on kaikin tavoin välttänyt tätä. Joustavuuskeskustelun taustalla onkin minusta nähtävissä pelko, että unionin laajentuessa alkuperäiset jäsenmaat haluaisivat säilyttää johtavan roolinsa. Kun unioni laajenee, pitää myös uusia jäsenmaita kohdella yhdenvertaisina.

Arvoisa puhemies! EU:ssa pannaan hyvin paljon energiaa rakenteita koskevaan pykälänikkarointiin. Usein sen yksityiskohdissa ajetaan sellaisia jopa kätkettyjä tavoitteita, joista olisi parempi avoimesti puhua. Hvk-prosessien rinnalla olisi suurempi paine asetettava sellaiselle sisältöjä ja visioita käsittelevälle keskustelulle, jossa tavoitteena olisi linjata yhteisen maanosamme tulevaisuutta. Sen avulla Eurooppa löytäisi paremmin yhteisyyden. EU:n tehtävä, tarkoitus ja tarve avautuisivat myös nykyistä paremmin kansalaisille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteon pohjalta arvioin, että ainakin keskustan eduskuntaryhmän osalta valiokuntatyössä on verraten helppo päästä yhteisymmärrykseen ja eduskunta voisi hyvin suuressa osassa yhtyä siihen, mitä hallitus on selonteossaan antanut. Toivottavasti se luo Suomelle vahvan aseman näissä neuvotteluissa.

[5] **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! EU on tänään hyvin erilainen kuin se oli vuonna 1995 Suomen liittyessä unioniin. Tässäkin salissa on esitetty lukuisia vuoden 1996 hallituksenvälistä konferenssia koskevia puheenvuoroja, joissa on väitetty EU-jäsenyyden pahentaneen Suomen taloustilannetta ja esitetty koko Emuhankkeen hylkäämistä. Tällä hetkellä voidaan perustellusti sanoa, että mahdollisuudet suotuisan talouskehityksen turvaamiseen Suomessa ovat Rahaliitto-jäsenyyden myötä lisääntyneet.

On tullut välttämättömäksi uudistaa Euroopan unionin päätöksentekoa ja hallintoa siten,

että EU pystyy vastaamaan unionin laajentumisen asettamiin haasteisiin. Unionia kohtaan on yhtäältä sisäisiä muutostarpeita ja toisaalta ulkoisia odotuksia. EU on kasvamassa tulevaisuudessa 15 jäsenvaltion unionista 25—30 maan unioniksi. Unionin on oltava avoin kaikille demokraattisille markkinatalousvaltioille Euroopassa sillä edellytyksellä, että ne täyttävät jäsenyyden poliittiset, taloudelliset ja hallinnolliset vaatimukset. Näin EU pystyy ehkäisemään kriisejä ja huolehtimaan kansalaisten turvallisuudesta, minkä tulee jatkossakin olla keskeinen EU:n tavoite.

Euroopan unioni on ottanut vastuun ja haasteen aiemmin kahtia jaetun Euroopan yhdentämisestä. Taloudellisesti vahva ja poliittisesti toimintakykyinen unioni on Suomen etu. Vastatakseen tulevaisuuden haasteisiin EU ei tarvitse merkittävästi uutta toimivaltaa. Unionin toimielinten hallintoa on nykyaikaistettava, tehokkuutta lisättävä ja varainkäytön valvontaa parannettava. Kansallisten hallitusten tulee olla tiiviisti mukana, kun selvitetään laajentumisen kustannuksia.

Keskustelua käydään myös Suomessa siitä, haluammeko kehittää unionia kohti liittovaltiota vai säilyttää sen perusluonteen itsenäisten valtioiden välisenä toimintana. Nykyinen EU ei ole liittovaltio, mutta sisältää silti eräitä federaatiolle ominaisia piirteitä. Kysymys kuuluukin, missä on oikea tasapaino näiden periaatteiden välillä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa kehittää Euroopan unionia taloudellisesti vahvana itsenäisten jäsenvaltioiden liittona, jonka poliittinen toimintakyky perustuu päätöksenteon tehokkuuteen, avoimuuteen ja kansanvaltaisuuteen. Tavoitteenamme ei ole Euroopan liittovaltio.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen mielestä äärioikeiston nousu eräissä Euroopan maissa on sekä vastenmielinen että vaarallinen ilmiö. Erityisesti siihen liittyvää muukalaisvastaisuutta sekä tämän yhteiskunnallisia vaikutuksia ei missään tapauksessa saa vähätellä eikä aliarvioida. Kyse on vakavasta asiasta.

Euroopan unioni perustuu länsimaisiin perusarvoihin, joista ihmisoikeuksien kunnioittaminen on yksi keskeisimmistä. Uskontoon, rotuun tai syntyperään perustuva syrjiminen, muukalaisviha tai rasismi eivät kuulu meidän arvomaailmaamme.

EU:n ihanteita on myös uskallettava puolustaa. Niitä horjuttavia ilmiöitä vastaan on noustava toimimaan.

EU:n puheenjohtajamaan Portugalin johdolla tapahtunut unionin 14 jäsenmaan yhteinen Itävaltaan kohdistunut toiminta on tapahtunut hyvässä tarkoituksessa. Tästä huolimatta voidaan hyvällä syyllä kysyä, oliko se loppuun asti harkittua.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää viisaana sitä linjaa, jonka niin Euroopan parlamentti kuin komissio valitsivat. Näiden mukaan Itävaltaan tulisi kohdistaa sanktioita vasta siinä tapauksessa, että sen hallitus toiminnassaan uhmaa unionin demokratia- ja ihmisoikeusstandardeja tai muutoin rikkoo EU:n perusperiaatteita.

Edellinen, vuoden 1996 hallitustenvälinen konferenssi johti Amsterdamin sopimuksen allekirjoittamiseen. Vaikeimpia institutionaalisia kysymyksiä eli komission kokoa ja kokoonpanoa sekä äänten painottamista neuvostossa ei kuitenkaan silloin onnistuttu ratkaisemaan.

Suomen hallituksen lähtökohtana vuoden 2000 hvk:ssa on, että institutionaalisia kysymyksiä tulee tarkastella kokonaisuutena. Unionin oman uskottavuuden kannalta on keskeistä, että uudistusten tavoitteet ovat oikealla korkeudella. Kokoomuksen mielestä EU:n on noudatettava läheisyysperiaatetta ja päätöksenteko on annettava EU-tasolle vain niissä asioissa, joissa käsittelyn siirrolle löytyy erityisen painavia perusteita.

Amsterdamin sopimus mahdollistaa jo tiiviimmän työskentelyn esimerkiksi poliisi- ja rikosoikeudellisissa asioissa unionin jäsenvaltioiden kesken. Tämä on välttämätöntä, kun etsitään keinoja, joilla rajat ylittävä kansainvälinen rikollisuus ja huumekauppa pystytään pysäyttämään. Myöskään ympäristöongelmat eivät pysähdy jäsenvaltioiden rajoille. Puhdas ympäristö ja laadukkaat elintarvikkeet ovat kansalaisten kannalta tärkeitä turvallisuuskysymyksiä, joissa on mahdollisuus ja tarve jäsenvaltioiden väliseen tiiviimpään työskentelyyn. Kaiken kaikkiaan kansalaisten turvallisuudesta huolehtimisen on jatkossakin oltava EU-toimintamme keskeisin tavoite.

Suomi ja jäsenmaiden enemmistö valmistelivat hallitustenvälisen konferenssin asialistan, joka perustui Kölnin Eurooppa-neuvoston päätelmiin. Asialistan laajennus hidastaisi hvk:ta, mikä puolestaan siirtäisi laajentumista. Portugalin puheenjohtajuuskaudella on keskusteltu jous-

tavuuden lisäämisestä asialistalle vastoin Suomen puheenjohtajuuskauden esitystä. Joustavuus mahdollistaa yhteisön toimielimiä käyttäen yhteistyön tiivistämisen joillakin alueilla riippumatta siitä, osallistuvatko kaikki jäsenmaat asianomaiseen toimintaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy hallituksen kantaan, jonka mukaan nykyiset, Amsterdamin sopimuksen mukaiset joustavuussäännökset ovat riittäviä eikä joustavuutta ole tarpeen lisätä hvk:n asialistalle.

Amsterdamin sopimuksessa päätettiin, että komissiossa on seuraavan laajentumisen jälkeen yksi jäsen kustakin jäsenvaltiosta siten, että suuret jäsenvaltiot luopuvat toisesta komissaaristaan. Tämä edellyttää kuitenkin ääntenpainotusjärjestelmän muuttamista. Jokaisen jäsenvaltion oikeus saada oma komissaarinsa turvaa erityisesti pienten jäsenvaltioiden asemaa, ja tästä periaatteesta kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa pitää kiinni. Oman komissaarin säilyttämisen on arvioitu myös lisäävän kansalaisten ja elinkeinoelämän luottamusta unioniin.

Komission jäsenten lukumäärän lisäksi valmistelevissa keskusteluissa on nostettu esiin komission jäsenten keskinäinen asema. Tällä hetkellä komission jäsenet ovat tasavertaisia päätöksenteossa, ja tämä järjestelmä tulisi säilyttää nykyisellään. Komission varojenkäytön valvontaa on tehostettava ja päätöksenteon avoimuutta lisättävä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää oman komissaarin säilyttämistä ja komission jäsenten tasavertaisuutta tärkeänä myös EU:n tulevan laajentumisen jälkeen. Samaan aikaan on kuitenkin selvitettävä, miten komission toimintakyky voidaan tulevaisuudessakin turvata. Komission hallinnon ja toiminnan kehittämisessä on korostettava tehokkuuden, avoimuuden ja vastuullisuuden merkitystä, mutta samalla on turvattava kaikkien jäsenvaltioiden yhdenvertainen asema.

EU-neuvostolla eli jäsenmaita edustavien ministerien kokouksella tulee jatkossakin olla keskeinen asema päätöksenteossa. Näin turvataan kansallisten näkökulmien riittävä huomioon ottaminen valmistelussa ja päätöksissä.

Nykyinen neuvoston ääntenpainotusjärjestelmä antaa väestömäärältään pienille jäsenvaltioille suhteellisesti enemmän ääniä kuin suurille. EU:n laajentumisen myötä ollaan kuitenkin tulossa tilanteeseen, jossa ääntenpainotusjärjestelmää on uudistettava.

Vaihtoehtoina ääntenpainottamisjärjestelmän uudistamisessa on esitetty äänten uudelleenpainottamista ja kaksoisenemmistöä. Uudelleenpainottamisessa jäsenten äänimääriä muutettaisiin, kun taas kaksoisenemmistömenettelyssä määräenemmistöpäätös muodostuu sekä jäsenvaltioiden äänten määräenemmistöstä että unionin väkilukuun perustuvasta erikseen sovittavasta enemmistöstä. Koska neuvosto edustaa jäsenmaiden hallituksia ja eri valtioiden koko heijastuu jo käytettyyn äänimäärään, ei ole tarkoituksenmukaista luoda sellaista kaksinkertaista enemmistöä, jossa uudeksi kriteeriksi jäsenmaiden äänten rinnalle otettaisiin valtioiden väkiluku.

Äänten painotukseen on löydettävä selkeä ratkaisu, joka on sovellettavissa laajentumisprosessin joka vaiheessa. Mikäli vaihtoehtoina ovat äänten uudelleenpainottaminen ja kaksinkertainen enemmistö, on hallitus pitänyt uudelleenpainottamisjärjestelmää parempana. Kokoomus pitää hallituksen kantaa perusteltuna, koska uudelleenpainotusjärjestelmä on vaihtoehdoista edullisempi pienille jäsenvaltioille.

Jo Amsterdamin sopimuksella neuvoston määräenemmistöpäätöksenteko laajennettiin koskemaan muun muassa kaikkia uusia yhteisöpilarin asioita, joita ovat muun muassa työllisyyssuuntaviivat, tasa-arvo, avoimuus ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisy.

Lainsäädäntöpäätökset on tehtävä pääsääntöisesti määräenemmistöllä neuvostossa. Kysymykset, jotka koskevat unionin perusluonnetta, tulee jatkossakin päättää yksimielisesti. Määräenemmistöpäätöksentekoa ehdotetaan hallituksen selonteossa lisättäväksi koskien muun muassa henkilöiden vapaata liikkuvuutta, teollisuuden, kulttuurin ja ympäristön alaan kuuluvia kysymyksiä sekä kauppapolitiikkaa. Kokoomuksen mielestä neuvottelujen edetessä on tapauskohtaisesti harkittava, missä asioissa määräenemmistöpäätökset voisivat tulla kysymykseen. Eduskuntaa tulisi kuulla ennen Suomen yksityiskohtaisten neuvottelukantojen vahvistamista.

EU-puheenjohtajakautenaan Suomi korosti erityisesti avoimuuden merkitystä unionin päätöksenteossa. Unionin toimielinten avoimuus on tärkeää tuotaessa unionia lähemmäksi kansalaisia. Suomen tavoitteena oli viedä neuvostossa eteenpäin EY:n perustamissopimuksen 255 artiklan edellyttämää avoimuussäännöstä. Asiakir-

jajulkisuuden keskeinen tavoite on turvata valmistelujulkisuutta ja sitä kautta mahdollisuutta päätöksenteon kansanvaltaiseen valvontaan ja päätöksentekoon vaikuttamiseen.

Valitettavasti tammikuussa 2000 komissio ilmoitti, että asiakirjojen valmisteluvaihe jäisi edelleen salaiseksi vastoin useiden jäsenvaltioiden toivomuksia. Kansalaisten on vaikea luottaa sellaiseen toimintaan, josta ei saa riittävästi oikea-aikaista ja oikean laatuista tietoa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä avoimuuskysymyksissä tavoitteena tulee olla kansalaisten tiedonsaantioikeus ja siihen liittyvä asiakirjajulkisuuden turvaaminen. Vain siten EU voi ansaita kansalaisten luottamuksen omalle toiminnalleen.

Amsterdamin sopimus selkeytti Euroopan parlamentin asemaa neuvoston kanssa yhdessä toimivana lainsäätäjänä laajentamalla yhteispäätösmenettelyn soveltamisalaa. Lisäksi sopimuksella rajoitettiin Euroopan parlamentin jäsenmäärä 700:aan, kuitenkin ottaen huomioon tarve varmistaa, että jokaisen jäsenvaltion edustajien määrä takaa riittävän edustuksen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy hallituksen kantaan, jonka mukaan parlamentin koko pitää myös laajentumisen jälkeen säilyttää 700:ssa.

Euroopan parlamentin toimintakykyä parantaisi jäsenmääräkaton lisäksi oleellisesti myös se, että Luxemburgiin, Brysseliin ja Strasbourgiin hajautettu toiminta keskitettäisiin vain yhteen kaupunkiin. Toiminnan keskittämisellä saavutettaisiin tehokkuuden lisäksi huomattavia kustannussäästöjä.

Kansalaisten osallistuminen välittömästi EU:n päätöksentekoon on yksi EU:n legitimiteetin peruspilareita. Tärkein mahdollisuus tähän on Euroopan parlamentin valinta suoralla kansanvaalilla. Suora kansanvaali velvoittaa parlamentin jäsenet myös aktiiviseen yhteydenpitoon kansalaisten kanssa. Kokoomus ei kuitenkaan tue sellaisia ratkaisuja, joissa europarlamentin valtaa lisätään neuvoston tai kansallisten parlamenttien kustannuksella. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä unionin toiminnan demokraattista valvontaa on edistettävä ennen kaikkea kansallisten parlamenttien eikä niinkään Euroopan parlamentin kautta.

Hallitustenvälisen konferenssin kanssa rinnakkaisena, mutta erillisenä prosessina tullaan käsittelemään myös Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä unionin perusoikeuskirjaehdotusta. Kokoomus tukee EU:n kriisinhallinnan kehittämistä Helsingissä päätettyjen suuntaviivojen mukaisesti. Suomella on itsenäisen puolustuskyvyn takaavat Puolustusvoimat ja puolustustahto, jotka tulee säilyttää myös tulevaisuudessa.

Unionille ollaan luomassa omaa perusoikeuskirjaa, joka mahdollisesti tullaan liittämään osaksi EU:n perussopimuksia. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tarkoituksenmukaisempaa olisi EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, koska siten vältettäisiin kaksinkertaista työtä ja turhaa byrokratiaa. Liittyminen on perusteltua myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EY:n tuomioistuimen toimivallan jaon selventämiseksi.

Arvoisa puhemies! Kuten valtioneuvoston selonteosta käy ilmi, on EU tulevan laajentumisen kannalta välttämättömien institutionaalisten muutosten edessä. Euroopan unionin perusta luotiin aikanaan kuuden maan voimin kokonaan erilaisissa olosuhteissa kuin ne vaatimukset, joihin EU joutuu huomiseen valmistautuessaan vastaamaan. Unionin uudistumisen on oltava jatkuvaa. Alkavaan hallitustenväliseen konferenssiin tulee suhtautua ennakkoluulottomasti mutta pitäen tiukasti kiinni Suomelle kansallisesti tärkeistä näkökohdista.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää hallituksen hvk-selontekoa hyvänä lähtökohtana tuleville muutoksille. Toisaalta tiedostamme sen, että Suomen edessä tulee olemaan joukko vaikeita ratkaisuja, joiden yksityiskohtia emme vielä tiedä. Kokoomus haluaa kehittää EU:ta demokraattiseen, tehokkaaseen, avoimeen ja vastuulliseen suuntaan. Vain siten EU voi ansaita kansalaisten luottamuksen myös tulevaisuudessa.

Ed. Myllyniemi merkitään läsnä olevaksi.

---

[6] **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Euroopan unionin laajentuminen on haaste niin unionille kuin jäseneksi pyrkiville maillekin. Hakijamaat ovat omalta osaltaan ottaneet tämän haasteen vakavasti vastaan ja varmasti myös suoriutuvat siitä — huolimatta siitä, että kaikkien lähtökohdat eivät alun perin olekaan olleet suotuisat.

Hakijamaiden yksi suurimpia haasteita on oikeusvaltion periaatteiden toteuttaminen käytännössä. Tämä tarkoittaa muun muassa kunnollista lakien ja sopimusten suojaa työntekijöille työpaikoilla, tasavertaisia ihmisoikeuksia myös kansallisille vähemmistöille sekä turvattua ja moniarvoista kansalaisyhteiskuntaa, johon kuuluvat niin ammattiyhdistykset, ympäristöjärjestöt kuin vapaa lehdistökin.

Eurooppalaisen yhteistyön kehittämisen keskeinen tausta-ajatus on, että avoin yhteistyö vähentää kansallisuuksien välisten vihamielisyyksien ja väkivallan vaaraa. Voimakas nationalismi ja muukalaisviha eivät kerta kaikkiaan ole yhteensovitettavissa eurooppalaisen yhteistyön syvenemisen kanssa. Siksi muiden EU-maiden varoitus Itävallalle ja sen uudelle hallitukselle oli ymmärrettävä ja tarpeen. Ajoituksesta ja tekotavasta voidaan olla monta mieltä, mutta se ei ole asian ydin — paitsi ehkä vaaliväittelyssä vaalien alla.

Presidentti Kekkonen sanoi aikoinaan, että sodan ja rauhan kysymyksissä Suomi ei voi olla puolueeton. Samaan tapaan voi nyt todeta, ettei Suomen pidä olla puolueeton silloin, kun pitää tehdä valinta eurooppalaisen yhteistyön kehittämisen ja kansallisuuksien välisen epäluulon ja vihan lietsomisen välillä. Vaikka päätösvalta Itävallan ratkaisuista on itävaltalaisilla itsellään eikä tätä vastuuta voi siirtää unionille, on kaikilla eurooppalaisen yhteistyön suunnasta ja tulevaisuudesta kiinnostuneilla poliittisilla liikkeillä ja hallituksilla oikeus ilmaista mielipiteensä tästä perustavasta asiasta.

Samalla 14 EU-maan viesti on viesti myös EU:n hakijamaille: Kansallisten vähemmistöjen oikeuksia pitää noudattaa, mikäli aidosti pyrkii EU-yhteistyön piiriin.

Euroopan unioni itse eli sen nykyiset jäsenvaltiot eivät kyenneet edellisessä hallitustenvälisessä konferenssissa ratkaisemaan niitä institutionaalisia kysymyksiä, jotka ovat laajentumisen edellytyksenä. Tämä on ymmärrettävää, koska monesta jäsenvaltiosta koostuvan yksikön kehittäminen vaatii aina aikaa, harkintaa ja kypsyttelyä. On tärkeää, että syntyvä ratkaisu on mahdollisimman kestävä myös pidemmällä ajalla.

Käsillä oleva selonteko on laadittu hallituspuolueiden yhteistyönä. Siitä huolimatta on syytä tuoda esille joitakin näkökohtia, joita toivomme selonteon valiokuntakäsittelyssä selvitettävän.

Vasemmistoliitto lähtee hallituksen tavoin siitä, että komissiossa tulee olla unionin laajentuessakin yksi kansalainen kustakin unionin jäsenvaltiosta ja että komission jäsenten tulee olla tasa-arvoisia. Tämä on tärkeää paikallisen tietämyksen varmistamiseksi komission päätöksenteossa ja myös yleisen hyväksyttävyyden, legitimiteetin, näkökulmasta. Oma komissaari on myös kansalaisille tärkeä. En usko, että mikään jäsenvaltio on valmis luopumaan omasta komissaaristaan.

Oma komissaari ei kuitenkaan riitä takaamaan kansalaisten hyväksyntää ja poistamaan tarpeettomia epäluuloja, ellei EU kykene toimimaan nykyistä avoimemmin ja turhaa salailua välttäen. Tässä suhteessa komission hiljan antama luonnos avoimuussäädöksiksi on täysin riittämätön. Se on suoranainen pettymys.

Neuvoston nykyisissä äänten painotuksissa on haluttu turvata se, että myös pienten jäsenmaiden kannalla on merkitystä päätöksenteossa. Äänten painotus suosii pieniä maita, mikä on aivan oikein. Vasemmistoliiton mielestä äänten painotuksia voidaan jossain määrin tarkistaa vain, jos jokaisen jäsenmaan oikeus saada edustaja komissioon turvataan pysyvästi ja jos muissakin kysymyksissä päästään tyydyttävään ratkaisuun. Missään tapauksessa äänten nykyisestä painotuksesta ei pidä luopua, ellei tulos muutoin ole tyydyttävä.

Pienessä yhteisössä on suhteellisen helppo toimia, vaikka päätöksissä edellytettäisiinkin yksimielisyyttä. Jo nykyisellään EU on kuitenkin niin laaja, että määräenemmistöpäätökset ovat välttämättömiä, saati sitten, kun EU:n jäsenmäärä vielä nykyisestä kasvaa. Unionin päätöksentekokyvyn lisäämiseksi pidämme aiheellisena määräenemmistöpäätösten laajentamista niissä asioissa, joita hallitus tuo selonteossaan esille. Vasemmistoliitolle on tärkeää, että erityisesti työ-, sosiaali- ja ympäristöasioissa ei jouduta etenemään kaikkein alhaisimpien normitasojen mukaan.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella vasemmistoliitto ei kannata määräenemmistöpäätösten lisäämistä. Tässä kohden olemme tyytyväisiä siihen ratkaisuun, mihin Amsterdamissa päädyttiin.

Vasemmistoliitto katsoo, että komission tulee olla kokonaisuutena vastuussa Euroopan parlamentille. Sen sijaan emme pidä hyvänä, että Euroopan parlamentti voisi antaa epäluottamuksen yksittäisille komission jäsenelle. On muistettava, että tässä asiassa on kyse herkästä tasapainos-

ta jäsenmaiden ja Euroopan parlamentin välillä. Pidämme parempana sellaista ratkaisua, että komission yksittäinen jäsen on vastuussa komission puheenjohtajalle, jolloin tarvittaessa voidaan tehdä sellaiset väistämättömät henkilöratkaisut, jotka eivät edellytä koko komission uudelleen asettamista.

Kriisinhallinnan kehittäminen ei hallituksen arvion mukaan välttämättä edellytä unionisopimuksen muuttamista.

Vasemmistoliitto pitää tärkeänä, että Euroopan unionin kriisinhallinnassa painotetaan nykyistä enemmän ennalta ehkäiseviä ja ei-sotilaallisia keinoja ja vähemmän sotilaallista kriisinhallintaa. Siviilipuolen kriisinhallinta on kuitenkin valitettavasti jäänyt jälkeen sotilaallisen puolen kehittämisestä.

On välttämätöntä korostaa ennalta ehkäisevän työn merkitystä ja kehkeytymässä olevien kriisien tunnustamista. Ennalta ehkäisevässä työssä tarvitaan Euroopan unionin diplomaattisen vaikuttamisen ohella myös kansalaisjärjestöjen panosta. Voidaan sanoa, että runsaalla kansalaisjärjestöjen aktiivisuudella on mahdollista edistää syntymässä olevien konfliktien osapuolten välisiä kosketuksia ja purkaa osapuolten välistä epäluuloa ja jännitystä nimenomaan käytännön konkreettisten toimien kautta.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että eduskunta vastakin päättää Suomen osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioihin ja että päätös tehdään tapauskohtaisen harkinnan mukaan. Toimintavaltuuden on tultava YK:lta tai Etyj:ltä. Muunlaiseen rauhanturvaamisoperaatioon Suomi ei ole osallistunut, eikä meidän mielestämme Suomen vastedeskään pidä osallistua.

Monet ovat kokeneet puutteeksi sen, ettei unionin perussopimuksiin nykyisellään sisälly selkeää ja kattavaa perusoikeuslueteloa, jossa vahvistettaisiin kansalaisten poliittisia, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä perusoikeuksia tai annettaisiin ympäristölle sille kuuluva asema. Amsterdamin sopimus oli toki edistysaskel kansalaisten perusoikeuksien suhteen. Siinä on muun muassa syrjintäkiellot kirjattu omaksi artiklakseen. Maastrichtin sopimuksen 6 artikla tunnustaa perusoikeuksien merkityksen sangen ylimalkaisesti.

Perusoikeuksia selvittäneen työryhmän raportti moitti EU:ta erityisesti valikoivasta suhtautumisesta perusoikeuksiin. Toiset oikeudet on suojattu korkeimmalla mahdollisella normitasolla, toiset — tyypillisesti sosiaaliset oikeudet — ovat vain suosituksina tai ohjelmallisina tavoitteina. Työntekijöiden kannalta ongelmallista on se, että Kansainvälisen työjärjestön sopimukset on jätetty vaille huomiota, vaikka niiden merkitys on kiistaton.

Se, miten laajat perusoikeudet sitten käytännössä toteutettaisiin, on erittäin vaikea kysymys. Onkin syytä huolellisesti selvittää myös ne ongelmat, joita unionin oman perusoikeusjärjestelmän kehittämisestä voisi syntyä. Perusoikeuksien yksi olennainen puoli on kysymys niiden velvoittavuudesta. En usko, että ketään tyydyttäisi pitkän päälle ketään sitomaton, mutta pitkä luettelo kauniilta kuulostavista oikeuksista. Selvää on, että keskeisten ihmisoikeusnormien tulee olla EU:n jäsenyyden ehtona ja EU:n toiminnan ohjeena.

Kaikista pulmistaan huolimatta perusoikeudet ovat keskeinen asia rakennettaessa kansalaisten Eurooppaa. On pantava merkille, että kansalaisjärjestöissä ja eurooppalaisessa ammattiyhdistysliikkeessä asetetaan suuria toiveita perusoikeuksien aseman parantamiseen.

Hallitus ilmoittaa suhtautuvansa lähtökohtaisesti varauksellisesti perusoikeuskirjan sisällyttämiseen perussopimuksiin. Tietty varovaisuus onkin varmasti paikallaan. Vasemmistoliitto on omalta osaltaan valmis käymään avointa ja perusteellista keskustelua sekä niistä ongelmista että myös niistä hyödyistä, joita mahdollinen perusoikeuksien sisällyttäminen perussopimuksiin synnyttäisi. Vasemmistoliitto kannattaa joka tapauksessa sitä, että unioni liittyy mahdollisimman pian Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto haluaa kehittää Euroopan unionia niin, että kansalaiset kokevat sen nykyistä enemmän omakseen. Se edellyttää, että unioni toimii enemmän työllisyyden, ympäristön ja tasa-arvon puolesta. Se edellyttää myös nykyistä avoimempaa unionia, päätöksenteon suurempaa julkisuutta ja aitoa vuorovaikutusta päättäjien ja kansalaisten välillä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä suhtautuu myönteisesti Euroopan unionin instituutioiden kehittämiseen. Meille kaikille on tärkeää, että unioni on toimintakykyinen ja pystyy vastaamaan laajentumisen haasteisiin.

[7] **Håkan Nordman /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Om valdeltagandet är ett mått på

människornas känslor och förtroende för EU finns det orsak för unionen att kritiskt analysera sig själv. Senaste vals katastrofalt låga deltagande får inte bli tradition och för att undvika detta måste unionen företa reformer som stärker invånarnas tilltro till den. Trots att EU är mycket annat än strukturer har unionen i och med regeringskonferensen en möjlighet att göra en sådan självrannsakan och förbättra sådant som inte varit fullt så bra. Uppgiften är inte enkel, eftersom regeringskonferensen måste balansera mellan nationella intressen och krav som en starkt utvidgad union ställer på dess beslutsfattande organ. För att unionen inte skall fjärmas från invånarna måste slutresultatet också eftersträva enkelhet.

EU:s natur som ett mellanstatligt, men också överstatligt ogan, har satt spår i organisationens strukturer. Ministerrådet symboliserar de enskilda staternas intressen, parlamentet den europeiska befolkningens intressen och kommissionen unionens strävanden. Statsrådets redogörelse för EU:s regeringskonferens är en sammanjämkning av dessa intressen. Den självklara utgångspunkten är att alla medlemsländer skall vara representerade i alla beslutsfattande organ, något som krävs för att trygga unionens legitimitet och närhet till invånarna.

Redan under Finlands ordförandeskap kartlade utrikesministeriet vilka politiska möjligheter som stod till buds inför den här regeringskonferensen. Kartläggningen har också behandlats i stora utskottet. Den grundliga beredningen ger orsak att anta att denna redogörelse inte i någon större grad kommer att skilja sig från regeringskonferensens slutresultat.

Redogörelsen är odramatisk och andas försiktighet samtidigt som dess mål är ambitiöst. Målsättningen är att möjliggöra inträdet för över tio nya medlemsländer utan att i grunden reformera strukturerna. Svenska riksdagsgruppen framhåller nu liksom tidigare att utvidgningen österut är ett prioriterat område som utgör en unik möjlighet att stärka freden i Europa genom att slutligt slopa blockindelningen i öst och väst. Vi är på rätt väg, men det finns ändå utrymme för några viktiga påpekanden.

Arvoisa puhemies! Niin taloudellisen, sosiaalisen kuin demokraattisenkin kehityksen taso vaihtelee hakijamaissa huomattavasti. Jotkut maat lähenevät niin sanottuja Kööpenhaminan kriteerejä. Kehitys vanhoissa jäsenmaissakaan ei ole pysähtynyt. Nekin kehittyvät, minkä vuoksi nykyisten jäsenmaiden ja hakijamaiden kehitysasteen ero ei pienene kovin paljon. Kehitysasteen vaihtelu tulee käytännössä asettamaan vaatimuksia unionin joustavuuden lisäämiselle. Vanhat jäsenmaat tulevat syventämään yhteistyötä uusien ottaessa vasta ensimmäisiä horjuvia askeliaan.

Itsensä valmiiksi integraation syventämiseen tunteville maille on sallittava tämä. Suomen kannalta on tärkeää, että tämä syvempi yhteistyö ei rajoitu ainoastaan maihin, joilla on yhteinen raja. On välttämätöntä, että kaikkien tiettyjen kriteerien täyttävien, aivan kuten Emussa, tulee voida olla mukana, jotta maantieteellisesti etäiset alueet eivät jäisi myös poliittisesti etäisiksi. Jos joustavuutta ei sallita, laajentuminen pysähtyy käytännössä, ja tällöin Helsingin huippukokouksessa tehdyt päätökset jäävät pelkästään tyhjiksi manifestaatioiksi.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä on mitä tärkeintä, että hakijamaat voidaan kytkeä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yhteiseen päätöksentekoon. Ainoastaan yhdenvertaiselta tasolta lähtevä yhteistyö on pidemmän päälle kestävää. Alueilla, joilla on laajaa yhteistyötä jo ennen jäsenyyttä, esimerkiksi ympäristöpolitiikan ja tutkimuksen alueilla, on selvitettävä mahdollisuudet sallia hakijamaiden osallistua yhteiseen päätöksentekoon ennen unionin jäseniksi ottamista. Tällainen ennakkoluuloton ajattelu on välttämätöntä yhteisen Euroopan rakentamiseksi lähitulevaisuudessa. Hakijaryhmän pahiten jälkeenjääneet maat joutuvat muussa tapauksessa neuvottelemaan hyvin pitkään, ilman että ne saavuttaisivat korkeampaa statusta, mikä on erittäin turhauttavaa.

Malli ei tietenkään ole ongelmaton, mutta niin ei myöskään Eurooppa. Henkisen blokkijaon ylittämiseksi meidän on oltava valmiita pohtimaan uusia ajatuksia. Joustavuuden lisääminen luo vaikeuksia, mutta järkevillä säännöksillä myös se voi onnistua ja onnistuu. Lähtökohtana tulee olla, että erot eivät jää pysyviksi ja että kaikki pyrkivät yhteiseen päämäärään.

Under Finlands ordförandeskap fanns det inte beredskap att diskutera behovet av flexibilitet inom unionen som helhet. Det nuvarande ordförandelandet Portugal har dock befogenheter att ta upp nya frågor under den kommande regeringskonferensens gång. Svenska riksdagsgruppen li-

tar på att Finlands representanter i förhandlingarna arbetar för att unionen skapar samarbetskanaler som stärker den europeiska sammanhållningen också utanför de nuvarande medlemsstaterna.

Värderade talman! Regeringens målsättning är att varje medlemsland skall ha en egen kommissionär. En lägre ambitionsnivå skulle entydigt försvaga förtroendet mellan unionen och invånarna. I kommissionen, som är det enda organet med initiativrätt i unionen, bör alla länder vara representerade.

Svenska riksdagsgruppen stöder regeringens åsikt att kommissionärer även i fortsättningen skall vara likvärdiga i beslutsprocessen. Ingen indelning i a- och b-kommissionärer får införas. Risken är uppenbar att stora länder skulle få de tyngre kommissionärsportföljerna på bekostnad av de mindre länderna. Detta skulle leda till en omotiverad klassificering som än en gång skulle låta storlek gå framom kompetens. Det är inte bara de stora länderna som tänker stora tankar. Den moderna internationella samvaron skall inte bygga på maktpositioner, utan på kunskap och jämlikhet.

Vad gäller kommissionärers personliga ansvar anser svenska riksdagsgruppen att regeringens förslag, att de enskilda kommissionärerna skall vara ansvariga inför kommissionsordföranden, är ett steg i rätt riktning. Detta ger parlamentet en starkare kontrollfunktion, eftersom parlamentet i praktiken kan hota med att låta hela kommissionen avgå om inte en kommissionär som förlorat förtroendet får sparken och tvingas avgå. Ansvarsförhållandet mellan kommissionär och ordförande bör också skrivas in i EU:s lagar, eftersom en så central regel inte får bygga bara på praxis.

Värderade talman! Förslaget att införa ett system med dubbelmajoritet, som innebär att man i ministerrådet måste uppnå en enkel majoritet både vad gäller de interna rösterna och befolkningsmässigt, är ägnat att fördunkla beslutsfattandet. En sådan här god tanke faller på sin komplicitet.

Enkelhet bör gälla och därför förordar svenska riksdagsgruppen en enkel återvägning av ministerrådets röster i enlighet med regeringens förslag. Detta skapar en starkare tillit för och ett starkare engagemang inom unionen.

För att den europeiska unionen skall vara funktionsduglig även med betydligt fler medlemsländer är det motiverat, vilket också föreslås i redogörelsen, att tillämpa kvalificerad majoritet på ett större användningsområde. EU-parlamentets roll stärks samtidigt i och med att frågor som inte kommer att kräva enhällighet, t.ex. miljöfrågor, i framtiden kommer att sortera under det s.k. medbeslutandeförfarandet. Det här ser vi som ett viktigt principiellt steg.

Luottamusta ei luoda pelkästään muutoksilla eri toimielinten kokoonpanossa ja voimasuhteiden tarkistuksilla, vaikka tähän haluttaisiinkin kovasti uskoa. Asiakirjojen julkisuus ja avoimuus ovat ohjenuorina aiheellisen mutta myös aiheettoman epäluulon torjumiseksi unionin rahankäytön osalta. Väärinkäyttöön voidaan puuttua tehokkaasti ainoastaan siten, että ulkopuoliset voivat tarkistaa kaikki asiakirjat ja rahaliikenteen. Komission viimeisin ehdotus siitä, että valmistelu tekisi poikkeuksen julkisuusperiaatteesta, on hylättävä. Hyvä valmistelu on tavallisesti, niin kuin tiedämme, ratkaisevaa päätöksenteolle — myös EU:ssa. Tällainen poikkeus tekisi koko julkisuusperiaatteen tarkoituksettomaksi. Avoimuutta tarvitaan päätöksenteon kaikissa vaiheissa.

Periaatteellinen ja vaikeasti ratkaistava ongelma koskee ministerineuvostoa. Harvat ajattelevat mennessään vaaliuurnille kansallisissa parlamenttivaaleissa, että he samalla epäsuorasti valitsevat maan edustajat ministerineuvostoon, joka on yksittäisen maan kannalta EU:n tärkein elin. Äänestäjät äänestävät ehdokkaita, jotka voivat tulla valituiksi kansalliseen parlamenttiin, Suomen eduskuntaan esimerkiksi, ja osa näistä valitaan sitten ministereiksi hallitusta muodostettaessa. Ministerineuvosto taas koostuu näistä ministereistä. Vaalikampanjat eivät tavallisesti käsittele Eurooppa-kysymyksiä — ajattelen nyt parlamenttivaaleja. Jos kansallisissa vaalikampanjoissa ei lainkaan käsitellä EU-kysymyksiä, on kyseenalaista, milloin kansalaiset voivat vaikuttaa valinnoillaan Eurooppa-politiikkaan.

Ruotsalainen kansanpuolue julkaisi, sanoisin, ainoana puolueena eurooppapoliittisen ohjelman ennen viime eduskuntavaaleja kertoakseen selkeästi äänestäjille kantansa Eurooppa-kysymyksiin jo ennen vaaleja. Toivomme muiden puolueiden seuraavan tätä esimerkkiä ensi vaaleissa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen muodostaminen Itävallassa on saanut ihmiset kysymään, miten pitkälle muut jäsenmaat voivat puuttua yksittäisten maiden asioihin. On itsestäänselvää, että

unioni ei voi suvaita rasistisia ja liioiteltuja nationalistisia ilmiöitä, voimakkaita sellaisia, mutta Itävallan tapahtumat herättävät myös toisen kysymyksen: kysymyksen ihmisten suhtautumisesta syvempään kansainväliseen yhteistyöhön. Kansainväliset kosketuspinnat luovat helposti voimakkaamman vaikutelman vieraista aineksista yksilön arkipäivässä, mutta luovat myös joskus epävarmuuden tunnetta. Jos kuilu EU-tasolla tapahtuvan yhdentymisen ja sen välillä, mihin väestö on kypsä, kasvaa helposti liian suureksi, unionin legitimiteetti heikkenee. Protestipuolueiden voimakas kannatus Itävallassa on yhtenä oireena siitä, että kansalaiset eivät olleet kypsiä liian suuriin ja nopeisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Tämä ei ole mitenkään ainutlaatuista Itävallalle, vaan tällainen tunne on vallalla monilla puolilla Eurooppaa.

Arvoisa puhemies! Amsterdamin sopimuksessa asetettiin 700 paikan katto EU-parlamentin koolle. Jäsenmaiden edustus parlamentissa tulee siis vähenemään. Suomen osalta tämä voi merkitä Eurooppa-parlamentaarikkojen määrän laskemista 16:sta 12:een. Pienten puolueiden käy yhä vaikeammaksi saada Euroopassa edustusta yhteisötasolle. Jos parlamentaarikkojen määrän rajoittaminen 700:aan merkitsee käytännössä pienpuolueiden putoamista EU-parlamentista, rajasta ei ole järkevää pitää kiinni. Päätöksentekoelin, jossa ei ole pienpuolueiden vaikutusvaltaa, ei voi nauttia väestön laajaa luottamusta, koska suuri osa väestöstä on tuolloin kokonaan päätöksenteon ulkopuolella. Jos edustus muodostuu huomattavasti monipuolisemmaksi esimerkiksi 725 paikan parlamentissa, ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä ei ole mitään syytä jumiutua 700 paikan rajaan.

Regeringens redogörelse innehåller också ett kapitel med andra processer som har beröringspunkter med regeringskonferensen. Redan under flera år har det förts en diskussion huruvida gemenskapens tre grundfördrag borde sammanställas till en enda helhet. Svenska riksdagsgruppens ståndpunkt är att nuvarande situation med helt olika dokument är krånglig och måste förenklas för att förbättra åskådligheten och begripligheten. Trots att detta är ett tekniskt projekt som inte har större betydelse för unionens verksamhet borde det inte alltid skjutas på framtiden. På samma gång skulle också EU:s juridiska ställning klarna. Till detta grunddokument är det också motiverat att tillfoga unionens grundrättighetskatalog som utarbetas som bäst. Inom samma pärmar skulle vi då ha alla grundläggande regler för EU.

Arvoisa puhemies! Uusien jäsenmaiden ottaminen on suuri askel kohti pysyvää rauhaa, mitä ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa. Prosessi tulee vaatimaan uhrauksia, ja rakenteelliset uudistukset ovatkin vain osa niistä. Selonteossa ei ole puututtu taloudelliseen rasitukseen, mutta ruotsalainen eduskuntaryhmä lähtee siitä, että tavoitteena on edelleenkin se, että yksittäisen maan menot eivät ylitä 1,27:ää prosenttia bkt:stä ja että laajentuminen ei tapahdu esimerkiksi maaseutumme kustannuksella. Uusien jäsenmaiden ottaminen on työteliäs ja aikaa vievä prosessi, joka on sittenkin läpikäymisen arvoinen. EU ei ole mitenkään täydellinen elin, vaan monet institutionaaliset ja muut parannukset ovatkin vielä tarpeen.

Hallitustenvälisen konferenssin aikana meillä on ainutlaatuinen mahdollisuus korjata osa näistä. Tämä näkökulma puuttuu selonteosta, mutta sen korjaaminen ei ole liian myöhäistä.

Värderade talman! Till slut är mottagandet av nya medlemsländer ett stort steg mot social och ekonomisk utjämning i Europa som svenska riksdagsgruppen stöder. Processen kommer att kräva uppoffringar och de strukturella reformerna är bara en av dem. Den ekonomiska bördan har inte vidrörts i redogörelsen, men svenska riksdagsgruppen utgår ifrån att målsättningen fortfarande är att utgifterna för ett enskilt land inte överstiger 1,27 procent av bnp och att utvidgningen inte sker på bekostnad av t.ex. vår landsbygd.

Mottagandet av nya medlemsländer är en arbetsdryg och tidskrävande process men den är värd att genomgå. EU är ingen perfekt organisation, det krävs ännu många institutionella och andra förbättringar. Under regeringskonferensens förlopp har vi en unik möjlighet att genomföra en del av dem.

Svenska riksdagsgruppen kommer att stöda regeringens riktlinjer i det fortsatta arbetet i riksdagen.

[8] **Tuija Brax /vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen tavoitteet vuoden 2000 hallitustenvälisessä konferenssissa ovat käytännöllisiä. Oleellisinta on tehdä itälaajentuminen mahdolliseksi

hallintoteknisesti. Siksi on syytä miettiä komission ja parlamentin kokoa, äänten painotusta neuvostossa ja määräenemmistöpäätösten lisäämistä — ja siinä suunnilleen kaikki. Samaan aikaan toisaalla eli monissa EU:n niin sanotuissa alkuperäisissä jäsenmaissa puhutaan entistä innokkaammin EU:n tai sen ytimen syventymisestä kohti jopa liittovaltiota.

Tätä taustaa vasten vihreä eduskuntaryhmä on pääosin tyytyväinen hallituksen konkreettisiin linjauksiin, mutta esittää huolensa siitä, että neuvottelutilanne saattaa osoittautua monimutkaisemmaksi kuin selontekoa lukiessa ehkä arvaakaan.

Hallitus on nostanut yhdeksi tärkeäksi tavoitteekseen sen, että jatkossakin jokaisesta jäsenmaasta nimitetään komissaari. Samalla kuitenkin hallitus on valmis siihen, että nykyistä suurempi osa komissaareista kuuluisi varapuheenjohtajistoon. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä tämä linjaus antaa aihetta kahteen huoleen. Ensinnäkin niin sanotun oman komissaarin tavoittelemista ei pidä nostaa kaiken ylitsekäyväksi asiaksi niin, että siitä oltaisiin valmiita maksamaan kohtuuttoman suuria myönnytyksiä kaikissa muissa asioissa, etenkin neuvoston äänimäärissä. Toiseksi on rehellisesti tunnustettava, ja tästä ovat aikaisemmatkin puhujat jo puhuneet, että komission varapuheenjohtajiston kasvattaminen luo tosiasiassa komission sisään kaksi kerrosta niin, että varapuheenjohtajat todennäköisesti muodostavat suurten jäsenmaiden komissaarien sisäpiirin.

Vihreä eduskuntaryhmä on perinteisesti pitänyt erittäin tärkeänä, että EU pystyisi nykyistä paljon tehokkaampaan työskentelyyn varsinkin ympäristönsuojelussa. Yhdeksi käytännön suurimmaksi ongelmaksi on muodostunut laaja yksimielisyysvaatimus, jolloin yhdenkin jäsenmaan vastustus on kaatanut laajan enemmistön mielestä välttämättömät uudistukset.

Tätä taustaa vasten vihreä eduskuntaryhmä on pääsääntöisesti jälleen kerran tyytyväinen hallituksen linjauksiin. Verotuksen osalta toivomme, että minimiverodirektiivit eivät tulevaisuudessa voi kaatua yhden maan vastustukseen. Tähän voi olla kuitenkin vaikea päästä, sillä kokemukset veropaketin kaatumisesta Suomen puheenjohtajakaudella ministerien Niinistön ja Hassin hyvästä työstä huolimatta viittaavat siihen, että eräät EU-maat tuntuvat pitävän jopa puolustuksen ja koulutuksenkin yhtenäistämistä ajankohtaisempana tai tärkeämpänä kuin vaatimatontakaan yhteistyötä verojen minimitasoissa.

Arvoisa rouva puhemies! Suomessa olemme ajatelleet vuoden 2000 hallitustenvälisestä konferenssista, että se on eräänlainen matalan profiilin tai välikauden hvk. Näistä ajatuksista jouduimme kuitenkin antamaan osittain periksi jo puheenjohtajakaudellamme, kun Helsingin huippukokouksessa sovittiin, että hvk:n asialista voi Portugalin puheenjohtajakaudella laajentua ja että hvk:n rinnalla kulkee kaksi hyvin suurta periaatteellista asiaa, nimittäin Euroopan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka sekä perusoikeusasiakirja. Näiden asioiden lisäksi näyttää siltä, että paineet alati syvenevään yhteistyöhön tulevat esiin myös vaatimuksina niin sanotun joustavuuden lisäämiseksi, mistä niin ikään tänään on jo paljon puhuttu, sekä toisaalta perussopimusten kodifioimiseksi tai muuttamiseksi sellaiseksi, joka näyttäisi ja itse asiassa olisikin liittovaltion perustuslaki eikä valtioliiton perussopimus.

Vihreä eduskuntaryhmä on tyytyväinen, että valtioneuvoston selonteossa tuodaan esille näiden syventymispaineiden olemassaolo. Samoin olemme pääsääntöisesti tyytyväisiä niihin linjauksiin, joita on otettu. Sen sijaan näemme syytä huoleen sen suhteen, kuinka hyvin hallitus pystyy pitämään eduskunnan ajan tasalla niistä kysymyksistä, joihin selonteossa ei ole otettu kovin selvä kantaa.

Tämä huoli on erityisen suuri yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osalta. Hallitus tyytyy tässä vaiheessa odottelemaan Portugalin johdolla tehtävää selvitystyötä siitä, vaatiiko tiivistyvä turvallisuus- ja ulkopoliittinen yhteistyö myös perussopimuksen muutosta. Kyseessä voi olla erittäin merkittävä asia, johon liittyy uhkia siitä, että EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikka laajenee kriisinhallinnasta kohti puolustusyhteistyötä. Aivan selvää eroa näiden kahden asian välillä ei näytä nytkään olevan, vaikka tähänastiset konkreettiset päätökset ovat koskeneet vain kriisinhallintoa. Kölnin huippukokouksen päätöstä tai tulosta tulkitaan monissa jäsenmaissa siten, että periaatetasolla jäsenmaat sitoutuivat kriisinhallintaa pidemmälle menevään ulkopoliittiseen ja puolustuspoliittiseen yhteistyöhön tulevaisuudessa.

Vihreä eduskuntaryhmä on huolestunut siitä, mistä vasemmistoliiton puheessakin todettiin, että siviilikriisinhallinta ei näytä olevan päätöksenteon keskiössä tasavertainen saati ensisijai-

nen sotilaallisen kriisinhallinnan kanssa. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen on kaikin tavoin pyrittävä toimimaan niin, että siviiliyhteiskunnan keinovalikoimaa kriisienhallinnassa lisätään. Olisi muun muassa selvitettävä, olisiko syytä perustaa Euroopan ympäristöjoukot auttamaan sen kaltaisissa tilanteissa kuin esimerkiksi Ranskan rannikon öljykatastrofin jälkitorjunnassa.

Vihreä eduskuntaryhmä on jälleen kerran tyytyväinen, että hallitus pyrkii yhä siihen, että EU liittyy Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen. Euroopan neuvoston ihmisoikeusjärjestelmästä ei saa muodostua EU:n ulkopuolelle jäävien maiden "köyhän miehen" järjestelmää, vaan sen on säilyttävä yleiseurooppalaisena maailmanluokan edelläkävijänä ihmisoikeusasioissa.

Vihreä eduskuntaryhmä on niin ikään tyytyväinen siihen, että hallitus ei suhtaudu myönteisesti ajatuksiin liittää valmisteilla oleva peruskirja EU:n perussopimuksiin. On kuitenkin varauduttava siihen, että suuri joukko jäsenmaita ja lähes koko Euroopan parlamentti, mihin muun muassa ministeri Sasi viittasikin, ovat tässä asiassa toisella kannalla kuin Suomi. He puhuvat antaumuksella EU:n perustuslaista ja siitä, että sen pitää alkaa EU:n kansalaisten perusoikeuksilla.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää ajatusta EU:n näin nopeasta syvenemisestä vieraana. EU-maiden kansalaiset eivät tunne toistensa ajatustapoja niin hyvin, että voitaisiin katsoa, että liittovaltiolla olisi kansalaisyhteiskunnan tuki. Esimerkiksi Suomessa näkyy tunnettavan harvinaisen huonosti jopa Itävallan poliittista kenttää. Monissa keskeisissäkin kannanotoissa kuultaa läpi se, ettei vapauspuolueen historiaa tunneta.

Itävallan hallituskriisi saattaakin saada monet ajattelemaan, että EU:n pitää nykyistä paremmin syventää yhteistyötä, jotta se olisi nykyistä toimintakykyisempi vastustamaan rasismia tai muita ihmisoikeuksia vähätteleviä ilmiöitä. EU:n johtajien yhteiset reaktiot pohjautuvat ilmeisesti nekin tämän kaltaiselle toiveelle entistä paremmasta toimintakyvystä. Vihreä eduskuntaryhmä pitää tätä marssijärjestystä kuitenkin vääränä, vaikka ymmärrämmekin täysin yhteisten reaktioiden takana olevat motiivit. EU ei voi syventyä merkittävästi ainakaan tällä vuosikymmenellä. Laajentuminen on syventymistä tärkeämpää, ja laajentumisessa totta vieköön riittää ongelmia täksi vuosikymmeneksi, ehkä pariksikin. Syventyminen kohti liittovaltiota voi tapahtua vasta sitten, jos kansalaisyhteiskunta on asiaan kypsynyt, ja siihen menee vuosikymmen, parikin, tai voi olla, ettei se aika koita.

Arvoisa puhemies! Vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen hallituksen linjauksen mukaiset arkiset askeleet kohti hieman nykyistä syvempää EU:ta ovat siis riittäviä takaamaan laajentumisen ja vastaavat tältä osin meidän tavoitteitamme. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että nämä juridiset muutokset ovat laajentumisen pienin ongelma. Hakijamailla on toistaiseksi vielä suuria ongelmia täyttää niille asetettuja kriteereitä, EU-slangilla niin sanottuja Kööpenhaminan kriteereitä.

Joillakin tahoilla on esitetty ajatuksia, että muun muassa ympäristökriteereissä voitaisiin käyttää pitkiä siirtymäaikoja. Vihreä eduskuntaryhmä pitää tätä mahdottomana ajatuksena. Käytännössä se tarkoittaisi sitä, että uusille jäsenmaille haluttaisiin antaa kestämätön kilpailuetu, oikeus houkutella teollisuutta muita jäsenmaita halvemmilla ympäristökuluilla. EU:n itälaajentuminen tulee maksamaan seuraavien vuosikymmenten aikana tavalla tai toisella joka tapauksessa. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä lasku olisi parasta tunnustaa ja maksaa rehellisesti verovaroin ennemmin kuin antaa hakijamaille oikeus houkutella saastuttavaa tai sosiaalinormeja polkevaa teollisuutta hakijamaihin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, poikkean etukäteen kirjoitetusta ryhmäpuheesta ja omissa nimissäni totean, että kun ed. Kiljunen viittasi hvk-yhteydessä presidentinvaalien tulokseen ja Tarja Halosen valintaan, hiukan pahoitellen kuuntelin sitä, koska mielestäni muun muassa keskustan ryhmäpuheenvuoro osoitti, että hvk-asiassa kansallinen linja tuntuu olevan sangen yhtenäinen. Näin kun voittajan puolella itsekin olen, koen, että meillä on poikkeuksellisen suuri nöyryys ja velvollisuus rakentaa nyt kansallista yhteisymmärrystä eikä ainakaan paukutella henkseleitä tilanteessa, johon se ei oikeastaan sopinut.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[9] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Helsingin huippukokouksessa joulukuus-

sa 99 tehtiin tärkeitä päätöksiä EU:n seuraavasta laajentumisesta. Päätökset koskivat EU:n rakenteita ja päätöksentekotapoja. Laajentuminen tulee toteuttaa niin EU:n pienten kuin suurtenkin jäsenmaiden edut huomioiden sekä kansalaisnäkökulmaa edistäen. Laajentuminen on osa historiallista prosessia, jonka tavoitteena on maanosamme poliittinen vakaus ja turvallisuus.

EU:n uudistamista pohtiessaan professori Esko Antola esitti lokakuussa Helsingin Sanomissa seuraavaa:

"1950-luvulla kuutta jäsenmaata varten luotu järjestelmä on jo nyt toimintakykynsä äärirajoilla eikä yksinkertaisesti kykene ottamaan vastaan yli kymmentä uutta jäsenmaata. Kysymys ei ole vain nykyisen institutionaalisen rakenteen ongelmista, vaan unionin toimintafilosofiasta. Laajeneminen tuo unionin piiriin suuren joukon valtioita, joilla ei ole samanlaista demokratian ja kansalaisyhteiskuntien perinnettä kuin nykyisillä jäsenvaltioilla. - - Ei riitä, että vain olemassa olevat rakenteet sopeutetaan lisääntyvään jäsenmäärään niin kuin tähän asti on tehty.

Uudistustyön prioriteetin valinta on suuri pulma. Tuntuisi välttämättömältä aloittaa työ suurimmasta ongelmasta, joka on kansalaisten ja unionin väliset suhteet. Voidaan tuskin sanoa, että kansalaiset olisivat vieraantuneet, koska läheistä suhdetta eurooppalaisten ihmisten ja instituutioiden välillä ei ole koskaan ollutkaan."

Onko Euroopan unionia kehitettävä niin, että kansalaisten ja unionin suoraa suhdetta pyritään lähentämään lähinnä parlamentin valtaa lisäämällä, vai kehitetäänkö unionia hallitusten välisenä järjestelmänä, valtioliittona? Tämä kysymys on perustava paitsi pohdittaessa unionin työsaran laajentumista myös sen institutionaalisia rakenteita kehitettäessä.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä haluaa nähdä EU:n myös jatkossa ensisijaisesti hallitusten välisen yhteistyön muotona, jossa tehtävät painottuvat selkeästi niille saroille, joilla kansainvälinen yhteistyö on asioiden hoitamisen kannalta ensisijaista. Näissä asioissa unionin on kyettävä tehokkaaseen ja joustavaan toimintaan jäsenmaiden luomien tavoitteiden ja toimintamuotojen puitteissa.

Muissa asioissa tehtävät ja valta tulee säilyttää mahdollisimman pitkälti jäsenmaiden omassa hallinnassa. Euroopan unionin sisältä löytynee myös tehtäväalueita, jotka tulisi siirtää takaisin jäsenmaiden kansallisen päätöksenteon piiriin. Pieniin yksityiskohtiin menevän byrokratian kahleita tulee hellittää siinä, missä se on suinkin mahdollista.

Kansallisvaltiot ja sitä pienemmät alueelliset yksiköt ovat kunnallisen ja maakunnallisen päätöksenteon kautta edelleen toimiva ja unionia huomattavasti läheisempi ja demokraattisempi kanava hoitaa suurinta osaa yhteiskunnallisista tehtävistä. Läheisyysperiaate on tärkeä periaate, jota ei saa unohtaa vain verbaaliselle tasolle. Yhä useammin tulee eri asioiden kohdalla asettaa kysymys: Onko välttämätöntä käsitellä asiaa juuri tällä tasolla? Päätöksenteon hajauttaminen ja kansanvaltaisuus ovat paras lähtökohta ihmiskeskeisyyttä ja tasavertaisuutta kunnioittavan yhteiskunnan rakentamiselle.

Viimekesäiset EU-vaalit viestivät alhaisen äänestysprosentin vuoksi huolestuttavasti siitä, että EU:n päätöksenteko ei tavoita kansalaisia ja unioni jää etäiseksi. Kansalaisten kannalta yksi ongelmatekijä on se, ettei suurella enemmistöllä ole riittävää käsitystä siitä, mitkä tehtävät kuuluvat ensisijaisesti unionille sekä missä määrin unionin ylikansallinen päätöksenteko rajoittaa kansallisen päätöksenteon toimintavapautta.

Euroopan unionin laajentumisen eteneminen niin, että myös keskisen Itä-Euroopan valtioita tulee mukaan, on iso ja merkittävä askel kohti Euroopan jakautumisen päättymistä. Tosin unohtaa ei sovi sitäkään, että nykyiset Ivy-maat eivät unionin jäsenyyttä ole hakeneet. Vaikka enää ei ole ensisijaisesti kyse ideologisesta jakautumisesta, on unionin laajenemisella keskeinen merkitys paitsi demokratiakehityksen lujittumisen ja syvenemisen kannalta myös taloudellisen eriarvoisuuden lieventämisen näkökulmasta.

Laajentumisen tarpeellisuudesta näyttää vallitsevan varsin suuri yksimielisyys. Tämän ei pidä kuitenkaan merkitä sitä, että prosessia kiirehditään poliittisen kunnianhimon vuoksi tai luottaen liiaksi vain sen myönteisiin tuloksiin. Tosin esimerkiksi maatalouspolitiikka on sellainen luontainen jarru, joka tuo väistämättä malttia asioiden valmisteluun. Jos hakijamaiden maatalous ja EU-maiden maatalousjärjestelmä eivät ole kunnossa, koko EU:n rahoitus on vaarassa kariutua.

Nykyisten jäsenmaiden maksuosuuksien oikeudenmukainen lisääminen ei myöskään saa olla esteenä laajentumiselle, mutta jäsenyyden edellytyksenä on edelleen pidettävä EU:n ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevien periaattei-

den ehdotonta hyväksymistä ja toimeenpanoa hakijamaissa. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että laajentumisen tulee kuitenkin tapahtua erittäin suurella harkinnalla. Tämä on niin uusien kuin vanhojenkin jäsenmaiden etu. Liian nopeasta ja yhtäkkisestä muutoksesta voi helposti aiheutua niin suuria vaikeuksia, että unioni ei itse asiassa luokaan enää vakautta Eurooppaan.

Arvoisa puhemies! Pian alkava hallitustenvälinen konferenssi joutuu unionin historian ehkä vaikeimpien kysymysten äärelle. Uusien jäsenmaiden vastaanottamiselle välttämättömät muutokset luovat tilanteen, jossa olisi nähtävä kauas ja kyettävä löytämään yhteinen visio unionin kehittymiselle ja roolille tulevaisuudessa.

Alkavassa hvk-työskentelyssä esillä ovat Amsterdamin sopimuksessa avoimiksi jääneet kolme suurta institutionaalista kysymystä: komission kokoonpano, ääntenpainotusjärjestelmä ministerineuvostossa ja määräenemmistöpäätösten lisääminen. Hallituksen mielestä konferenssin asialistan tulisi keskittyä laajentumisen edellyttämiin välttämättömiin institutionaalisiin uudistuksiin, jotka tehostavat päätöksentekoa. Muutosten pitäisi olla sellaisia, että jäsenvaltioiden kansalaiset voivat ne hyväksyä tai eivät ainakaan vieraannu unionista nykyistä enempää. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä hallituksen selonteossaan esittämä näkemys on aiheellinen ja kannatettava.

Komission kokoonpanon osalta ei ole suinkaan vähäpätöistä se, onko jokaisella maalla oma komissaarinsa. Vaikka EU:n sääntöjen mukaan komissaarin tulee toiminnassaan vaalia unionin etua eikä oman kotimaansa tavoitteita, oma komissaari on hyvin tärkeä etenkin pienten maitten kannalta. Tosin tässä yhteydessä on muistettava myös se, että emme vielä tiedä, kuinka vahvaksi komission rooli jatkossa muodostuu ja kuinka paljon päätöksentekovaltaa tulee olemaan ministerineuvostolla.

Komission jäsenten lukumäärän lisäksi on kysymys myös komission jäsenten keskinäisestä asemasta. Hallitus on selonteossaan tuonut hyvin esille komission varapuheenjohtajien määrän lisäämisestä aiheutuvia seurauksia, erityisesti sen, että kaikkien komission jäsenten tulee olla samanarvoisia päätöksenteossa riippumatta varapuheenjohtajien määrän mahdollisesta lisäämisestä.

Komission jäsenten vastuukysymys nousi esille viime keväänä, kun komissio erosi kesken toimikautensa. Hallitus katsoo, että komission tulisi jatkossakin olla vastuussa Euroopan parlamentille kollegiona mutta että yksittäisten komission jäsenten vastuuta puheenjohtajalle tulee vahvistaa. Parlamentin mahdollisuus antaa epäluottamuslause ainoastaan komissiolle kokonaisuudessaan eikä yksittäiselle komission jäsenelle on perusteltua, koska komissio tekee päätöksensä kollegiona. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä tulisi kuitenkin harkita eri vaihtoehtoja sen osalta, miten yksittäisen komission jäsenen vastuuta vahvistetaan. Vastuun lisääminen suhteessa komission puheenjohtajaan ei ole täysin ongelmatonta vaan voi mahdollistaa puheenjohtajalle liian voimakkaan valta-aseman.

Poliittisen vastuun ja parlamentarismin kannalta ministerineuvoston rooli on keskeinen, eikä äänivaltaa ole syytä luovuttaa liian helpolla. Keskusteluissa on ollut esillä ääntenpainottamiskysymys. Äänten painotukseen on löydettävä yksinkertainen ja selkeä ratkaisu, joka on sovellettavissa laajentumisprosessin joka vaiheessa. Ääntenpainotusjärjestelmän muuttamisen erilaisista vaihtoehdoista on keskusteltu. Hallitus on luopunut kaksoisenemmistöjärjestelmän tukemisesta ja pyrkii etenemään äänten uudelleenpainottamisen tiellä. Tämä on mielestämme oikea valinta.

Unionin toimintakyvyn turvaamiseksi joudutaan nykyisellään yksimielisyyttä vaativia päätöksiä korvaamaan määräenemmistöpäätöksillä. Nykyinen järjestelmä voi helposti johtaa blokkiutumiseen ja myös asioiden koplaamiseen. Kuitenkin EU:n toiminnan perusluonteeseen liittyvissä asioissa on ehdottoman välttämätöntä säilyttää yksimielisyysvaatimus.

Edellä mainitut kolme päätöksentekoon kohdistuvaa keskeistä kysymystä liittyvät kiinteästi yhteen. Tämän vuoksi päätökset on luonnollisesti tehtävä kokonaisratkaisuna. Jokaisen maan on tingittävä jostain, toisessa asiassa taas saatava kompensaatiota, jotta hyvä ja oikeudenmukainen tulos syntyisi. Suomen kannalta oma komissaari on tärkeä ja voimme tinkiä ääntenpainottamisessa.

Yksimielisyyttä edellyttävien ratkaisujen sijasta tarvitaan määräenemmistöpäätöksiä, jotta päätöksentekokoneisto voi toimia riittävällä tehokkuudella. Kuitenkin määräenemmistöpäätöksiin tulee siirtyä hyvin valikoivasti ja niin, että niiden piiriin tulee asioita, jotka luontaisesti kuuluvat unionille, kuten ympäristökysymykset ja ri-

kollisuuden torjunta. Nämä ovat myös sellaisia kysymyksiä, joiden hoitamiseksi tarvitaan EU:n toiminnan lisäksi maailman laajuista yhteistyötä.

Yhteenvetona voin todeta, että lopullisen johtopäätöksen tekeminen tästä vaikeasta asiakokonaisuudesta on mahdollista vasta sitten, kun tiedetään unionin laajentumisesta seuraava jäsenmäärä. Kaikissa ratkaisuissa piilee se vaara, että pienen jäsenmaan vaikutusvalta heikkenee. Toivomme Suomen neuvottelijoiden harkitsevan asiaa loppuun asti niin, että pienten maiden asema ei suhteellisesti heikkene.

Hallitus kannattaa selonteossaan Euroopan parlamentin enimmäisjäsenmäärän säilyttämistä 700:na laajentumisen jälkeenkin ja korostaa, että mahdollisuus jäsenvaltioiden asianmukaiseen edustukseen tulee turvata jatkossakin. Tämä kannanotto on tärkeä.

Kysymys unionin roolista omien arvojensa vartijana on tärkeä. Viimeaikaisen keskustelun Itävallan tapauksesta tekee vaikeaksi se, että siinä sekoittuvat kysymykset ihmisarvon kunnioituksesta, yhden jäsenmaan sisäisistä asioista ja unionin roolista yleiseurooppalaisena elimenä. On todettava painokkaasti, että minkäänlainen ihmisarvoa loukkaava esiintyminen ei ole politiikassa hyväksyttävää. On myös huomioitava, että emme tarvitse vain muodollista yhteistyön kehittämistä, vaan Euroopan yhteisten kristillisten ja demokraattisten arvojen vahvistamista. Kuitenkin EU:n ja sen jäsenvaltioiden toiminnan tulee tämän tyyppisissä tilanteissa olla johdonmukaista ja huolella harkittua sekä jäsenmaiden sisäpoliittista suvereniteettia kunnioittavaa.

EU:ssa ovat talouden integraation rinnalle nousseet ennen kaikkea ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset. Unionin kriisinhallintakykyä tulee kehittää, sen tulee perustua yhteistyöhön Naton kanssa ja uskottavaan kansalliseen puolustukseen. Kriisinhallinnassa tulee painopisteen olla siviilikriisinhallinnan aloilla ja kriisejä ennalta ehkäisevässä työssä.

Maanosaamme on eri ajanjaksoina vaivannut blokkijako, jonka jäljet edelleen näkyvät. Eheyttäminen vaatii aikaa ja varoja, mutta turvallisuuteen ja sitä kautta aukeavaan parempaan huomiseen kannattaa panostaa. Turvallisuuspolitiikkaan kuuluukin siten myös elintasokuilujen kurominen umpeen niin maiden sisällä kuin välilläkin. Näin ennalta ehkäisemme muuttopaineita ja autamme maita hyödyntämään niiden omia mahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä EU:n toiminta on monessakin mielessä haparoivaa. Nykyiselläkin jäsenmäärällään unioni on raskassoutuinen ja usein solmussa itsensä kanssa. Siksi tuntuu vaikealta uskoa, että laajeneminen saataisiin lyhyellä aikavälillä aikaan ilman suuria lisävaikeuksia. EU:n varojen jatkuvat väärinkäytökset sekä päätöksenteon julkisuuden heikkoudet eivät myöskään anna lupauksia hyvästä tulevaisuudesta.

Parhaiten nämä ongelmakohdat voidaan välttää, jos EU pysyy niillä toiminta-alueilla, jotka luontaisesti sille kuuluvat. Näitä ovat muun muassa ympäristökysymykset, rikollisuuden torjunta ja jotkin verotuskysymykset erityisesti minimitasojen kautta. Toimintamme EU:ssa on ollut varsin näkyvää, ja myönteisen talouskehityksemme myötä olemme olleet nettomaksajia. Tämä antaa Suomelle painoarvoa ja myös oikeuden EU:n kehityksen kriittiseen tarkasteluun.

Institutionaalisissa kysymyksissä oleellisia ovat tasapainoiset ja kaikkien jäsenvaltioiden edut huomioonottavat ratkaisut. Unionin päätöksentekoa ja hallintoa tulee kehittää avoimuuden, vastuullisuuden ja tehokkaan hallintokäytännön periaatteiden mukaisesti.

[10] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Suomen suuresti mainostettu puheenjohtajuuskausi on nyt ohi ja arki on palannut. Samoin vaihtui vuosituhat ajanlaskussamme. Kumpikin tapahtuma oli lopulta varsin arkipäiväinen ilman suurta dramatiikkaa. Vuosituhannen vaihdos ei tuonut mukanaan maailmanloppua eikä EU-puheenjohtajuus suurta mainetta tai kunniaa. Veronmaksajien rahoja sen sijaan kyllä poltettiin estoitta.

Suomi — tai itse asiassa joukko sen eri ministeriöiden korkeimpia virkamiehiä — ei tyrinyt hoitaessaan unionin yhteisiä asioita. Mutta emme toisaalta pystyneet piirtämään kyseistä puolivuotiskautta mitenkään erityisen merkittävänä ajanjaksona EU:n historiaa. Tämä oli toki odotettavissakin, sillä ei yhden puheenjohtajuuskauden puitteissa pystytä siirtämään vuoria, ei ainakaan niin jäykän byrokraattista vuorta kuin Euroopan unioni. Monista kunnianhimoisista tavoitteista jouduttiin luopumaan, ja uskonpa pienten muutostenkin saavan takapakkia Portugalin puheenjohtajuudessa välimerellisen hallintokulttuurin päästessä määräämään tahtia esimerkiksi avoimuuden osalta.

Suomen hallitus on johdonmukaisesti painottanut, että EU on itsenäisten valtioiden yhteisö. Minulle on tuosta itsenäisyyden aatteesta omat epäilykseni. EU korostaa omaa suvaitsevaisuuttaan ja moniarvoisuuttaan sekä demokratiaa. EU:lla ei kuitenkaan ole todellisia demokraattisia rakenteita, europarlamentilla ei ole käytännön valtaa, ja aloiteoikeus on vain komissiolla. EU on todellisuudessa ylikansallinen erilaisten eliittien työrukkanen, jossa yhdistyvät järjestö- ja rahavallan yhteiset edut. Kaikki tätä valta-akselia arvosteleva leimataan ääriajatteluksi.

En ota kantaa Itävallan vapauspuolueen tai sen johtajan Jörg Haiderin sanomisiin, mutta tuo puolue on koonnut kannatuksensa vapaissa vaaleissa ja itävaltalaiset ovat päättäneet muodostaa uuden hallituksen. Siihen ei pitäisi kenelläkään sivullisella olla mitään sanomista. Itävallan hallitusta tulee arvioida tekojen, ei ennakkoluulojen, mukaan.

EU-maiden hallitukset paljastivat todellisen karvansa. Vaaleja voidaan järjestää, mutta jos tulee väärä tulos, niin isoveli nappaa. Isot valtiot pullistelivat voimaansa pienemmän Itävallan kustannuksella. Tapahtuneen jälkeen kuitenkin kirkkain silmiin väitetään, että EU on nimenomaan pienten valtioiden etu. Kovin on demokratian kunnioittamiselle vieras tapa korostaa edullisuutta. Kaikki tapahtunut on jälleen omiaan heikentämään EU:n uskottavuutta.

Arvoisa puhemies! Poliittinen leimaaminen on vaarallista, ja usein nähdään mörköjä sielläkin, missä niitä ei ole. Perussuomalaisetkin on yritetty Euroopan neuvostossa leimata äärioikeistolaiseksi ja fasistiseksi puolueeksi. Onneksi Suomen Euroopan neuvoston valtuuskunnasta löytyy rehellisiä ja oikeudenmukaisia henkilöitä, jotka pitivät huolen siitä, että valheellinen, perussuomalaisia perusteettomasti leimannut liitetiedosto poistettiin Euroopan demokratiaa uhkaavia äärilaidan poliittisia liikkeitä koskeneesta raportista. Tästä kiitoksen ansaitsevat yli puoluerajojen erityisesti kansanedustajat Jaakko Laakso, Tarja Kautto ja Gunnar Jansson. Myönteisen lausunnon ansaitsee myös ulkoministeri, tuleva tasavallan presidentti Tarja Halonen, joka vastauksessaan allekirjoittaneen kirjalliseen eduskuntakyselyyn ilmoitti, että hallituksen edustajat tulevat ministerikomiteassa aktiivisesti toimimaan virheellisyyksien korjaamiseksi.

Tämä asia on nyt saatu onnelliseen päätökseen, eli perussuomalaisia perusteettomasti leimannut liite on poistettu raportista. Olimmehan viime eduskuntavaaleissa ainoa puolue, joka käytännössä ryhtyi toimiin rasismin vastaisen sopimuksen perusteella. Saimme nyt oikeutta, emme tosin EU:n tai Euroopan neuvoston vaan suomalaiskollegojen ansiosta.

Edellä mainittu tapaus on hyvä käytännön esimerkki siitä, että valtaan liittyy aina vastuu. On todella vaarallista, jos EU:ssa laajemminkin esiintyy ilmiöitä, joita kevyellä kädellä esitetään totuuksina. Samalla vääristeltyjä tietoja voidaan käyttää poliittisen tarkoituksenmukaisuuden välikappaleina. Mikäli EU jatkossa yhä enemmän lähtee kansallisvaltioita kohtaan sanelun ja painostuksen tielle, on sille tiedossa suuria vaikeuksia. Tosiasia on, että EU koetaan etäisenä mammuttimaisena byrokratiana, jonka hyödyllisyys on vähintään kyseenalainen. EU:n syventäminen ja laajentaminen ilman perusteellisia päätöksenteon rakenneuudistuksia ei tule onnistumaan.

Arvoisa puhemies! Seuraavan eli hvk 2000:n valmisteluja leimaa pääasiallisesti unionin niin kutsuttu institutionaalinen uudistaminen. Kansankielellä tämä tarkoittaa hallinnossa ja päätöksenteossa tapahtuvia uudistuksia siten, että pienten jäsenvaltioiden vaikutusmahdollisuuksia supistetaan merkittävästi odotettavissa olevaa EU:n laajentamista ajatellen. On väitetty, että mikäli unioni ei jäädytä parlamentin jäsenmäärää, lopeta jäsenmaiden oikeutta omaan komissaariin, anna suurille maille neuvostossa nykyistä suurempaa äänivaltaa ja lisää merkittävästi määräenemmistöllä tehtäviä päätöksiä neuvostossa, unioni tukehtuu ja halvaantuu jäsenmaiden ylittäessä 20:n määrän.

Sanon heti suoraan, että koko unioni joutaisi tukehtua omaan mahdottomuuteensa ja hajota. Näin pääsisimme pois merkittävän osan itsemääräämisoikeudestamme vieneestä jäsenyydestämme, joka on typerän Emu-jäsenyytemme takia viemässä pian myös oman rahayksikkömme markan. Talous- ja rahaliitto Emu heikkoine euroineen on jo nyt käynyt suomalaisille kalliiksi. Emu-lisää on jo rutkasti heikon euron myötä jokaisessa suomalaisessa bensatankissa. Oman rahan häviäminen ei ole vielä räjähtänyt suomalaisten tajunnassa. Jos oman rahan, markan, häviäminen ja seuraava taloustaantuma sattuvat samaan aikaan, uskallan väittää, että pulassa ollaan.

Arvoisa puhemies! EU:n laajeneminen entisiin Itä-Euroopan sosialistimaihin tulee kalliiksi.

Mukaan on pyrkimässä maita, joiden yhteiskunnallinen ja ennen kaikkea taloudellinen tilanne on vielä varsin alkeellinen ja joissa vallitsee melko puhdas sosialismin kauden hallintokäytäntö. Minusta on ruvennut vahvasti tuntumaan siltä, että koko laajenemisesta on tullut itseisarvo sinänsä ilman tähän saakka kohtuullisen tiukasti noudatettua valmiusvaatimusta. On kuin EU harjoittaisi solidaarisuustoimintaa korvaukseksi siitä, ettei se pystynyt aikoinaan auttamaan Neuvostoliiton kommunistisen rauta-anturan vallan alla kituneita itäblokin maiden kansalaisia vapauteen. He joutuivat tekemään sen itse, mistä hatunnosto heille. Se ei ole kuitenkaan mikään syy ottaa näitä taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessään muutamaa harvaa poikkeusta lukuun ottamatta raakiletasolla olevia maita unionin jäseniksi vielä pitkään, pitkään aikaan. Näitä poikkeuksia lienevät Unkari, Slovenia ja ehkäpä Puola ja erityisesti Viro. Joka tapauksessa nettomaksajan osa odottaa suomalaista veronmaksajaa, kuten kävi EU-ratkaisussakin. Herrat tilaavat syvenemisen ja laajenemisen ja kansa maksaa sen.

Hvk 2000:n olennaisin sisältö on siis unionin rakenteellinen ja hallinnollinen uudistaminen. Otan ensiksi tarkasteluun komission koostumuksen muutossuunnitelmat. Olen hallituksen selonteon ponsiosan kanssa samaa mieltä siitä, että komissiossa tulee olla myös rakenneuudistuksen jälkeen edustaja jokaisesta EU:n jäsenmaasta. Samoin pidän tärkeänä sitä, ettei komissaareja jaotella arvoasteikkoon sen mukaan, minkä kokoisesta maasta he ovat kotoisin. Mikäli suurille jäsenmaille on välttämätöntä antaa joitakin myönnytyksiä, olkoon sellainen sitten vaikkapa komission varapuheenjohtajien määrän lisääminen, kunhan heistä ei luoda mitään komission työvaliokuntaa, jolle valta vähitellen liukuisi.

Olen toisaalta hallituksen kanssa eri mieltä siitä, pitäisikö EU-parlamentille mahdollistaa epäluottamuksen osoittaminen pelkästään yhdelle komission jäsenelle. Perussuomalaisten mielestä tämä tulisi mahdollistaa, sillä on varpusen ampumista tykillä erottaa koko komissio yhden jäsenen virheiden tai laiminlyöntien takia. Toinen vaihtoehto olisi, jos komission puheenjohtajan vastuuta halutaan korostaa, esittää pelkästään hänen vaihtamistaan.

Neuvoston toiminnan muutosten osalta olen jyrkästi eri mieltä hallituksen selonteossa esiin tuotujen kantojen kanssa. En hyväksy määräenemmistöpäätösten lisäämistä, kuten en kaksoisenemmistöajatusta tai äänten painotuksen muutosta suuria jäsenvaltioita suosivaksi. Itse pidän kiinni siitä, että yksimielisyysvaatimuksen tulee koskea myös tulevaisuudessa lähes samoja asioita ja asiaryhmiä kuin tähänkin asti. Miksi antaisimme avoimen valtakirjan muille jäsenvaltioille päättää ilman hyväksyntäämme asioista, jotka mahdollisesti voivat olla maallemme sangen epäedullisia? Suuret maat pystyvät jyräämään tahtonsa läpi ilman äänten painotustakin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi mainitsen hvk 2000:ssa esille tulevan EU-parlamentin jäsenmäärän pysäyttämisen 700:aan myös mahdollisen ja todennäköisesti muutaman vuoden sisällä tapahtuvan laajentumisen jälkeen. Koska unionin jäsenmaiden määrän noustessa esimerkiksi yli kahdenkymmenen tämä ei ole nykysäännöksillä mahdollista, tulee käytäntöä luonnollisesti muuttaa. Se on selvää. Yhtä selvää on myös se, ettei parlamentti voi paisumistaan paisua lähelle tuhatta jäsentä. Tehottomuus vaivaa jo nykyisenkin kokoista parlamenttia. Perussuomalaiset eivät näe kuitenkaan parhaana ratkaisuna maiden parlamenttipaikkojen supistamista suoraan esimerkiksi nostamalla yhtä paikkaa varten vaadittavaa asukasmäärää. Mielestämme muutos tulisi toteuttaa maan asukasluvun mukaan progressiivisesti siten, että mitä enemmän maassa on asukkaita, sitä enemmän heitä vaaditaan parlamenttipaikkaa kohden. Suurille maille ei mielestäni ole suurta merkitystä, onko paikkoja viisi tai kymmenen enemmän tai vähemmän, mutta pienillä mailla saattaisi muutoin edustus pudota alle kymmenen, jolloin käytännössä edustuksella ei olisi enää mitään merkitystä.

Ed. M. Salo merkitään läsnä olevaksi.

---

[11] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin viitannut keskustan eduskuntaryhmän ja kokoomuksen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorojen käyttäjien ed. Vanhasen ja ed. Nurmen puheenvuoroihin, mutta yllättävää kyllä, he eivät kumpikaan ole paikalla tässä vaiheessa, kun keskustelua käydään.

Ed. Vanhanen problematisoi omaa puheenvuoroani koskien komission jäsenyyttä. Haluai-

sin selkeästi tuoda esille, että sosialidemokraattinen ryhmä on linjannut asian siten, että jokaisella jäsenvaltiolla tulee olla komissaari. Toiseksi on lähdetty liikkeelle siitä, että kaikissa oloissa on ehdottomasti varmistettava se, että komission jäsenet ovat tasavertaisia päätöksenteossa. Tässä suhteessa sosialidemokraattisen ryhmän kanta on yksiselitteinen.

Ed. Nurmi problematisoi asiaa sikäli, olivatko Euroopan unionin toimenpiteet Itävallan kysymyksessä loppuun saakka harkittuja. Minä haluaisin pikemminkin kysyä toisin päin: Oliko Itävallan hallitusratkaisu loppuun saakka harkittu? Nyt nimenomaan Euroopan unionin toimet ovat pakottaneet Itävallan sinimustan hallituksen tarkistamaan ja muotoilemaan ohjelmansa tavalla, jolla sen jäsenet eivät olisi toimineet ilman unionin tekemiä toimenpiteitä. (Ed. Vistbacka: Mistä se tiedetään?)

Tässä suhteessa on syytä korostaa sitä yhteistä arvoperustaa, jolla unioni toimii ja jossa vapaus, demokratia ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen ovat keskeisellä sijalla. Tähän nimenomaan viittasin myös puheenvuorossani, kun totesin Tarja Halosen valinnan ilmentäneen olennaisesti tätä yhteistä arvoperustaa ja siihen sitoutumista. Hänhän hyvin voimakkaasti jopa oman vaalikampanjansa aikana toi esille Itävallan kysymyksen osalta tämän ratkaisun, jossa sitoudutaan yhteiseen arvoperustaan. Omassa puheenvuorossani, kuten ed. Brax täällä halusi todeta, kysymys ei ollut henkselien ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

12 **Ulkomaankauppaministeri Kimmo Sasi:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan tyytyväisenä todeta sen, että eduskunnassa on hyvin laaja yhteisymmärrys niistä tavoitteista, jotka hallitus on hyväksynyt seuraavan hallitustenvälisen konferenssin suhteen, ja käytetyissä ryhmäpuheenvuoroissa on laajalti tuettu hallituksen näkemyksiä. Olemme hyvin yksimielisiä siitä, että seuraavassakin komissiossa, joka laajentumisen jälkeen valitaan, tulee jokaisella jäsenmaalla olla oma edustuksensa siten, että jokaisen jäsenmaan kansalainen on tuossa komissiossa mukana täysivaltaisena jäsenenä. On täysin selvää, että kun jatkossa komission jäseniä on huomattavan suuri määrä, tietysti tehtäviä joudutaan täsmentämään ja tältä osin joudutaan osittamaan tiettyjä tehtäviä. Joka tapauksessa tärkeintä on se, että meillä on kollegio, jossa jokaisella on äänioikeus.

On totta, että tämän ratkaisun vastapainoksi on välttämätöntä, ja pienetkin maat sen ymmärtävät, täsmentää äänten painotusta uudelleen neuvostossa. Tältä osin täytyy todeta, että on tehty monen näköisiä laskelmia siitä, millä tavalla tämä voisi tapahtua, mutta tällä hetkellä ei osata tietysti kovin täsmällisesti sanoa, kuinka suuria muutokset voisivat olla. Hyvin todennäköistä onkin se, että tältä osin päätös syntyy vasta siinä vaiheessa, kun lopullisesti huippukokouksen yhteydessä ratkaisuja väännetään.

Olen myös tyytyväinen siihen, että lähtökohtaisesti täällä katsotaan, että kaksoisenemmistö ei ole hyvä järjestelmä, vaan uudelleenpainotus on kaikkein tarkoituksenmukaisin ratkaisumalli.

Kun ed. Vistbacka puhui siitä, että suuret maat kuitenkin unionissa jyräävät pienet maat, täytyy sanoa, että käsitys on kyllä virheellinen. Ne ministerit, jotka ovat neuvostoissa istuneet, voivat todeta sen, että hyvin monessa tilanteessa usein lasketaan hyvin tarkkaan ääniä, myös pienten jäsenmaiden ääniä. Usein on sillä tavalla, että vastapuolella on jokin suurista jäsenmaista, jonka ylitse pienten jäsenmaiden avulla kävellään. Tästä syystä juuri eräät jäsenmaat ovatkin nostaneet esille kysymyksen siitä, pitäisikö meillä olla kaksoisenemmistö. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että pienten maiden edustus tällä hetkellä on varsin hyvä. Tältä osin me pienissä maissa voimme todeta, että unioni toimii meidänkin kannaltamme katsottuna varsin demokraattisesti.

Käytetyissä puheenvuoroissa on lähtökohtaisesti annettu tuki myös sille, että enemmistöpäätöksenteon alaa laajennetaan uusille toimialoille. Hallituksen selonteossa on otsakeluontoisesti otettu esille niitä sektoreita, joille määräenemmistöpäätöksenteko tulisi ulottaa. Tietysti tärkeätä on todeta se, ja siitäkin meillä vallitsee laaja yhteisymmärrys, että niille aloille, jotka liittyvät unionin perusluonteeseen, enemmistöpäätöksentekoa ei tule ulottaa, vaan päätöksenteon tulee jatkossakin olla yksimielistä. Hallituksen selonteossa todetaan, että lähtökohtaisesti myöskään Talous- ja rahaliittoa koskevia päätöksentekomenettelyjä ei tulisi hvk:n yhteydessä muuttaa.

Todettakoon, että joudumme jossakin vaiheessa vuoden aikana myös täsmentämään kantojamme tältä osin. Uskon, että kun hallituksen edustajat Portugalin johdolla pohtivat seuraavaa

hvk:ta, siinä yhteydessä varsin alkuvaiheessa tullaan käymään lävitse määräenemmistöpäätöksentekoa ja katsotaan, millä aloilla on etenemismahdollisuuksia ja voitaisiin saavuttaa yksimielisyys määräenemmistöpäätöksenteon laajentamisesta. Tässä yhteydessä on tärkeätä, että eduskuntaa pidetään hyvin informoituna ja asioita käydään jossakin vaiheessa myös artiklakohtaisesti lävitse, jotta meillä on hyvin täsmällinen käsitys siitä, millä aloilla laajentuminen tulee kaikkiaan tapahtumaan.

Mielestäni käyty keskustelu tähän asti ja uskoakseni myös jatkokeskustelu antavat erittäin hyvät mahdollisuudet hallitukselle ja eduskunnalle työskennellä yhdessä tässä asiassa ja tällä tavalla saavuttaa mahdollisimman laaja yhteisymmärrys.

13 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! En halua mennä niinkään unionin yksityiskohtaiseen rakenteeseen, mutta luulen, että tässä keskustelussa, jossa puhutaan sinänsä hyvin tarkoista menettelysäännöksistä, voisi olla hyvä tuoda pohjaksi sellainen yleisempi näkemys, joka liittyy minun kokemuksiini Ecofinistä ja Euro-XI:stä, joissa kummassakin kuitenkin käsitellään varsin merkittäviä, ellei substanssiltaan kaikkein merkittävimpiä välittömästi jäsenmaihin vaikuttavia asioita. Ecofinissä, valtiovarainministereiden neuvostossa, ei ole koskaan äänestetty. Ei ole myöskään törmätty sellaiseen tilanteeseen, jossa olisi spekulatiivisesti jouduttu etukäteen nurkan takana laskemaan, että noin ja noin paljon olisi tuolla ja noin ja noin paljon olisi tuolla puolen väkeä, vaan aina on haettu konsensus.

Oikeastaan tästä löytyy vain kaksi poikkeusta. Luulen, että veropaketti ja suhtautuminen ympäristöverotuksen kehittämiseen olisivat voineet lähteä etenemään toisella tavalla, jos määräenemmistösäännöksiä olisi voitu soveltaa. Tästäkään en ole aivan vakuuttunut, sillä yhteistoimintaa Ecofin-neuvostossa leimaa kyllä varsin korkealle kehittynyt yhteisen ratkaisun hakemisen kulttuuri. Tämä on minusta hyvin merkittävää. Erityisen merkittävää tämä on pienen jäsenmaan kannalta.

Kun menemme Euro-IX:een, joka on varsin syvällisesti jäsenmaihin vaikuttanut asia — me olemme siirtyneet yhteiseen valuuttaan — siellä ei edes voida äänestää. Siellä on aina haettava yhteinen näkökulma, ja aina se on myös löytynyt huolimatta siitä, että lähestymiskulmat ovat olleet väliin aika kaukanakin toisistaan.

Olen keskusteluissa jo aikaisemmin vuosia sitten ja erityisesti voimistuvasti viime aikoina nähnyt neuvostojen roolin pienen maan etujen valvomisen kannalta ensiarvoisen tärkeänä. En ollenkaan väitä, ettei komissio ole tärkeä. On syytä pitää kiinni siitä periaatteesta, että joka maalla on komissaari. Mutta me olemme esimerkiksi uuden komission aikana nähneet pyrkimyksen, jossa komissio hakee tukea aika laillakin parlamentilta, mikä puolestaan merkitsee sitä, että se ei hae vastaavassa määrin tukea ehkä neuvostoilta. Neuvostot kuitenkin edustavat kansallisia hallituksia. Niin kauan kun me lähdemme siitä lähtökohdasta, että Euroopan unioni on itsenäisten valtioiden yhteistoimintaa, niin kauan neuvostoja on syytä pitää kunniassa, ja olen sitä mieltä, että hamaan tulevaisuuteen.

Ed. Kiljunen otti esiin Itävallan kysymyksen, joka ei sinänsä kovin paljoa konkreettisesti sivua käsiteltävää asiaa mutta periaatteellisella tasolla hyvinkin paljon. Joudun oikaisemaan teidän tietojanne johtuen siitä, että Euroopan demokraattisen unionin puheenjohtajana, jossa ÖVP, Itävallan kansanpuolue, ei siis Haiderin puolue, on jäsenenä, olen itse asiassa joutunut tämän vuoden aikana lähes päivittäin seuraamaan noiden hallitusneuvottelujen kulkua. Minulla on siinä määrin ajallisia kiinnekohtia, että voin kyllä kertoa, että tuo tietonne, että demokratiajulistus ja periaatteet olisivat tulleet omaksutuiksi vasta painostuksen jälkeen, ei pidä paikkaansa.

Kun tilanne tammikuun 20 päivän paikkeilla alkoi kääntyä siihen, että vanhan koalition hallitussopimus, joka oli valmiiksi pilkulleen neuvoteltu, ei tullut allekirjoitetuksi SPÖ:n toimesta, siinä vaiheessa oli käynnistymässä tämä toinen prosessi, ja tiedän varsin hyvin, että ÖVP ei lähtenyt mihinkään hallituskoalitioneuvotteluihin substanssilla, vaan vahvistamalla EU:n ja ihmisoikeusperiaatteiden noudattamisen. Vain tämän kynnyksen yli ylipäätään toisen hallituskoalition neuvottelut saattoivat lähteä liikkeelle. Se oli ennakkoehto, josta Itävallan kansanpuolue ainakin tuolloin antamansa vakuutuksen mukaan piti ehdottomasti kiinni. Siltä se on kyllä päivittäin näyttänytkin, kun tilannetta on seurannut, että juuri näin meneteltiin. Ennen kuin puhuttiin hallitusyhteistyöstä mitään, varmistettiin ehdottoman absoluuttinen pohja Euroopan unionin pe-

rusajatusten ja ihmisoikeuskäsitysten turvaamiseksi ja kunnioittamiseksi.

Mutta periaatteellinen puoli tässä tapauksessa on toki paljon merkittävämpi. Satuin tänään jostain lehdestä lukemaan otsakkeen, että Euroopassa on — miksi niitä nyt kutsuttiin — äärioikeistolaisia tai kovasti oikeistolaisia puolueita sen tiedon mukaan löytynyt muistaakseni seitsemän kappaletta. En tiedä, paljonko puolueita löytyy äärivasemmalta, mutta epäilemättä niitäkin löytyy. Taitaa löytyä vielä sellaisiakin puolueita, joita on vaikea panna kumpaankaan noista raameista mutta jotka hyvinkin aggressiivisesti ovat valmiit taistelemaan laillista yhteiskuntajärjestystä vastaan ja myös polkemaan ihmisoikeuksia. (Ed. Tiusasen välihuuto) — Niin, saattaa olla, että tällaisiakin löytyy.

Jos nyt näitä lähdettäisiin oikein ponnekkaasti kartoittamaan, niin tarkoittaisiko se sitä, että kartoitettaisiin etukäteen kaikki ne ryhmät, joiden kanssa jäsenmaissa ei voida muodostaa hallituksia? Minä vain tarkoitan, että jos kerran on omaksuttu se tapa, että puututaan jonkin maan sisäisiin hallitusneuvotteluihin, tällainen polku on silloin hyvin lähellä, että ennakkoleimoja ja etukäteistuomioita ruvetaan jakamaan jo valmiiksi ennen kuin hallitusneuvottelujakaan käydään. Se olisi minusta demokratian kannalta vaarallista. Kyllä demokratian täytyy osata luottaa demokratiaan. Ei se voi luottaa eikä panna toivettaan mihinkään muuhun järjestelmään. Ei minun mielestäni. En minä ainakaan löydä sellaista oikeutusta, että voisi olla jokin harvainvaltainen demokratia tai epädemokraattinen demokratia, jossa ensin epädemokraattisin välinein katsottaisiin, kuka on demokraatti.

Kaiken kaikkiaanhan on ollut joitain viitteitä myös siitä, että puhdas valtapolitiikkakaan ei olisi ollut aivan syrjässä tästä prosessista. Minusta olisi varsin toivottavaa, ettei tällaisia viitteitä olisi, että ne olisivat todella perättömiä, sillä silloin ollaan vielä aremmalla polulla.

Mutta kun sanoin, että demokratian on uskallettava luottaa demokratiaan, niin palaan jälleen Itävallan kansanpuolueen epäilemättä haastavaan tulevaisuuteen siinä mielessä, että riski on tietysti varsin suuri. Luulen, että kansanpuolueessa ajatellaan, että tuo joukko, Haiderin puolue, FPÖ, tässä kesyyntyy, noudattaa todella niitä periaatteita, joihin se on ollut valmis hyvin pitkälle sitoutumaan, ja pysyy niissä periaatteissa. Mitä siitä sitten seuraa, jos FPÖ pysyy ehdottomasti niitten periaatteitten takana? Ei ole kai suuri vahinko, jos sellainen puolue jatkaa esimerkiksi hallituksessa, jos se ehdottomasti kunnioittaa vaadittavia periaatteita. Ellei se sitä tee, silloin tietysti eurooppalaisen yhteisön on syytä reagoida, juuri niin kuin Euroopan parlamentti on todennut. Minusta se on ollut varsin viisas kanta tässä asiassa.

Mutta varmasti Itävallan kansanpuolue on ottanut riskin siinä suhteessa, että voi olla, että heidän oma kannatuksensa tässä nakertuu eikä ehkä ruotuun asettuvan hallituskoalitiopuolueen, niin kuin joku saattaa toivoa. Mutta siitä huolimatta minusta ei ole Itävallan kansanpuolueen tuomitsijaksi tässä tilanteessa, kun se selvästi pyrkii kunnioittamaan demokratiaa ja vieläpä parantamaan demokratian kunnioitusta hallituskumppanissaankin.

[14] **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun samaan periaatteelliseen probleeman asetteluun, johon valtiovarainministeri puheenvuorossaan kiinnitti huomiota. Suomen hallituksen taholta todettiin prosessin jälkeen kutakuinkin niin, että mitä muuta olisi voitu tehdä kuin mennä mukaan Itävaltaa koskevaan ratkaisuun, ja vastakysymyksenä oli se, olisiko Suomi ainoana kolmestatoista EU-maasta saattanut jättäytyä tuon prosessin ulkopuolelle.

Puhemies! Minua vieroksuttaa tämän perustelun käyttö. Se on periaatteellisesti mielenkiintoinen, mutta se on periaatteellisesti äärettömän vaikea ja vaarallinen Suomen kannalta. Omaksummeko sellaisen päätöksentekokulttuurin, että jos kaikki muut ovat pientä maata, puolueetonta maata, koskevassa asiassa samaa mieltä ja me jäämme yksin näissä asioissa, niin meillä ei ole oikeutta pysyä mielipiteessämme?

Minusta tämä asia on aihetta keskustella hyvin auki Suomessa ja katsoa, mikä meidän päätöksentekokulttuurimme tällaisissa yhteyksissä on, olletikin kun sain sen käsityksen erityisesti pääministerin puheenvuorosta julkisuudessa, että Suomelta viimeisimpänä EU-maana oltiin kysymässä, mitä mieltä olette, tuletteko mukaan vai ettekö tule. Kysyn tässä yhteydessä ääneen sitä, miten oikeastaan toimii tämä troikka: toimiva puheenjohtajamaa, entinen puheenjohtajamaa ja tuleva puheenjohtajamaa. Jos tuo käsitys on väärä, että kyselyjärjestys meni tuolla tavoin, niin olen siitä hyvin iloinen, jos olen väärässä. Mutta olennaista on se, että sellainen peruste, että Suo-

mi ei voi yksin edustaa omaa kantaansa tai ylipäätään pieni EU-maa ei voi olla omalla kannallaan, on Suomen kannalta erittäin kyseenalainen ja johtaa pitkän päälle EU:n legitimiteetin heikkenemiseen.

15 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pahoillani siitä, että ed. Kiljusen tulkinta presidentinvaalin tuloksesta ei ilmentänyt, ei osoittanut, moniarvoisen, suvaitsevaisen, sanalla sanoen eurooppalaisen Suomen voimaa, kun hän totesi, että vaalituloksen pohjalta voitaisiin vetää johtopäätös, että vain tämä muutaman prosenttiyksikön enemmistö Suomessa tukisi moniarvoisuutta, suvaitsevaisuutta ja muita tällaisia arvoja. Ei näin ole. Ei vaalituloksesta tällaista johtopäätöstä voida vetää, ja onneksi molemmat presidenttiehdokkaat ja myös valittu presidentti totesivat, että tässä suhteessa ei eroja heidän välillään ollut.

Kun tämä aivan ilmeisesti tarkoitettiin liittyväksi kysymykseen Itävallan tilanteesta, niin on painokkaasti todettava se, mikä kaikissa keskusteluissa keskustankin puolelta on tullut esille, että olemme huolissamme niistä ilmiöistä, mitkä liittyvät Itävallan tilanteeseen, Itävallan vapauspuolueen historiaan, sen toimintaan, sen piirissä esiintyneisiin ajatuksiin, mutta olemme eri mieltä niistä keinoista, millä tavalla tällaisia ilmiöitä torjutaan. Olemme olleet koko ajan sitä mieltä, että ne toimet, joihin EU:n jäsenmaat ryhtyivät Itävallan suhteen, eivät ole omiaan vähentämään näitä ilmiöitä, vaan pikemmin päinvastoin vahvistamaan.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Korkeaoja, on täynnä!

16 **Jouko Jääskeläinen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En halua vastata ed. I. Kanervalle hänen hyvin ansiokkaaseen puheenvuoroonsa, mutta troikkaahan ei todella enää ole entisessä muodossa olemassa Amsterdamin sopimuksen jälkeen.

Ministeri Sasin puheenvuorossa, joka oli hyvin ansiokas, haluaisin kiinnittää huomiota kahteen asiaan. Ensinnäkin on hyvin tärkeää, että eduskuntaa informoidaan jatkossa tästä asiasta, niin suurta valiokuntaa kuin myös ulkoasiainvaliokuntaa, joka mietintöä tästä asiasta varsinaisesti tekee. Se on erittäin tärkeää, koska neuvotteluthan saattavat käynnistyä varsin myöhäisessä vaiheessa, siis siinä todellisessa merkityksessä, jossa lähdetään tulosta varsinaisesti vääntämään.

Tähän liittyen toiseen asiaan kuitenkin haluaisin kiinnittää huomiota. Olen iloinen siitä, että varapääministeri on myös täällä paikalla. Kun loppuvaiheessa käydään kompromissia laatimaan valtion päämiesten kokouksessa, johon tietysti Suomesta nyt ensisijaisesti todennäköisesti pääministeri tulee osallistumaan, pitäisin erittäin tärkeänä, että myös silloin ja myös Suomessa, jossa tässä suhteessa on vahvasti eduskunnan mukaan ottava järjestelmä, siinä vaiheessa eduskunnan, lähinnä kai suuren valiokunnan kantaa, kuitenkin kuulosteltaisiin. Näissä hvk-yhteyksissä ja muissakin on aiemmin ilmentynyt, että valtion päämiesten kokouksessa saattaa olla sen kaltaista pyrkimystä, että siellä tehdään ratkaisuja, joissa aivan kaikissa ehkä ei sillä tavalla pysytä perässä, ettei olisi hyvä tuo valtuutus ja täysi tieto saada ja että olisi jo ennalta tieto siitä, mistä vaihtoehdoista se aivan viimeinen puristus muodostuu.

17 **Tuija Brax /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kiittäisin ministeri Sasia lupauksista tuoda nämä asiat aina eduskuntaan sitä mukaa kuin neuvottelut etenevät, koska aivan samalla tavalla kuin ed. Jääskeläiselläkin — suuresta valiokunnastakin on jo sen verran kokemuksia siitä, miten nämä neuvottelut etenevät — minullakin on pieni huoli kiireestä. Kun EU:ssa on tapana tehdä semmoisia kompromisseja, joissa kaikilla on kotiin vietävänä jotain ikävää ja jotain mukavaa, niin on tärkeätä, että me olemme päättämässä myös niistä ikävistä puolista ja nielemässä sen myrkyn etukäteen, jos se myrkky on nieltävä.

Mutta myös kehuisin varapääministeri Niinistön puhetta pohdinnasta ja neuvostojen äänenpainoista. Suuren valiokunnan jäsenenä kuitenkin sanoisin, että näyttää siltä, että neuvostoilla on eroja. Maatalousneuvosto tietysti on aivan eri asia, mutta näyttää myös, että ympäristö- ja näissä kaupan sisämarkkinoiden direktiiviasioissa kovin tarkkaankin punnitaan ja joskus menee hyvin täpärällekin. Sen takia korostin omassa puheessani sitä, että täytyy katsoa, ettei nyt sentään olla äänimäärissä liikaa valmiita maksamaan saadaksemme pitää komissaarin.

[18] **Tapio Karjalainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän Itävalta-kysymyksen herättämänä huomiota yhteen ristiriitaan tai tarkistan, onko siinä ristiriitaa. Tässä keskustelussa on puheenvuoroissa käytetty hallituksenkin taholta muotoilua, että kullakin jäsenvaltiolla on edustajansa komissiossa, mutta teksti käyttää muotoilua "on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta". Tämä saattaisi herättää kysymyksen myös tässä itsemääräämisoikeusmielessä. Onko siinä ristiriitaa? Onko tässä viesti siinä suhteessa?

[19] **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen tekee täällä varsin ronskeja ja perusteettomiakin johtopäätöksiä, mitä tulee presidentinvaaleihin. Väitän, että kansa presidentinvaaleissa ei todellakaan antanut luottamuslausetta ei EU:n eikä Suomen hallituksen Itävalta-päätöksille. Vaali oli henkilövaali, ja siinä oli kyse aivan muista asioista.

Mitä tulee EU:n onnettomaan tapaan puuttua Itävallan asiaan, mielestäni ministerineuvoston reaktio oli liioitteleva ja erityisesti ennenaikainen. Demokraattisten vaalien jälkeen Itävallassa oltiin tilanteessa, jossa muodostettavaan hallitukseen tuli kieltämättä ideologisesti epäilyttäviä puheenvuoroja käyttäneen, varsin populistisen puheenjohtajan puolue. Varsinaisesti EU:n kauniita perusajatuksia ja -arvoja ei kuitenkaan ollut loukattu ennen EU:n väliintuloa. Valitettavasti ylireagointi yleensä pikemminkin edesauttaa ja vahvistaa ääri-ilmiöitä ja antaa näille ikään kuin ilmaista mainosta populistisista puheista. Toivotaan, että näin ei tällä kerralla käy. Reaktio kuitenkin muodostaa hyvin kummallisen ennakkotapauksen EU:n sisällä ja tekee rajanvedon jäsenvaltion sisäisiin asioihin puuttumisesta jatkossa hyvin vaikeaksi ja hämäräksi.

[20] **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri ja varapääministeri Niinistö totesi, että Euroopan unioni on itsenäisten valtioiden yhteisö. Aivan oikein, ja se on tärkeä huomio ja sitä sopii myös toistaa. EU:n puhelinsoittokierros oli tietysti ongelma. Myös minun mielestäni siinä oli aivan selvästi tiettyä ylireagointia. Jos puhumme vaaleista, niin eivät ainoastaan vaalit Itävallassa, vaan myös Suomessa omalla tavallaan jättivät ongelmia jälkeensä, jotka ovat myös täällä tulleet esille tietynlaisina ylireagoimisina. Eri puolilla salia on näihin Suomen vaaleihin aivan turhaan ylireagoitu. Mielestäni todellakaan niiden sekoittaminen nyt erityisesti EU-politiikkaan ei ole tarpeellista eikä oikeaan osuvaa. Kaiken kaikkiaan meillä presidentinvaalikysymys on hyvä pitää omana asianaan eikä sekoittaa sitä muuhun politiikkaan.

Kaiken kaikkiaan Suomen asema suhteessa Itävaltaan tai yleensä suhteessa tähän, sanokaamme, puhelinkierrokseen ei ollut ongelmaton. Se oli hankala, mutta en tiedä, kuinka paljon siitä kuitenkaan on aihetta jäänyt vääntää keskustelua täällä ja jotenkin tehdä siitä ongelma. Mielestäni on paljon tärkeämpiä seikkoja, joihin voisimme aktiivisuuden suunnata.

[21] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ronskiutta tai ei, mutta kun viittasin puheenvuorossani moniarvoiseen ja suvaitsevaiseen Suomeen, yhteydessä presidentinvaaleihin, ehdoton lähtökohtani oli se, johon ed. Korkeaoja viittasi. Kysymys oli siitä, minkälaisella sensitiivisyydellä me suhtaudumme Euroopan unionin jäsenmaissa oleviin herkkiin tunteisiin, jotka liittyvät kansanvaltaan ja ihmisoikeuksiin. Tästä oli kysymys puheenvuorossani, kun viittasin tähän asetelmaan.

Minusta ministeri Niinistö hyvin mielenkiintoisella tavalla pohdiskeli demokratiaa. Hän jätti demokratian kuitenkin määrittelemättä. Demokratia ensinnäkin tietenkin on vain yksi osanen yhteiskunnallista kokonaisuutta. Voi sanoa, että demokraattisessa kansanvaltaisessa yhteiskunnassa on kyse myöskin ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, oikeusvaltioperiaatteesta. Mutta jos me demokratian käsitämme kapeasti, vain kysymykseksi päätöksentekojärjestelmästä, jossa enemmistö päättää, tässä on sellainen harha, että demokratia ei kuitenkaan ole enemmistön diktatuuria. Se ei ole diktatuuria lainkaan, ja nimenomaan demokraattisen yhteiskunnan ydin on siinä, että se tunnistaa vähemmistöjen oikeudet tasavertaiseen osallistumiseen. Jos me tätä kautta katsomme Itävallankin kokonaisuutta, meille aukeaa aivan toisen tyyppinen näkökulma kuin se, mitä keskustelun sävy tällä hetkellä on.

Missään vaiheessa en ole kiistänyt Itävallan kansanpuolueen demokraattisuutta ja sitoutumista näihin yhteisiin arvoihin, mutta aivan selvästi, kuten näemme tämän päivän lehdistökeskustelussa, vapauspuolueen sitoutuminen näihin arvoihin ei ole niin selkeä. On itse asiassa upeaa, että unionin toimenpiteiden seurauksena vapaus-

puolueen puheenjohtaja Haider on jopa lähestymässä Suomen valtiojohtoa siitä, että hän haluaa nimenomaan tunnistettavan, että puolue on valmis sitoutumaan eurooppalaisiin arvoihin. Tämähän on juuri sitä, mitä unioninkin puitteissa meidän pitää tehdä, ja tästä näkökulmasta ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

22 **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Niin täällä eduskunnan istuntosalissa kuten julkisuudessakin on yritetty väittää, että Euroopan unionin toimenpiteet Itävallan osalta olisivat jotenkin sosialidemokraattisjohtoista politiikkaa, jota sinänsä kaikki EU-maat, eivät ainakaan kaikki EU-maiden johtavat poliitikot olisi valmiita hyväksymään. Kannattaa kuitenkin muistaa, että Ranskan presidentti, RPR:n eli konservatiivipuolueen jäsen, Belgian oikeistolainen pääministeri jne. ovat olleet tuomitsemassa Itävallan hallitusratkaisua.

On myös todettu täälläkin, että teot ratkaisevat, mutta hyvät kansanedustajakollegat, väittäisin kyllä, että sanat ovat tekoja politiikassa. Mikä on kansanedustajan, poliitikon, mahdollisuus muu kuin puhua, ja sana on teko? Kyllä mielestäni Haiderin teot tässä suhteessa ovat aika pelottavia. Ei varapääministeri Niinistö eikä kukaan mukaan voi kiistää sitä, että Haiderin puheet ovat hyvin epäilyttäviä, ja vaikka hän on vetänyt jonkin verran sanojaan eli tekojaan takaisin, kuitenkin mielestäni Itävallan ratkaisu oli hyvin arveluttava.

Kannattaa muistaa ehkä se, että kansanpuolueen johtajan Schüsselin kunnianhimo tulla kansleriksi oli ehkä eräs syy siihen, että tämä hallitusratkaisu saatiin aikaan. Mutta olemme myös havainneet liikehdintää Itävallassa, ei pelkästään EU:ssa, ja viimeksi eilen oli Itävallan parlamentissa vihreiden epäluottamuslause, joka kyllä kaatui.

Puhemies! Ihan lopuksi se, että Jörg Haider vetoaa Suomen vastavalittuun presidenttiin, tuntuu vähän erikoiselta. Suomen uusi presidentti on tunnettu suvaitsevaisuudestaan ja vähemmistön oikeuksien puolestapuhujana, kun taas Haider on tunnettu paremminkin muukalaisvihasta.

23 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Kahden edellisen puheenvuoron johdosta, arvoisa puhemies, haluaisin korostaa, että en ole ottanut esille täällä nimenomaan Suomen osuutta tai edes tämän puhelinsoittokierroksen osuutta, puhunut mieluumminkin yleisestä periaatteesta tässä yhteydessä. Tässähän ei ole mitään ministerineuvostoratkaisua takana, ja siitä suoraan seuraa kyllä se, ettei tässä ole mitään EU-ratkaisuakaan takana, vaan tässä on jonkinasteinen valtionpäämiesten tai pääministerien yhteisymmärrys siitä, miten suhtauduttaisiin tiettyyn ilmiöön.

Kuten ed. Elo totesi, varmasti jopa alkulähtökohta on aika pitkälti Ranskan presidentti Chiracissa, joka ilmeisesti lukeutuu mieluiten puolueisiin kuulumattomiin tällä hetkellä, mutta myöskin erittäin selvästi Belgiaan uuden liberaalin pääministerin aloitteessa, johon sitten on muita yhtynyt. Minusta Suomessa on tämä asia aivan kohtuudella kyetty nyt järjestämään. Pääministeri on ilmaissut oman kantansa ja ohjeellisesti sitä suosittelee muidenkin noudatettavaksi. Kun asia todella on niin kuin täällä on todettu, että vapauspuolueella on ongelmallisia taustoja, en usko, että sen kanssa on kovin paljon tarvettakaan yhteisiin palavereihin.

Ed. Kiljunen, sanoitte, etten ole määritellyt kansanvaltaa. Te määrittelitte sitä minusta pitkälti aivan oikein. Se ei todellakaan ole diktatuuria. Enemmistövalta ei ole diktatuuria, mutta ei se ole mielivaltaakaan. Eräs kansanvaltaisen järjestelmän keskeisiä periaatteita on nimenomaan mielivallan ehkäiseminen eli oikeusvaltion periaatteista kiinnipitäminen. Itse asiassa oikeusjärjestyksen ja oikeudenmukaisuuden toteuttaminen on eräs kansanvallan kaikkein keskeisimpiä periaatteita.

Oikeusperiaatteista taas eräs keskeisimpiä on se, että jokainen tuomitaan tekojensa mukaan. Ed. Elo mielenkiintoisella tavalla kuvaili, että sana olisi tässä teko. Nyt täytyy hivenen miettiä tätä kysymystä vaikkapa Suomen parlamentin kannalta. Onkohan tässä salissa ja milloin viimeksi ollut henkilö, joka jossain elämänsä vaiheessa olisi tullut sanoneeksi, että Suomessa tarvitaan aseellista vallankumousta? Minä en ole varma, etteikö tässä salissa sellaisia ihmisiä olisi ainakin joskus ollut. Milloin he saavat sen anteeksi? Jos ollaan sitä mieltä, että sanan perusteella tuomitaan ikuisesti, niin mitä olemme mieltä sellaisesta Suomen parlamentista? Miettikää nyt hivenen tarkemmin tätä kysymystä!

Ihmisoikeudet ovat liian kova ja raskas asia tehdä oppositiopolitiikkaa, mutta puhutaanhan siellä kaikenlaista. Olemme Suomessa nähneet,

kuinka talouspolitiikassa opposition puheet vaihtuvat salamannopeasti 180 astetta, kun muututaan hallituspuolueeksi. Kyllä kai lähtökohtaisesti täytyy luottaa siihen, että jos noin vakuuttavasti kerrotaan, että kunnioitetaan EU:n periaatteita ja ihmisoikeuksia, niin lähtökohtaisesti minusta siitä täytyy lähteä liikkeelle, että seurataan sitten tarkoin. Ymmärrän hyvin sen, että seuranta on normaalia tarkempaa, koska on ikään kuin syytä epäillä, pitääkö sana, ollaanko sen takana todella. Mutta jos joskus lausuttujen sanojen perusteella annetaan ikuisia tuomioita, milloin niistä vapautuu? Ei ilmeisesti sillä, että sanoo toisin.

[24] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö piti useita erittäin perusteellisia ja hyviä puheenvuoroja. Sen on vaan oltava juuri näin, että on erotettava, milloin puhutaan muiden maiden asioista ja milloin omista asioista, koska puhutaan sisäpolitiikasta ja sanellaan täällä tai koska puhutaan ulkopolitiikasta ja vain yritetään vaikuttaa muiden maiden kansallisvaltioiden omiin itsenäisiin päätöksiin. Jokaisella maalla pitää olla mahdollisuus muodostaa hallitus, ja jos se aikanaan osoittautuu mahdottomaksi, sitten tulee tietenkin tilanne, jossa siihen voidaan puuttua.

[25] **Tuija Brax /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kysymys on osoittautunut niin vaikeaksi ja tärkeäksi, että rohkenisin vedota kaikkiin, ettei nyt ruvettaisi leimakirveellä leimaamaan toisten mielipiteitä vaan yhdessä pohdittaisiin, miten tähän vaikeaan kysymykseen reagoidaan.

Jatkaisin oikeusperiaatteesta, johon ministeri Niinistö viittasi. Meillä on kaksi selvää sovittua oikeusperiaatetta. Lähes kaikissa EU-maissa, meidänkin rikoslaissamme, on selvä rikos, jos puhuu niin, että se tulkitaan kiihottamiseksi kansanryhmää vastaan tai muuten selvästi fasistiseksi puheeksi. Silloin puhe on rikos. Toisaalta taas parlamentissahan saa joka maassa puhua aina mitä sylki suuhun tuo, ja siitä meillä on kaikilla kokemuksia.

Toisaalta olemme EU:ssa sopineet aivan selvästi ja se on juridinen periaate, että jos joku jäsenvaltio jatkuvasti selvästi rikkoo ihmisoikeuksia, sitä kohtaan saa olla sanktioita. Tämä on selvää.

Nyt meillä on kuitenkin tilanne, johon ilmeisesti kumpikaan näistä tapauksista ei suoraan sovi, ja minusta olisi paljon järkevämpää, että yhdessä keskittyisimme miettimään, mitä seuraavaksi, mistä uusista periaatteista on sovittava, miten näitä käsitellään, eikä ruvettaisi leimaamaan toisten haparoivia mielipiteitä mihinkään suuntaan. Minusta tuntuu, että olemme suuren ongelman edessä, ja olisi parempi, että kuuntelisimme nyt herkällä korvalla toisia.

[26] **Ulkomaankauppaministeri Kimmo Sasi:** Arvoisa puhemies! Täällä kysyttiin troikan roolista asioiden valmistelussa, ja täytyy todeta, että tällä hetkellä tilanne on se, että oikeastaan puheenjohtajamaa EU:ssa asiat valmistelee eli troikalla ei juuri ole roolia tällä hetkellä. Sitä paitsi troikan koostumus on muuttunut sillä tavalla, että Suomi ei enää kuulu troikkaan.

Mitä tulee sitten siihen, että parlamentilla voisi olla täysi tieto käsiteltävistä asioista, uskon, että tältä osin, mitä tulee komission koostumukseen, ennen lopullista päätöksentekoa aika hyvin on tiedossa se, mikä lopputulos tulee olemaan.

Mitä tulee määräenemmistöpäätöksentekoon, uskon, että myöskin tältä osin on jäsenvaltioiden kannat aika hyvin kartoitettu ennen huippukokousta, jossa ratkaisut tehdään. Tältäkin osin voidaan aika hyvin arvioida, mikä lopputulos on. Joitakin kohtia saattaa olla auki, mutta tuskin kovin monta kohtaa.

Mitä sen sijaan tulee äänten painotukseen, niin siltä osin viimeinen vääntö käydään päämiesten välillä viimeisenä yönä. Tietysti me voimme ehkä jossain määrin arvioida, millä tavalla päätös tulee muodostumaan, mutta täytyy sanoa, että kyllä se on sitten poliittinen päätöksenteko pienten ja suurten jäsenmaitten välillä viimeisellä hetkellä, jolloin tuo ratkaisu tullaan tekemään. Joskin tietyt raamit voidaan parlamentille antaa, tietysti kovin tarkkaa ennustetta lopputuloksesta ei voida etukäteen antaa. Mutta parlamentti tietysti voi ilmaista oman käsityksensä siitä, mikä parlamentin mielestä olisi kohtuullinen uusi äänten painotus.

Täällä myöskin viitattiin siihen, että hallituksen selonteossa todetaan, että hallitus katsoo, että komissiossa tulee unionin laajentuessa olla yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Miksi puhutaan yhdestä kansalaisesta? Se johtuu siitä, että siellähän ei ole jäsenmaiden edustajia lainkaan. Suomihan ei valitse ketään komission jäsentä, vaan komission puheenjohtaja valitaan ja komission puheenjohtaja valitsee komission jäsenet.

Siitä syystä me voimme vain tehdä ehdotuksen siitä henkilöstä komission puheenjohtajalle, joka joutuu sitten ottamaan huomioon erilaisia seikkoja, henkilöiden pätevyyden, sukupuolijakauman ja eräitä muita kysymyksiä, joiden perusteella hän tekee sitten ratkaisunsa. Siitä syystä tärkeätä on se, että siellä on jokaisen jäsenvaltion kansalainen, mutta siellä ei ole meillä omaa edustajaa, vaikka käytännössä tältä usein näyttääkin. Kuten kaikki tiedämme, komission tehtävä on edustaa komissiota ja unionia eikä jäsenvaltioita.

Ihan vielä lyhyesti haluaisin Itävalta-keskustelusta todeta, että joku meistä saattaa kysyä, miksi kyseessä ei ollut unionin päätös. Todellakin 14 jäsenmaan päämiehet ovat ottaneet kantaa Itävallan tapaukseen, mutta unioni ei ole tehnyt minkäänlaisia päätöksiä. Tosin on komission kannanotto ja parlamentin kannanotto. Tietysti tältä osin säännökset ovat sinänsä hyvin selvät. Ensinnäkin unionisopimuksen 6 artiklan mukaan unioni perustuu jäsenvaltioiden yhteisiin vapauden, kansanvallan, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamiseen sekä oikeusvaltion periaatteisiin, ja tietysti jokainen valtio on sitoutunut pitämään näistä tekijöistä kiinni. Jotta voitaisiin ryhtyä joihinkin toimenpiteisiin, joita koskevat säännökset ovat selvät, näitä perusperiaatteita pitäisi käytännössä rikkoa, ja jos rikkomuksia voidaan todeta, niiden pitää olla ensinnäkin vakavia ja niitten täytyy jatkua, olla jatkuvia. Tässä tilanteessa valtioiden tai hallitusten päämiehet voivat tehdä yksimielisesti päätöksen, kolmasosan ehdotuksesta tai komission ehdotuksesta, että tällainen jäsenvaltio voi menettää oikeutensa. Jos tällaisia rikkomuksia todetaan, neuvosto voi myös määräenemmistöllä pidättää väliaikaisesti tietyt jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet.

Eli menettelytapa sinänsä on täysin selvä, ja säännökset mielestäni ovat hyvin ja perusteellisesti rakennetut. Pitää olla tiettyjä konkreettisia tapauksia, joissa rikkomuksia tapahtuu. Niiden pitää olla riittävän vakavia ja jatkuvia, ja sen jälkeen voidaan unionin puitteissa toimia. Tästä syystä ei olekaan syytä ihmetellä sitä, että sosiaali- ja työministereitten kokouksessa perjantaina ja yleisten asioiden neuvoston kokouksessa ensi maanantaina Itävallan edustaja on paikalla ja osallistuu täysivaltaisena edustajana kokouksiin.

Täytyy todeta se, että ratkaisu Itävaltaan kohdistettavista toimenpiteistä 14 EU-maan kesken syntyi aika epämuodollisen prosessin tuloksena, ja mielestäni kovin paljon ei kannata enää katsoa taaksepäin. Mutta on tärkeätä katsoa tulevaisuuteen ja miettiä, että kun tehdään näinkin tärkeitä periaatteellisia päätöksiä, minkälaisessa prosessissa tuo päätöksenteko tapahtuu. Uskon kyllä, että esimerkiksi Suomen puheenjohtajakaudella tuo valmistelu olisi voinut olla hieman perusteellisempaa. Myöskin on mietittävä, minkälaisia periaatteita näissä ratkaisuissa noudatetaan, koska täytyy todeta se, että olosuhteet unionin jäsenmaissa muuttuvat, ja siitä syystä on viisasta pohtia asioita myöskin tulevaisuutta varten ja miettiä, miten eri tilanteissa unionin maat voivat tarkoituksenmukaisella tavalla toimia.

27 **Kirsi Piha /kok:** Arvoisa puhemies! Lähtökohtana uuden hallitustenvälisen konferenssin koolle kutsumisessa on pidetty unionin laajentumisen aiheuttamia institutionaalisten muutosten tarpeita. Kun tarkastelee kansalaisten ajatuksia jo nykyisestä unionista, voi helposti todeta, että uudistuksia ja toiminnan tehostamista tarvitaan laajentumisesta huolimatta. Siksi on syytä unohtaa täälläkin esitetty ajatus laajentumisen asettamisesta syntypukiksi tarvittaviin ehkä kipeisiinkin muutoksiin ja keskityttävä sen sijaan toden teolla unionin toiminnan siirtämiseen nykyaikaiseen päätöksentekoon ja tehokkaaseen päätöksentekokulttuuriin sopivaksi.

Kölnin ja Helsingin Eurooppa-neuvostojen päätösten mukaisesti aiheina ovat erityisesti komission ja neuvoston päätöksenteon tarkastelu. Esityslistaan kohdistuu vielä paineita, sillä muun muassa nykyinen puheenjohtajamaa sekä Euroopan parlamentti ovat pitäneet Suomen lyhyen listan lähtökohtaa riittämättömänä. Jo nyt listalla olevat institutionaaliset päätökset ovat kuitenkin niin vaikeita, että olisi hyvä pitäytyä niissä, jotta hvk:sta saadaan ylipäätänsä tuloksia aikaan. Keskityn omassa puheenvuorossani muutamaan hallituksen selonteossa esittämään yksityiskohtaan.

Suomen hallitus on selonteossaan lähtenyt siitä lähtökohdasta, että jatkossakin jokaisesta jäsenmaasta tulee olla oma komissaari. Tämä kuulemma on omiaan lähentämään unionia sen kansalaisiin. Toisaalta neuvoston osalta hallitus on valmis muuttamaan ääntenpainotusjärjestelmää suuria jäsenvaltioita suosivammaksi, mikäli oma komissaarimme saa pitää työpaikkansa. Mielestäni lähtökohta on nurinkurinen. On totta, että komissiolla on unionissa paljon valtaa esittelymuodossa. Kaikki tärkeimmät päätökset kuiten-

kin tehdään neuvostoissa. Siellä, jos missä, Suomen tulee pienenä jäsenvaltiona pitää tiukasti kiinni äänivallastaan. Mikäli unionin luonne halutaan säilyttää itsenäisten valtioiden välisenä liittona, on erityisen tärkeää, että suurten maiden vaikutusvalta ei kasva yli pienten. Tästä lähtökohdasta on oikeudenmukaista, että pienillä mailla pitääkin olla suhteessa suurempi äänivalta neuvostossa kuin suurilla valtioilla. Voisi kuvitella tämän olevan Suomen hallituksenkin lähtökohta. Sen sijaan hallitus on nostanut kätensä ylös ja antautunut ilman taistelua. Miksi?

Komissio toimii kollegiona. Jatkossa jäsenmaiden määrän kasvaessa lähtökohta jokaisen maan omasta komissaarista voi ratkaisevalla tavalla vaikuttaa jopa päätöksenteon tehokkuuteen. Se, että komission jäsenten määrän määrittää jäsenmaiden määrä eikä tehtävien määrä, on huono lähtökohta tehokkaalle päätöksenteolle. Sen lisäksi osa komissaareista vääjäämättä saa niin sanottuja ylijäämäsalkkuja ikään kuin säälistä, koska joka maasta pitää jonkun ängetä komission jäseneksi. Tällainen järjestelmä, joka kasvattaa byrokratiaa, tekee päätöksenteosta epäselvää ja väistämättä johtaisi eriarvoisiin komissaareihin, ei viime kädessä mielestäni edesauta kansalaisten luottamusta unioniin ja sen tehokkaaseen päätöksentekoon.

Hallituksen pitäisikin mielestäni asettaa prioriteetiksi neuvoston äänimääristä kiinnipitäminen eikä komissiota. Näkisin mieluummin valmiuden luopua komissaarista neuvoston painavan äänimäärän hyväksi kuin päinvastoin. Jatkossakin neuvosto tulee olemaan unionin keskeisin päätöksentekoareena, kuten mielestäni pitääkin.

Ehdottomasti tulee vastustaa neuvoston päätöksenteon määräytymistä niin sanotun kaksoisenemmistöperiaatteen mukaisesti. Tämä sotisi EU:n perusluonnetta vastaan itsenäisten valtioiden välisenä liittona. EU:n on perustuttava siihen, että pienillä valtioilla on sananvaltaa, vaikka kansalaisten määrä olisikin pienempi. Niinpä jos äänten painotusta muutetaan, on hallituksen lähtökohta oikeampi.

Toinen komissioon liittyvä kysymys on kysymys yksittäisen komissaarin vastuusta. Hallitus lähtee päätelmästä komissiosta päätöksentekoelimenä, joka kollegiaalisesti tekee päätöksiä ja myös kollegiona kantaa päätöksistä vastuun. Tällaisessa mallissa on se vika, että yksittäinen komissaari voi luimistella kollegion takana ja vastuuta päätöksistä ei otakaan kukaan. Tällainen tilanne nähtiin viime keväänä. Euroopan parlamentti ilmaisi epäluottamusta eräisiin komission jäseniin, johtuen muun muassa taloudellisista väärinkäytöksistä. Komissaareja ei kuitenkaan voitu erottaa yksitellen, ja näin ollen pitkän vastuunpakoilun ja kiemurtelun jälkeen Euroopan parlamentin ainoaksi vaihtoehdoksi jäi uhkaaminen koko komission erottamisella. Niinpä komissio erosi ja kriisistä muodostui suurempi kuin olisi ollut tarvetta.

On ilman muuta sekä Suomen että koko unionin etu, että komission toiminta on luottamuksen arvoista, mahdollisimman läpinäkyvää ja että vastuu kannetaan jokaisesta päätöksestä. Tämä edellyttää mielestäni poliittisen luottamuksen olemassaoloa. Tämä on mahdollista vain, mikäli epäluottamuksen osoitus mahdollistetaan yksittäisenkin komissaarin osalta.

Ajatellaanpa tilannetta vaikkapa Suomen komissaarin kannalta. Mikäli suomalainen komissaari ei nauttisi Euroopan parlamentin luottamusta, eikö olisi meillekin parempi, että Suomi tällöin vaihtaisi komissaarin sellaiseksi, joka nauttii poliittista luottamusta? Mielestäni perussopimuksia olisi tältä osin muutettava ja otettava komissaarien vastuu painoarvoltaan tärkeämmäksi kysymykseksi kuin hallitus selontekonsa mukaan ehdottaa.

Euroopan parlamentin osalta hvk:n vaikutukset näkyvät erityisesti jäsenmäärän osalta. Jo edellinen hallitustenvälinen konferenssi asetti parlamentin jäsenmäärän katoksi 700 edustajaa. Nyt onkin sitten aika pohtia, kuinka tämä 700 jaetaan nykyisten ja tulevien jäsenmaiden kanssa sekä pienempien ja suurempien jäsenmaiden kesken. Pienten maiden itsekkyys tässä asiassa on mielestäni perusteltua. Hallituksen selonteon mukaan näyttää kuitenkin siltä, että meidän on totuttava ajatukseen, että Suomenkin paikkamäärä laskee, mikäli hallitus pitää itsepintaisesti prioriteettina omaa komission jäsentä.

Arvoisa puhemies! Hallitustenvälinen konferenssi on pitkä prosessi, jossa ei ole päästy edes alkuun nyt, kun eduskunta on saanut selonteon käsiteltäväkseen. Jatkossa olisikin huomioitava se, kuinka eduskunta pidetään ajan tasalla ja päätöksentekijänä prosessin edetessä. Pelkkä tiedottaminen asiasta ei riitä. Hvk:hon asetetaan monenlaisia paineita eri jäsenmaista, ja Suomen eduskunnan tulee olla reaaliajassa hyvin päätöksenteossa mukana.

Tulevaisuudessa unionin elinkysymykseksi tulee kansalaisten luottamus. Siksi on tärkeää luoda unionista tehokas päätöksentekijä, joka ei tuhlaa kansalaisten verovaroja turhaan näpertelyyn ja keskittyy sen sijaan olennaisiin tehtäviinsä. Unionin päätöksenteon avoimuus on yksi oleellinen kansalaisia ja unionia lähentävistä aspekteista. Suomen on oltava jatkossakin aktiivinen unionin jäsen, joka paitsi ajaa omaa etuaan myös peilaa tätä koko unionin ja Euroopan tulevaisuuden etuun.

[28] **Jari Vilén /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston lähtökohdat Euroopan unionin hallitustenväliseen konferenssiin valmistauduttaessa ovat minunkin mielestäni hyvin harkittuja ja lähtevät selkeästä käytännön realiteettien tunnustamisesta. EU:n hallintoa ja päätöksentekoa on käytännössä pakko uudistaa, jotta EU pystyisi vastaamaan unionin laajentumiseen ja niihin haasteisiin, mitä se tuo mukanaan. Onhan oikeastaan käsittämätöntä, että vaikka unionin päätöksentekorakenne tehtiin alun perin kuudelle jäsenvaltiolle, unioni kykenee sentään toimimaan nykyisellä 15 jäsenvaltiolla.

Tavoitteet kehittää Euroopan unionia taloudellisesti vahvana itsenäisten jäsenvaltioiden liittona, jonka poliittinen toimintakyky perustuu päätöksenteon tehokkuuteen, avoimuuteen ja kansanvaltaisuuteen, ovat sellaisia, joihin meidän kaikkien on varmasti helppo yhtyä. Yhteisenä tavoitteenamme ei saa olla eikä tule olla Euroopan liittovaltion rakentaminen. Suomen hallitus lähtee hallitustenvälisen konferenssiin, voisiko käyttää, iskusanalla kokonaisuus. Lähdemme siitä, että institutionaalisia kysymyksiä tarkastellaan kokonaisuutena, jossa keskitytään välttämättömiin muutoksiin, uudistuksiin, siten, että saadaan tasapainoinen ja poliittisesti perusteltu lopputulos sekä lopputulema viimeistään tämän vuoden loppuun mennessä.

Haluaisin kuitenkin lähestyä yhtä kohtaa hallituksen asettamista painopisteistä ja oikeastaan tarkastella sen kestävyyttä. Yksi kaikkein keskeisin tai perustelluin elementti, mitä hallituksen esityksessä on, tuntuu juuri koskettavan komissiota ja Suomen kansalaisen tai Suomen valtion edustajan, kuten tässä nyt on keskustelua käyty, jäsenyyttä. Pidän sinällään lähtökohtaa suomalaisen mukana olosta komissiossa perusteltuna ja hyvänä, vaikkakin tässä samassa yhteydessä on syytä vieläkin korostaa sitä, että jäsen, joka nimitetään komissioon, on tavallaan kansalaisuudeton. Hän on riippumaton henkilö, joka ei edusta valtiota, vaan jonka tehtävänä tarvittaessa on jopa ajaa oikeusjuttua tai käydä oikeutta omaa valtiotansa vastaan.

Mielestäni ehkä ongelmallisin kysymys kuuluukin, miten voidaan yhdistää se keskeinen tavoite, minkä hallitus on laittanut, että komission jäsenet ja tätä kautta jäsenvaltiot ovat samanarvoisia siihen, että kuitenkin komission lukumäärä on, jos puhumme yhdestä jäsenestä per jäsenvaltio, lähestulkoon 30. Miten tässä tilanteessa voidaan taata komission toimintakyky ja tapa toimia? Uskallan väittää, että käytännössä vääjäämättä tämä johtaa tilanteeseen, jossa on olemassa eripainoarvoisia ja erilaisilla, eripainoisilla tehtävillä olevia komission jäseniä. Jos tähän vielä yhdistetään hallituksenkin lähtökohtana oleva mahdollisuus lisätä komission varapuheenjohtajien määrää viiteen, kuuteen, jopa seitsemään, tämä vääjäämättä tarkoittaa erilaisten verkostojen tai verkostumien syntymistä komission sisälle. Uskallanpa jopa väittää sen, että jo tänä päivänä nykyisessä komissiossa voidaan arvioida olevan henkilöitä, joiden tehtävät voitaisiin hoitaa tehokkaammin ja varmasti myös pienemmin kustannuksin kuin nykyinen järjestelmä vaatii. Kysyisinkin siis, olemmeko maksamassa liian kallista hintaa siitä, että pidämme ehdottomasti kiinni komission jäsenyydestä, ja kannammeko liian vähän huolta eräistä muista vallan tasapainoon EU:ssa liittyvistä kysymyksistä, erityisesti tietystikin Euroopan parlamentin roolista ja osuudestamme Euroopan parlamentin jäsenistä.

Käytännön tosiasia lienee kuitenkin se, että joka ikisen Euroopan unionin tulevan muutoksen seurauksena Euroopan parlamentin valta, merkitys ja painoarvo tulevat kasvamaan. Jos Euroopan parlamentti itse kykenee käyttämään valtaansa vastuuntuntoisesti, se kykenee vahvistamaan rooliaan kaikilta osin. Olemmeko me suomalaiset sitten tässä komissiouskossamme luopumassa tai luovuttamassa jotain osaamme parlamentin painoarvosta pois? Pidän realiteettina sitä, että laajentumisen seurauksena suomalaisten europarlamentaarikkojen määrä tulee vähenemään, mikä myös tulee johtamaan mahdollisesti siihen, että pienempien suomalaisten poliittisten ryhmien mahdollisuus saada äänensä kuuluviin myös Euroopan parlamentissa heikkenee vääjäämättä! Tämä on kysymys, jota toivon myös hallituksen tulevan perustelemaan, esittä-

mään ja kertomaan eduskunnalle jatkossakin. Ministeri Sasihan meille onneksi lupasi, että eduskunta tullaan pitämään tiiviisti informoituna kehityksestä, jotta se mielestäni toimiva vallanjako ja tasapaino, joka EU:ssa tälläkin hetkellä on olemassa, voidaan säilyttää myös entistä laajemmassa unionissa.

29 **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Euroopan unionin laajentuminen on suuri haaste sekä Euroopan unionille että koko Euroopalle. Niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu, kuuden maan yhteisöstä on nyt tulossa 27 maan organisaatio. Se tietysti merkitsee suurta haastetta myös Euroopan unionin instituutioiden kehittämiselle. Hakijamaissa, kuten me tiedämme, on suuria toiveita EU-jäsenyyden tuomista eduista. Eräissä maissa kuitenkin jo realiteetit ovat osoittautuneet sellaisiksi, että ymmärretään se, ettei EU kuitenkaan voi yksinään auttaa näitä maita jaloilleen vaan että tarvitaan myöskin ja erityisesti näiden maiden omia toimenpiteitä.

Puhemies! Me tiedämme myös, että hakijamaat ovat hyvin erilaisia taloudelliselta kehitysasteeltaan mutta myös demokratian ja ihmisoikeuksien osalta. Sen takia haluan korostaa sitä, että hakijamaiden poliittiseen vakauteen, demokratian toimimiseen moitteettomasti sekä ihmisoikeuksiin tulee kiinnittää riittävästi huomiota. Hyvin useinhan tänä päivänä Euroopan unionia pidetään pelkästään taloudellisena organisaationa. Kannattaa kuitenkin muistaa se, että EU on lähtenyt liikkeelle rauhanprojektina, ja siihen laajentuminenkin Euroopassa tähtää. Siinä yhteydessä tietysti demokratialla ja ihmisoikeuksilla on erittäin tärkeä rooli, joka pitäisi myöskin hakijamaita arvioitaessa ottaa huomioon. Erityisesti haluan korostaa vähemmistökysymysten merkitystä. Esimerkiksi Euroopan neuvostossa, jossa nyt on 41 eurooppalaista maata, me olemme havainneet sen, että demokratia, ihmisoikeudet ja vähemmistökysymykset ovat monissa maissa hyvin hataralla pohjalla ja hyvin tulenarkoja kysymyksiä.

Puhemies! Entisten sosialistimaiden lisäksi jäsenehdokkaina ovat muun muassa Kypros, Turkki ja Malta. Mitä tulee Kyprokseen ja Turkkiin, me tiedämme sen, että näiden maiden osalta on erityisongelmia. Ilmeisesti Turkilla on osuutensa molempien maiden osalta, myös Kyproksen jäsenyyden osalta.

Puhemies! Kun puhutaan niistä vaatimuksista, joita hakijamaille asetetaan, haluan korostaa sitä, mikä oikeastaan jo aikaisemmassa debatissa tuli esille, että nämä samat vaatimukset on myöskin asetettava nykyisille jäsenmaille. Siinä suhteessa tietysti Itävaltaan kohdistuvat tällä hetkellä katseet, täyttääkö Itävallan uusi oikeistohallitus ne vaatimukset, jotka Euroopan unioni ja toisaalta myöskin Euroopan neuvosto asettavat ihmisoikeuksille ja demokratialle. Tässä suhteessa tietysti — kerran vielä haluan korostaa sitä — se on Itävallan sisäinen ratkaisu, mutta on aivan selvää se, että Euroopan unionin muilla jäsenmailla on myöskin sanansa sanottavana. Meilläkin saa olla mielipide siitä, minkälainen hallitus Itävaltaan olisi pitänyt muodostaa ja minkälaista ei.

Kun täällä on esitetty sellaisia ajatuksia, että Euroopan unionin toimenpiteet olisivat ylireagointia, henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että kysymys ei ole ylireagoinnista vaan kysymys on mielestäni aiheellisista toimenpiteistä. Tulevaisuudessa sitten nähdään, minkälaisia tämän oikeistohallituksen toimenpiteet ovat erityisesti ihmisoikeuksien ja vähemmistöjen näkökulmasta katsottuna.

Kuitenkin ehkä tässäkin keskustelussa tänään on unohtunut se tosiasia, että Euroopassa ja erityisesti Keski-Euroopassa natsisympatiat ovat paljon herkempi alue kuin me täällä Suomessa ehkä osaamme kuvitellakaan. Me olemme sen nähneet, kuten totesin vastauspuheenvuorossani, muun muassa tämän viikon mellakoista Itävallassa ja myöskin jo eilen suoritetusta luottamuslauseäänestyksestä Itävallan parlamentissa. Ehkä suomalainen ei osaa katsoa sitä samasta näkökulmasta kuin Itävallassa ja muissa Keski-Euroopan maissa ja myöskin Ranskassa nähdään nämä asiat. Mitään muuta toivomustahan meillä suomalaisilla ei varmasti ole kuin se, että Itävallan hallitus todella tulee pitäytymään siihen julistukseen, jonka se on antanut, että se kunnioittaa ihmisoikeuksia ja myöskin vähemmistöjen oikeuksia.

Puhemies! Mitä tulee valtasuhteisiin eri instituutioiden välillä, aika suuri yksimielisyys täällä näyttää vallitsevan siitä, että jokaisella jäsenmaalla tulisi olla komissiossa edustaja myös tulevaisuudessa. Minusta se on aivan välttämätön lähtökohta, koska se antaa kuitenkin todellisen tiedon ja näkemyksen siitä, miten Euroopan unionin tärkeä elin, komissio, toimii. Sen vastapainona tietysti on se, että äänten painotusta joudu-

taan muuttamaan. Kun siinä kohtuudella toimitaan, uskon, että kompromissi on löydettävissä.

Mitä tulee EU:n parlamenttiin, se on tietysti kansallisen parlamentin näkökulmasta aika monimutkainen asia. Mielestäni EU:n parlamentin valtaa pitää korostaa EU:n sisäisessä vallanjaossa eli suhteessa komissioon ja neuvostoon, ja mahdollisuuksien mukaan Euroopan unionin parlamentin valtaa pitää edelleen lisätä.

Puhemies! Täällä muistaakseni joku, oliko ed. Piha, otti esille komission jäsenten vastuun pelkästään komission puheenjohtajalle, mitä Suomen hallituskin on näyttänyt kannattavan. Mielestäni kannattaisi miettiä ja varmaan tullaan miettimään sitä, että komission yksittäinen jäsen olisi myös vastuussa EU:n parlamentille aivan samalla tavoin kuin Suomessa yksittäinen hallituksen jäsen on vastuussa eduskunnalle. Tämä on kysymys, jota toivon pohdittavan, niin kuin totesin.

Kun parlamenttiin tulee 700 jäsentä, niin kaikki jo tiedämme sen, että Suomesta valittavien määrä vähenee kolmella neljällä. Sinänsähän sillä ei niin valtavan suurta merkitystä ole, koska parlamenttihan toimii poliittisten ryhmien kautta, niin kuin toimii Euroopan neuvostokin, mutta totta kai se merkitsee sitä, että Suomessa ainakin pienemmät ryhmät tulevat jäämään vaille edustusta. Siinä mielessä sillä on myös kansallisesta näkökulmasta merkitystä.

Oma käsitykseni on, että kansallisten parlamenttien asema tulee korostumaan laajentumisen myötä. On aivan selvä, että se hyvä järjestelmä, jonka me Suomessa olemme suuren valiokunnan kautta ottaneet, kelpaa malliksi monelle muulle maalle. Mutta voimme varmasti edelleen suuren valiokunnankin toimintaa tehostaa, ja kuten totesin, sen merkitys tulee korostumaan.

Puhemies! Ihan lopuksi muutama sana Euroopan unionin suunnitellusta perusoikeuskirjasta. Euroopan neuvostossa on oltu huolestuneita tästä kehityksestä. Euroopan neuvostossa on pelko lähinnä siitä, että olemme nyt luomassa kahdenlaisia ihmisoikeuksia: sellaisia, jotka koskevat Euroopan unionin jäsenmaita, ja toisaalta sellaisia, jotka koskevat niitten jäsenmaitten asukkaita, jotka jäävät Euroopan unionin ulkopuolelle. Tammikuun kokouksessa Euroopan neuvosto käsitteli asiaa raportin pohjalta, jonka oli laatinut ruotsalainen kansanedustaja Göran Magnusson.

Suosituksessa todetaan muun muassa seuraavaa: Euroopan neuvosto kehottaa Euroopan unionia sisällyttämään ne oikeudet, jotka turvataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen pöytäkirjoissa, perusoikeuskirjaan, tekemään kaiken mahdollisen turvatakseen ihmisoikeuksien suojaamisen yhtenäisyyden Euroopassa ja välttämään erilaisia tulkintoja ihmisoikeuksista. Toisena kohtana Euroopan neuvoston parlamentin yleiskokous kehottaa Euroopan unionia toimimaan niin, että se liittyy Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen, ja tekemään tarvittavat korjaukset yhteisösopimuksiin.

Puhemies! Tämä on oma käännökseni päätöslauselmasta. Uskoisin kuitenkin, että se suurin piirtein hengeltään vastaa sitä, mitä Euroopan neuvosto päätti.

Euroopan neuvostossa, huomasin sen, on erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka pitkälle tässä pitäisi mennä. Omasta puolestani toivon, että Suomen hallitus tekee kaiken voitavansa, ettei Eurooppaan luoda kahdenlaisia ihmisoikeusinstituutioita, ei ihmisoikeusasiakirjoja eikä toisaalta myöskään ihmisoikeustuomioistuimia.

Meillähän on Euroopan neuvoston yhteydessä toimiva ihmisoikeustuomioistuin, joka nyt on päätoiminen. Siellä on tuomari 41 maasta, ja meillä suomalaisillakin on siellä edustus. Mielestäni se toimii hyvin ja sillä on hyvä maine. Toivon tosiaan, että Euroopan unionin puitteissa vältytään päällekkäiseltä toiminnalta, jota me suomalaiset olemme aina pyrkineet välttämään. Mehän olemme aina puhuneet Euroopan unionin tehokkaan toiminnan puolesta, ja uskon, että siihen Suomen hallituskin pyrkii.

30 **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Euroopan unionin vuoden 2000 hallitustenvälisessä konferenssissa tullaan panostamaan vaikeisiin institutionaalisiin kysymyksiin. Euroopan unionin tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että nämä kysymykset ratkaistaan ennen mahdollisten uusien jäsenten mukaan ottamista. Kyse on pelisäännöistä, joiden päälle EU:n uskottavuus rakentuu laajentumisen yhteydessä. Pienellä valtiolla, kuten Suomella, on paljon pelissä säilyttääkseen asemansa päätöksenteossa.

Selonteosta käy ilmi se, että tulevassa konferenssissa pyritään etsimään tasapainotila kansalaisten luottamuksen päällä lepäävän EU:n legitimiteetin ja tehokkuuden välillä. Usein näitä kahta käsitellään vastakohtina: se, mikä lisää kansalaisten luottamusta, on pois tehokkuudesta. Mielestäni selonteossa on löydetty hyvä tapa käsitel-

lä näitä kahta rinnakkaisina, toinen toisiaan tukevina asioina. Pyrkimys siihen, että komissiossa olisi yksi jäsen jokaisesta jäsenmaasta, antaa kansalaisille luottamusta siihen, että myös pienet valtiot pysyvät vallan keskiössä.

Kansalaisten luottamuksen säilyttämisen näkökulma näkyy myös ääntenpainottamiskysymyksissä. Äänten painottamisessa tärkeintä on se, että otetaan huomioon kaikkien jäsenmaiden oikeus vaikuttaa päätöksiin.

Arvoisa rouva puhemies! Päätöksenteon tehokkuus on yksi kansalaisten luottamusta lisäävä tekijä. Tämä tulee esille määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentamiskysymyksessä, ja tähän kohtaan se myös sopii. Tehokkuus päätöksenteossa ei saa merkitä sitä, että suuret maat päättävät. Suomen kaltaisille maille on tärkeää, että kansalaiset näkevät, että myös pienet maat ovat mukana vaikuttamassa. Pienen valtion kannalta on tärkeää, että puhuttaessa tehokkaasta hallintokäytännöstä puhutaan myös avoimuudesta ja vastuullisuudesta. Olisi toivottavaa, että nämä iskusanat — tehokkuus, avoimuus ja vastuullisuus — ulottuisivat päätöksenteon lisäksi koko hallintokoneistoon, niin ettei EU:n hallinto kansalaisiin päin tuntuisi hallitsemattomalta ja byrokraattiselta toiminnalta.

Kansalaisten luottamuksen lunastaminen on tärkeä lähtökohta. Viime kevään Euroopan parlamenttivaaleissa äänestysprosentti jäi huolestuttavan pieneksi. Mielestäni se oli osoitus siitä, että kansalaiset näkevät omat vaikuttamismahdollisuutensa pieniksi. Siihen, mihin ei voi vaikuttaa, on vaikea luottaakaan. EU on sellaisten muutosten edessä, joihin jäsenmaiden on vaikea lähteä mukaan ilman omien kansalaisten hyväksyntää.

Arvoisa rouva puhemies! On huolestuttavaa, jos jäsenmaista tulee pelkästään EU:n talous- ja rahapolitiikan toteuttajia ja muut ulottuvuudet unohdetaan. Silloin unohdetaan myös helposti kansalaiset. Tämän vuoksi on tärkeää, että esimerkiksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen järjestelmiä kehitetään. Ehkäpä aktiivinen halu kehittää Euroopan tuomioistuinjärjestelmää kohottaa kansalaisten luottamusta myös meidän omaan tuomioistuinjärjestelmäämme.

Näen myös, että perusoikeuskirja on askel siihen suuntaan, että jäsenmaiden kansalaisilla olisi mahdollisuus hahmottaa oma asemansa myös EU-kansalaisena. Varauksellisuus perusoikeusasiakirjan liittämiseksi perussopimuksiin on oikeutettua. Meillä perusoikeudet, taloudelliset, sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet, ovat mukana perustuslaissa. Näillä näkymillä EU:ssa tuskin päästäisiin samaan vastaavan perussopimuksen kohdalla. Käsitykset siitä, mitä kaikkea perusoikeuksiin kuuluu, vaihtelevat yhteisön eri maiden välillä paljon.

Perusoikeuskirjan liittäminen perussopimuksiin ilman laaja-alaista arvokeskustelua olisi vastuutonta. Laaja-alaiseen arvokeskusteluun ei suunnitellulla aikataululla taas ole mahdollisuuksia. Realistisempaa on saada yhteisö liittymään Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja tätä kautta vahvistaa kansalaisten ja samalla muiden unionin alueella oleskelevien henkilöiden perusoikeussuojaa.

[31] **Reijo Kallio /sd:** Rouva puhemies! Vuoden 1996 hallitustenvälisessä konferenssissa Suomi katsoi unionin toiminnan kehittämisen ja tehostamisen olevan tarpeen, jotta unioni pystyisi vastaamaan sekä sisäisiin että ulkoisiin erityisesti laajentumisesta aiheutuviin haasteisiin. Agenda 2000:n hyväksyminen merkitsi unionin keskeisten politiikkojen ja rahoituskehysten sopeuttamista myös laajentuviin tarpeisiin. Mutta laajentuminen edellyttää myös unionin toimielinjärjestelmän uudistamista. Toistaiseksi uudistuksiin ei ole löytynyt riittävää poliittista tahtoa, mutta nyt ne on tehtävä, sillä ne ovat välttämättömiä laajentumiselle.

Tulevan hallitustenvälisen konferenssin asialistalla ovat varmaankin kysymykset määräenemmistöpäätösmenettelyn laajentamisesta, äänten painotuksesta Euroopan unionin ministerineuvostossa sekä komission kokoonpano. Erityisesti Euroopan parlamentin taholta saattaa tulla paineita ottaa asialistalle myös kysymykset perustamissopimusten kodifioinnista, perusoikeusasiakirjan saattamisesta osaksi perussopimuksia, parlamentin osallistumismahdollisuuksien laajentamisesta ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä oikeushenkilöllisyyden luomisesta EU:lle. Nämä lienevät kuitenkin asioita, joita on mahdollista käsitellä vasta pidemmällä aikavälillä. Uskonkin, että asialista kaikkinensa jää kohtuullisen lyhyeksi jo senkin takia, että aikataulutekijät asettavat omat tiukat vaatimuksensa. Jos hallitustenvälisen konferenssin aikataulu ylittyy, koko laajentuminen on vaarassa.

Komission ero viime talvena oli tapahtuma, joka väkisinkin pani kysymään, kuka valvoo ke-

täkin Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmän ytimessä. Jäsenvaltioiden hallitusten esittämät komission jäsenet joutuivat kollegiona eroamaan, koska parlamentti muuten uhkasi heidät erottaa.

Unionin päätöksentekojärjestelmän rakenne onkin luonteeltaan eräänlainen kahden kamarin hallitus: Komissio on toimeenpaneva osio, jolla on aloiteoikeus ja joka toteuttaa unionin politiikkoja. Ministerineuvosto puolestaan on poliittinen kabinetti. Komission näkökulma on eurooppalainen, kun taas ministerineuvosto lähtee enemmän kansalliselta tasolta. Molemmat ovat kuitenkin kansanvaltaisessa kontrollissa. Euroopan parlamentti voi erottaa komission, joka ei enää nauti sen luottamusta. Ministerineuvoston jäsenet ovat taas vastuussa kansallisille parlamenteille unionia koskevista päätöksistään.

Mitä tulee komission kokoonpanoon, niin kaikille jäsenmaille osallistuminen komission työskentelyyn on tärkeää, kuten hallituskin selonteossaan toteaa. Kyse on tässäkin osaltaan jäsenvaltioiden yhdenvertaisuudesta.

Kun tarkastellaan unionin päätöksentekojärjestelmää ja sen tulevaa kehittämistä, voidaan perustellusti kysyä, onko nykyinen päätöksentekojärjestelmä tehokas, onko se demokraattinen ja kenen ehdoilla päätökset tehdään. Tehokkuudessa ei pelkästään ole kyse laadittujen direktiivien määrästä eikä siitä, miten nopeasti niitä pystytään suoltamaan, vaan siinä on paremminkin kyse siitä, miten unioni pystyy vastaamaan kansalaisten sekä muiden sidosryhmien odotuksiin ja tarpeisiin. Niinpä määräenemmistökysymys on tässäkin suhteessa äärettömän tärkeää. Jos päätöksiin tarvitaan yksimielisyys, voi koko unioni jäädä yhden jäsenmaan panttivangiksi. Määräenemmistökysymys on kuitenkin asia, jossa joudutaan tasapainoilemaan unionin tehokkaan toiminnan ja jäsenvaltioiden oikeuden välillä päättää tärkeiksi katsomistaan asioista.

Nykyinen ääntenpainotusjärjestelmä antaa väestömäärältään pienille jäsenvaltioille suhteellisesti enemmän ääniä kuin suurille. Tämä on mielestäni ollut eräs hyvä tapa toteuttaa eurooppalaista solidaarisuutta ja omalta osaltaan tämä on ollut vahvistamassa Euroopan unionin legitimiteettiä pienemmissä jäsenvaltioissa.

Mielestäni hallituksen linjaukset niin komission koosta ja kokoonpanosta, äänten painottamisesta neuvostossa kuin määräenemmistöpäätösten käyttöalan laajentamisestakin ovat perusteltuja lähtökohtia. Mutta haluan yhtyä myös siihen näkemykseen, että nämä kysymykset voidaan ratkaista vain kokonaisuutena, jossa eri asiakohdat kytkeytyvät toisiinsa.

Mitä tulee unionin päätöksenteon kansanvaltaisuuteen, tilanne on mielestäni koko ajan parantunut. Demokratiavajetta ja päätöksenteon demokraattisuutta koskeva keskustelu on toki enimmäkseen kohdistunut Euroopan parlamentin valtaan, mutta tähän liittyy laajempikin näkökulma. Unionia kehitetään hallitustenvälisessä konferenssissa tehdyin sopimuksin, joissa voidaan sopia päätöksentekoa demokraattisempaan suuntaan vievistä uudistuksista. Näiden asioiden läpivientiin ei kuitenkaan riitä jäsenmaiden enemmistömyönteisyys, vaan niiden taakse on saatava jokaisen jäsenmaan parlamenttien tai kansalaisten enemmistö.

Yksi keskeinen jännite unionissa liittyy pienten ja suurten jäsenmaiden suhteeseen. Tällä hetkellä tilanne on mielestäni vielä aika hyvin tasapainossa, mutta ehkä Amsterdamin sopimuksen jälkeen on ollut jossain määrin havaittavissa suurten jäsenmaiden halua mittavampaan asioiden kontrollointiin, ja tämä jännite ei varmaankaan laajentumisen myötä vähene, pikemminkin päinvastoin. Jos tämä järjestelmä ei suuria jäsenmaita tyydytä, ne voivat aina sopia asioista esimerkiksi G7:n puitteissa tai muuten vain keskenään. Onkin äärettömän tärkeää, että tällainen suuntaus ei pääse lisääntymään.

Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen lähtökohdat ja tavoitteet Euroopan unionin vuoden 2000 hallitustenväliseen konferenssiin ovat perusteltuja ja hyviä. Täytyy vain toivoa, että uudistuksissa päästään eteenpäin, sillä jos uudistukset jäävät liian suppeiksi, on se vaara, että unioni, jossa on yli 20 jäsentä, ei ole enää toimintakykyinen.

32 **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Keskeisesti tässä selonteossa tarkastellaan Euroopan unioniin liittyviä toimenpide- ja kehittämistarpeita, erityisesti uusien jäsenmaiden vastaanottokykyyn liittyen. Laajentumisen ongelmat ovat monella taholla tietysti pohdittavia. Taustalla on myöskin poliittisen vakauden ja turvallisuuden näkökohta Euroopan kannalta, ja monenlaista pohdintaa liittyy varmasti uusilta mailta vaaditta-

viin vahvan demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja markkinatalouden kriteereihin. Varmasti myöskin nimenomaan ihmisoikeuksien kunnioittamisen puolella tulisi laajentaa ja syventää tarkastelunäkökulmaa koskemaan myöskin sosiaalisen hyvinvointivaltion perusturvan rakenteita, että ne myös olisivat kunnossa.

Uusien jäsenmaiden osalta ed. Kiljunen erinomaisen hyvin toi esille ongelmia, mitä tietysti laajenemiseen liittyy lähinnä väestö- ja bkt-vaikutusten osalta Euroopan unioniin sen itälaajenemisen osalta. Se onkin asia, jota on varmasti syytä monelta taholta pohtia ja lähestyä. Nimittäin jollei EU ole sisäisesti toimintakykyinen ja tehokkaalla hallinnolla ja myöskin päätöksenteon hyväksyttävyydellä paremmalla tasolla ja tolalla, laajenemiseen liittyy monia ongelmia, myöskin nykyisten EU-maiden talous- ja väestörakenteisiin: ei pidä synnyttää hallitsemattomia vaikutuksia.

Maatalouspolitiikkahan on yhteisön politiikan keskeinen osa, mihin myös ryhmäpuheenvuorossa ed. Kiljunen viittasi, ja se vaatisi kyllä syvällisempää pohdintaa nimenomaan itälaajenemiseen liittyen. Tällä hetkellähän EU edelleenkin on, sanotaan nyt, maatalousyhteisö, jollaisena se voimakkaasti on myös syntynyt. On jossain määrin kyseenalaista, onko se tänä päivänä ja varsinkin itälaajenemiseen liittyvissä lähestymistavoissa hyväksyttävä tila. Tähänhän liittyy byrokratiaa ja väärinkäytöksiä ja tavatonta hallinnointia, tehottomuutta varojen käytössä myös maatalouden itsensä kannalta. Nimenomaan byrokratia ilmenee ikävästi myös sillä tavalla, että kovin erilaisten — niin kuin nyt näemme jo 15 erilaista maata — olosuhteiden huomioon ottamiseen tämä järjestelmä ei ole löytänyt keinoja. Itälaajeneminen tulee tätä kärjistämään entisestään.

Jossain määrin pitäisi löytää karkeat peruspuitteet maatalouspolitiikalle ja tällä tavalla myös laajemmin maaseutupolitiikalle ja alueiden asuttuna ja palveluiltaan kunnossa pysymiselle. Sitten kuitenkin renationalisoinnin periaatteella kansalliset tarpeet pitää pystyä kansallisella päätöksenteolla painottamaan. Viittaan tässä esimerkiksi siihen, että meillä on ollut erityisiä ongelmia työvaltaisen maatalouden erityistarpeiden ja erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maatalouden rakenteen huomioon ottamisessa tältä osin, kun niistä on jouduttu EU:n kanssa jatkuvasti keskustelemaan; samoin on tietysti eteläisen Suomen erityistarpeet.

Tässä suhteessa EU:n laajenemisen yhteydessä Suomen jäsenyyssopimukseen käytännössä jääneet epäkohdat ja ongelmat, jotka ilmenevät suomalaisen yhteiskunnan asioiden hoidossa EU-politiikan osalta, on saatava EU:n laajenemisen yhteydessä ratkaistua. Tässä viittaan vuoden 2003 ratkaisevaan merkitykseen maatalouden pysyvän ratkaisun aikaansaamisessa. Se on Suomen tuhannen euron paikka, ja se on se ainut paikka. Siinä yhteydessä on oltava ote ja näkemys kunnossa.

Toinen asia, jonka pitäisi enemmän näkyä, on infrastruktuuriin ja rakenteisiin liittyvät asiat. Puhun nyt lähinnä suhteellisesta kilpailukyvystä, joka liittyy liikenteellisiin ja kuljetuksen ongelmiin. Me olemme olennaisesti ongelmallisempi alue kilpailtaessa EU:n yhteismarkkinoilla. 85 prosenttia viennistä tapahtuu meritse. Tässä yhteydessä on ajankohtainen merenkulun taloudellinen toimintakyky, joka on ollut Suomessa esillä, mutta tarkoitan tällä myös sitä, että EU:n liikennepolitiikassa pitäisi myös kilpailuvääristymiä pyrkiä poistamaan erilaisin ratkaisuin. Ten-verkon taskurahatuki ei tässä varmaan riitä, vaan pitäisi ihan olennaisesti ottaa pitkät etäisyydet ja kalliit kuljetuskustannukset huomioon. Viittaan vain siihen, että kilpailua vääristävä tekijä yhteismarkkinoilla on se, että Suomessa on lopputuotteessa 15 prosenttia kuljetusten osuutta, kun kilpailijamaillamme on 5 prosenttia. Tämä on myös kärjistymässä. Tätä kysymystä pitäisi laajentaa Suomen selviytymisen ja Suomen alueiden selviytymisen näkökulmasta entisestään.

Ihan muutama näkökulma institutionaalisiin, kestävien toimielinuudistusten, tavoitteisiin. Tietysti olemme tässä yhtä mieltä, että kullakin maalla tulee olla komissiossa unionin laajentuessakin edustus tai lähinnä yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta, niin kuin se kauniisti sanotaan. Mutta määräenemmistöpäätöksen käyttöalan laajentaminen tullee välttämättömäksi. Nimenomaan jos halutaan tehostaa hallintoa ja Euroopan unionin toimintaa viedä eteenpäin, on pakko lähteä laajentamaan määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalaa. Tässä varmasti juuri myös Suomen kannalta olisi hyvä toimia. EU:ssa on jo

nyt kilpailua vääristäviä, sosiaalipuoleen liittyviä eroja. Myös verotukseen liittyy elinkeinopoliittisesti vääristäviä tekijöitä. Näitä pitäisi varmasti pitää voimakkaasti esillä. Mutta tietysti yksimielisyyttä on ehdottoman tiukasti jatkossakin edellytettävä, kuten tietysti hallitus ja EU sinällään edellyttävätkin, puolustuspolitiikan sekä unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivaltaa koskevien muutosten osalta.

Minua on myös kovasti vaivannut kysymys siitä, että hallitus torjuu komission yksittäiseen jäseneen kohdistuvan parlamentaarisen vastuun Euroopan parlamentin osalta. Kun ed. Pihakin tähän puuttui, tietysti tuli mieleen, kun hän käytti esimerkkinä Suomen edustajaa komissiossa, että jos tällä nyt tarkoitetaan sitä, että puoluepoliittisella taktikoinnilla voitaisiin käyttää parlamentin poliittista enemmistöä poliittisesti epämieluisan komissaarin kinttuamiseen, niin silloinhan tämä tietysti särkee tätä toimintatilannetta. Mutta uskoisin kuitenkin, että ei sekään tilanne voi olla hyvä, jossa selkeästi toimintaan kohdistuvan kritiikin seurauksena luottamuksen menettänyt komission jäsen halvaannuttaa ja kaataa koko komission esimerkiksi ratkaisevissa itälaajentumis- tai muissa tilanteissa. Se tuntuisi aika järeältä tavalta estää Euroopan parlamentin parlamentaarisen vastuun periaate. Voiko tätä ratkaisua jollain tavoin rakentaa yksittäisen komission jäsenen vastuun kautta komission puheenjohtajan suuntaan, sitä on syytä selvittää ja varmasti sitä asianomainen ammattivaliokuntamme tulee harrastamaan.

Arvoisa puhemies! Otan vielä esille alueiden komiteaan liittyvän näkökulman. Amsterdamin sopimushan vahvisti alueiden komitean asemaa. Kuitenkin minua on jäänyt vaivaamaan se, että kun kovasti korostetaan läheisyysperiaatetta, niin sitä ei kaiketi pitäisi tarkastella vain kansallisen tason asiana, vaan alue- ja paikallisviranomaisethan esimerkiksi itälaajenemisessa läheisyysperiaatteen pohjalta sen varsinaisen tilanteen kuitenkin kohtaavat. Minusta olisi alusta lähtien valmistauduttava ottamaan mukaan esimerkiksi alueiden komitea enemmän tällaiseen tarkasteluun Euroopan unionin erilaistumisen jatkuessa ja voimistuessa. Tässä suhteessa Suomessa on ilmeisesti sellainen asenne eri ministeriöissä, että eri virkamiehet pitävät itsestäänselvyytenä kolmiportaisuutta ja katsovat, että sillä eletään. Kyllä yhteisön periaatteiden rinnalle pitäisi ottaa voimakkaasti korostaen myös paikallisen itsehallinnon periaate, joka suomalaisilla on aina ollut keskeinen ja vahva.

Edustajat Pulliainen ja Mähönen merkitään läsnä oleviksi.

---

33 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki puheenvuorossaan pohdiskeli yksittäisen komission jäsenen vastuusuhdetta parlamenttiin nähden ja totesi aivan oikein sen, että koko komissio kollegiona on vastuusuhteessa parlamenttiin. Hän pelkäsi, että jos yksittäinen jäsen toimii siten, että hänen työnsä jatkaminen ei ole tarkoituksenmukaista, tämä saattaa halvaannuttaa koko komission työn. Tässä suhteessa kuitenkin Euroopan unionissa on nyt jo tehty uudistus sikäli, että nimenomaan komission puheenjohtaja tavallaan kantaa vastuuta tietysti koko komission työstä, mutta myös suhteessa yksittäiseen jäseneen. Jos epäluottamusta syntyy, niin komission puheenjohtaja voi erottaa yksittäisen komission jäsenen.

Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki otti myös tärkeän kysymyksen maataloudesta esille, ja haluaisin siihen vain viitata. Aivan oikein, kuten hän totesi, 50 prosenttia unionin budjetista liittyy maatalouteen, ja kun itälaajentuminen tapahtuu, unionin maatalousväestön määrä kaksinkertaistuu. Kun Suomessa vaalien aikana käytiin keskustelua paineesta, jota aiheutuu unionin maatalouspolitiikkaan sopeuttamisesta, ja viitattiin toisaalta siihen, että Suomen aikoinaan liittyessä unioniin sopeutumispaineet olivat Suomen päässä, niin tämä asetelma tulee juuri sen vuoksi näin, koska mittakaavaerot ovat niin huomattavat.

34 **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! Totean aluksi, että ed. Rajamäen puheenvuoroon sisältynyt arvio laajenemisen ja maatalouspolitiikan suhteista vastaa hyvin pitkälle omaa käsitystäni tästä asiasta. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka on edelleenkin tänä päivänä perusteeltaan se sama, joka syntyi tilanteessa, jossa jäsenvaltioita oli vain kuusi suhteellisen homogeenista Keski-Euroopan maata. Laajenemisen jälkeen maatalouspolitiikkaa on jouduttu erilaisilla so-

vellutuksilla ulottamaan ja soveltamaan alueisiin, jotka ovat luonnon- ja tuotanto-olosuhteiltaan täysin toisenlaisia kuin nämä kuusi Keski-Euroopan maata. On jouduttu tilanteeseen, jossa meillä on käsillä sellainen byrokratian ja hallinnoinnin viidakko, jota juuri kukaan ei tahdo tänä päivänä hallita, ja ongelmat ovat sen mukaiset.

On selvää, että kun tulee uusia, hyvin suuria maatalousmaita mukaan, ongelmat ovat vaarassa entisestään lisääntyä ja olisi varmasti syytä hakea todella huomattavasti yksinkertaisempia toimintamalleja unionin maatalouspolitiikaksi. Samalla kun sanon tämän, joudun toteamaan, että kaikki tiedämme sen, että suuret remontit EU:n maatalouspolitiikassa ovat hyvin vaikeita, koska pieniäkään muutoksia ei ole tahdottu saada aikaan. Haastetta siinä jatkossa riittää.

Arvoisa puhemies! Täällä on monessa puheenvuorossa todettu, että tämän hvk:n tärkein tehtävä on luoda edellytykset unionin laajenemiselle. Yhdyn tähän näkemykseen ja haluan muistuttaa tässä yhteydessä, että Euroopan unionin olemassaolon vahvin oikeutus tulee mielestäni edelleenkin siitä peruslähtökohdasta, että Euroopan unioni on omiaan vahvistamaan turvallisuutta Euroopassa. Unionin synty perustui tähän havaintoon hiilen ja teräksen liitosta, ja laajeneminen rakentuu samalle periaatteelle, että yhä uusia jäsenmaita tulee tähän yhteisöön mukaan, joka sitoo jäsenmaat toinen toisiinsa yhteen tavalla, joka parhaalla mahdollisella tavalla vahvistaa rauhantilaa Euroopassa. Siksi laajeneminen on mielestäni asetettava hyvin selkeästi prioriteetissa ensimmäiselle sijalle.

Mutta laajeneminen ei voi toteutua, ellei samalla ja jo ennen laajenemista varmisteta sitä, että EU laajentuneenakin kykenee tekemään päätöksiä. Olisi suuri onnettomuus, jos tämä yhteisö, jolle on annettu monia tärkeitä tehtäviä yhteisesti hoidettavaksi, joutuisi tilanteeseen, missä se ei saa päätöksiä aikaiseksi, mikä tavallaan halvaannuttaisi koko eurooppalaisen yhteisalueen toimintakyvyn. On välttämätön edellytys laajenemiselle, että päätöksentekokyky turvataan.

Tässä keskustelussa on myös painotettu hyvin laajasti sitä yhteistä lähtökohtaa, että Euroopan unioni nähdään itsenäisten valtioitten yhteistyörakenteena eikä pyritä liittovaltiorakenteisiin. Kun lähtökohdaksi asetetaan tämä, on syytä huomata, että nimenomaan ministerineuvoston päätöksentekokyky on oleellinen tässä suhteessa. Itsenäisten valtioiden yhteistyötä ilmentää korkeimpana päätöksentekoelimenä ministerineuvosto.

Yhdyn tässä keskustan ryhmäpuheenvuoron käyttäjän ed. Matti Vanhasen käsitykseen, että nimenomaan neuvoston päätöksentekokyvyn parantaminen on tämän hvk:n yhteydessä kaikkein tärkein asia, ja ilman muuta keinona siinä on enemmistöpäätöksentekomenettelyn lisääminen. Tässä yhteydessä on myönteistä panna merkille pääministeri Lipposen käyttämä puheenvuoro ehkä kuukausi sitten, jossa hän totesi, että komission ja parlamentin rooli on korostunut liikaa ja jäsenmaiden hallitusten yhteistyö jäänyt taka-alalle unionin viimeaikaisessa kehityksessä. Voin yhtyä tähän näkökantaan, ja minusta se, mitä edellä sanoin neuvoston päätöksentekokyvyn kehittämisestä, on johtopäätös tästä tosiasiasta, mihin myös pääministeri on kiinnittänyt huomiota.

Hallituksen hvk-selonteossa kiinnitetään huomiota myös muihin kuin näihin keskeisiin tämän hvk:n asioihin, niihin, jotka mahdollisesti tulevat agendalle siitä huolimatta, että Suomi on pyrkinyt suppeaan agendaan. Yksi näistä kysymyksistä on yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja kysymys siitä, olisiko tarpeen muuttaa perussääntöä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisen takia. Oma kantani, joka on ymmärtääkseni yhteneväinen hallituksen käsityksen kanssa, on että sillä linjalla, mitä Suomi on edustanut yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä, ei välttämätöntä ole perussopimusten muuttaminen.

Kun pitäytyminen kriisinhallinnassa lähtee siitä, että jokainen maa erikseen päättää siitä, osallistuuko EU:n yhteisiin kriisinhallintatoimiin, niin tämä mielestäni on se peruskysymys, jossa ilmenee se, että voidaan toimia nykyisten perussäännösten puitteissa. Perussäännöksiä pitäisi muuttaa, jos tästä periaatteesta poikettaisiin, mutta niin kuin totesin, mielestäni tämä vapaaehtoisen osallistumisen periaate on keskeinen kriisinhallinnassa ja se edelleenkin pitää säilyttää.

Toinen asia, joka mahdollisesti tulee esille, on joustavuuden lisääminen EU:n kehittämisprosesseissa. Joustavuus on hyvin myönteinen sana, ja helposti tulee mieleen, että totta kai pitäisi joustavuutta lisätä. Mutta on huomioitava, että joustavuus voi johtaa erilaisiin lopputuloksiin. Itse

pelkään sellaista kehitystä, että jos muutamat EU:n jäsenmaat yhdessä etenevät nopeammin kuin muut jäsenmaat, se tarkoittaa sitä, että niissä kysymyksissä, joissa jokin joukko etenee nopeammin, jäljelle jäävien on pakko sitten aikanaan mukaan tullessaan noudattaa niitä toimintalinjoja ja rakenteita, mitä etujoukko on muotouttanut. Tavallaan tällöin luotaisiin unionin sisälle epädemokraattinen tilanne, jossa jäsenmaiden ehkä enemmistökin joutuisi sopeutumaan vähemmistön muotouttamaan politiikkaan ilman, että sillä olisi mahdollista vaikuttaa näiden päätösten sisältöön.

Näin ollen silloin, kun joustavuudesta puhutaan, pitää lähteä siitä, että silloin kun sallitaan jollekin jäsenmaajoukolle eritahtinen eteneminen, asetetaan selvät ehdot sille, mitä tämä eteneminen voi tarkoittaa ja missä puitteissa se tapahtuu, eli että kaikki jäsenmaat voivat yhdessä sopia niistä muodoista ja rakenteista, millä jotkin maat etenevät. Vain tällä tavalla kaikkien myötävaikutus päätöksiin voidaan turvata. Näin ollen oma tulkintani on se, että tämän turvaamiseksi on pitäydyttävä siinä joustavuus-käsitteessä, mikä Amsterdamin sopimukseen on kirjattu.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi yksi näkökohta käytyyn keskusteluun suhtautumisesta Itävallan hallitusratkaisuun. Vastauspuheenvuorossani jo korostin, että täällä on vallinnut hyvin suuri yksimielisyys siitä, että äärioikeistolaiset liikkeet Euroopassa muodostavat uhkatekijän demokratialle ja ihmisoikeuksille, mutta on vallinnut selvästi erilaisia käsityksiä siitä, millä toimenpiteillä tällaisten liikkeiden kehittymistä ja vahvistumista voitaisiin vastustaa ja eliminoida.

Uskon niin, että kanta, minkä Euroopan parlamentti ja komissio ovat ottaneet, on viisas tässä suhteessa. Sen sijaan toimet, joilla 14 maan valtionpäämiehet ja pääministerit esittivät erilaisia sanktioita Itävallan uutta hallitusta kohtaan, eivät johda toivottuun tulokseen. Tämän päivän suuren valiokunnan kokouksessa esille tullut kysymys, saako Itävallan ministerille sanoa päivää, osoittaa, kuinka absurdiin tilanteeseen ollaan joutumassa, kun tällaisia sanktioita esitetään. Minusta tässä suhteessa päätökset olivat hätiköityjä eivätkä viisaita. Ennen kaikkea niillä tuskin voidaan eliminoida sitä huolestuttavaa kehitystä, mihin tässä haluttaisiin kiinnittää huomiota. Päinvastoin saattaa käydä niin, että näillä toimilla vain vahvistetaan äärioikeistolaisten ilmiöiden voimistumista Euroopassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

35 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti ed. Korkeaojan viimeiseen huomioon koskien suhtautumista Itävaltaan. Hän on aivan oikeassa siinä, että varmasti me kaikki tässä salissa ja Euroopassa laajemminkin suhtaudumme hyvin varauksellisesti äärioikeiston voimistumiseen ylipäätään Euroopassa ja erityisesti Itävallassa. Hän totesi, että erimielisyys liittyy siis keinoihin, joilla äärioikeiston mukaantuloon Itävallan hallitukseen tulisi puuttua.

Nyt minä toteaisin, että erimielisyys ei ole keinoista. Itse asiassa erimielisyys Suomessa — minä puhun nyt Suomessa olevasta ristiriidasta tässä kysymyksessä — on siinä, millä herkkyydellä me suhtaudumme muissa jäsenmaissa ilmaistuihin kantoihin, jotka koskevat kansalaisvapauksia ja ihmisoikeuksia ennen kaikkea Itävallan tilanteessa. Kun me olemme havainneet, että muissa maissa, ennen kaikkea Keski-Euroopan maissa, on äärimmäisen sensitiivinen suhtautuminen tähän kysymykseen, niin nyt on kysymys siitä, kuinka herkkiä me olemme Suomessa siihen nähden, että tunnistamme tämän asetelman vaikeuden ja olemme antamassa sille tukemme. Tämä on ehkä se ristiriita Suomen päässä, ei niinkään se, mitkä ovat ne keinot, joilla vaikutetaan Itävallassa siihen, että äärioikeisto ei saisi vahvistettua jalansijaansa siellä.

36 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti vastauksena ed. Kiljuselle: Minusta oikea reaktio EU:n jäsenmaiden taholta olisi ollut, että painotetaan sitä, että jokaisen jäsenmaan tulee noudattaa yhteisesti sovittuja periaatteita, muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittamista, suvaitsevaisuutta jne., ja reagoidaan itse uhkaan tai mahdollisuuteen, mikä syntyy siitä, että hallitukseen tulee sellainen puolue, joka vaalikamppailussaan on nostanut esille tämän tapaisia asioita, eikä niin, että sanotaan, että Itävaltaan ei pitäisi tehdä tällaista hallitusta

ja että emme saa pitää minkäänlaista yhteyttä tällaiseen hallitukseen. Minusta tämä oli väärä reaktio. Sen sijaan oikein oli ja oikein on, että itse tähän asiaan kiinnitetään vakavaa huomiota ja pidetään tarkoin silmällä, mitä Itävallassa ja muuallakin tapahtuu.

[37] **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Täällä on pidetty monia hyviä ja rakentavia puheenvuoroja. Näyttää siltä, että presidentinvaalit eivät ole ainakaan eduskuntaa jakaneet. Sen verran erilaisia ja kuitenkin aika lailla yhteneviä kantoja täällä on esitetty.

Ryhmäpuheenvuoroissa ei tullut kovin selvästi esille mielipiteitä Euroopan unionin liittovaltiokehityksestä. Euroopassa on kuitenkin sellaisia tahoja, jotka pyrkivät tähän päämäärään aivan tietoisesti.

Ministeri Niinistö toi selvästi esille puheenvuorossaan kantansa siitä, että Euroopan unioni on itsenäisten valtioiden liitto myös pitkällä aikavälillä asiaa ajateltuna. Tätä kantaa on mielestäni tuotava meillä Suomessa useammin esille. Meidän ei pidä olla edistämässä millään tavoin unionin kehittämistä liittovaltioksi, ei edes vaikenemalla asiasta. Kun korostamme omaa itsenäisyyttämme, saamme varmasti myös kansalaiset maassamme luottamaan paremmin meidän Eurooppa-politiikkaamme.

Itävalta-kysymyksessä olen samaa mieltä kuin ed. Brax. Nyt kannattaa miettiä tarkoin, miten toimitaan järkevästi tämän tyyppisissä asioissa tulevaisuudessa. Tällaisissa asioissa tulee mielestäni ainakin huomioida demokratian, ihmisoikeuksien, vähemmistöjen ja itsenäisten valtioiden oikeudet. Nämä kaikki seikat on huomioitava, kun päätetään toimenpiteistä jotakin tai joitakin unionin jäsenmaita kohtaan.

Meillä Suomessa Itävalta-kysymystä on ilmeisesti kuumentanut presidentinvaalimme, joten tästä johtunevat ne vaarattomat ylilyönnit asian tiimoilta. Itse pääasiasta tuskin olemme kovin paljon eri mieltä. Ainakin siltä vaikuttaa, kun kuuntelee eri puolueiden edustajien puheenvuoroja.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Unionin laajentumisesta itään voisi todeta sen, että kun hyvin monia erilaisia kulttuureja omaavia itsenäisiä valtioita tulee unioniin, liittovaltiokehitys tulee tämän seurauksena ilmeisesti vaikeutumaan.

[38] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Nyt käsiteltävä asia on kirvoittanut vilkkaan keskustelun, eikä ihme koska tämä on ajankohtainen aihe, joka liittyi myös äskettäin käytyjen presidentinvaalienkin keskusteluun nimenomaan Itävalta-kysymyksen osalta.

Kun Suomi tämän vuosikymmenen alussa sai varteenotettavammat mahdollisuudet pohtia jäsenyyttä silloin EY:ssä, josta sittemmin kehittyi EU, tuolloin tapahtui maailmanpolitiikassa suuria muutoksia, ja Suomikin haki omalla tavallaan turvallisuutta ja oli kovasti halukas liittymään eurooppalaiseen yhteyteen EU:n myötä. Jos alun perin taustalla on ollut Hiili- ja teräsunioni, siellä on ollut kysymys Saksan ja Ranskan välisestä turvallisuudesta. Meille suomalaisille sittenkin meidän kokemuspohjaamme liittyen tämä on varsin outoa ja vierasta, vaikka toki historiasta hyvin tiedämme ja sodan eläneet muistavat uutisista omilta ajoiltaan, kuinka Saksa ja Ranska ovat olleet sodassa. Mutta meille tuo rauhan näköala, jota aikoinaan toisen maailmansodan jälkeen etsittiin, jää suomalaisina vieraaksi.

Meidän turvallisuusnäkökohtamme liittyivät aivan johonkin muuhun. Haimme toisesta suunnasta sitä turvaa, jota meille tarjottiin aiemmin voimassa olleen ja paljon ylistetyn yya-sopimuksen kautta. Kun se romahti ja loppui, Suomi oli valmis hakemaan hyvinkin halukkaasti eurooppalaista yhteyttä sekä ennen kaikkea turvallisuutta ja eurooppalaista imagoa EU:n kautta. Osaltaan tuohon veneeseen Suomi meni "kun siihen vain päästä saattaa" -mielialalla.

Nyt Suomi on ollut Euroopan unionin jäsen ja meille on muodostunut siitä omat käsityksemme. Suurelle osalle suomalaisia Euroopan unioni jää etäiseksi, perusbyrokratian kaukaiseksi edustajaksi, mitä kuvasti viimekeväinen erittäin alhainen äänestysprosentti europarlamenttivaaleissa. Se ei voi selittyä pelkästään hellesäällä tai muutamaa aikaa aiemmin olleilla eduskuntavaaleilla, ei europarlamenttiehdokkaiden vähäisellä vaalityöllä, vaan perusasia on siinä, että Euroopan unioni jää kansalaiselle ainakin Suomessa etäiseksi ja vieraaksi. Ehkäpä sitä kohtaan tunnetaan epäluottamusta juuri sen byrokratian takia, joka nimenomaan maatalouspolitiikassa mutta myös muilla hallinnon sektoreilla meille vieraista kulttuureista tulevien erilaisten direktiivien kautta ilmenee.

Kun käydään tätä keskustelua, meille on aivan ensiarvoisen tärkeää, kuten useissa puheen-

vuoroissa on todettu ja kuten edellä puhunut kansanedustaja Valpas muun muassa aivan hienosti toi esille, että me pidämme huolen siitä, että Euroopan unioni ei pääse kehittymään liittovaltioksi, vaan että se on — tämän on oltava Suomen ehdoton näkemys, vaikka kaikki muut olisivat toista mieltä siinäkin tilanteessa — itsenäisten valtioitten muodostama liitto. Aivan varmasti tulevat lisääntymään sellaiset äänenpainot, näin ennakoin ja pelkään olevani oikeassa, että Euroopan unionista halutaan kehittää liittovaltio. Siksi meidän suomalaisten on pidettävä huoli siitä, että meillä säilyy äänivalta ja että meillä on komissiossa jäsen. Tavoitteena olisi säilyttää molemmat. Nämä ovat hyvin tavoiteltavia asioita. Koska olemme Euroopan unionin maksaja, niin meidän on myös syytä nettomaksajana asettaa aivan kirkkaasti omat odotuksemme.

Samoin on pidettävä huoli siitä, että suomen kieli, kuten kaikkien muittenkin jäsenvaltioitten kielet, säilyttää virallisen asemansa. Minua oudoksutti viime kesän kokouksissa vaikkakin epävirallisissa yhteyksissä tapahtunut epäkohta, että saksan kieli ei saanut sitä asemaa, että tärkeitä puheenvuoroja olisi tulkattu saksan kielelle. Pelkään, että aikanaan me suomalaiset saamme tämän kyllä palautteena takaisin.

Kysymys Itävallasta on herättänyt keskustelua. Mielestäni, aivan kuten useat kansanedustajat ovat tuoneet esille, olisi aiheellista selvittää, millä tavalla tällaiset kannanotot vastaisuudessa tehdään. Henkilökohtaisesti näen, että niinkin rauhanomainen ja demokraattinen hyvinvointimaa kuin Itävalta järjestäköön itse omat asiansa. Enintään voimme lausua omia mielipiteitämme, mutta ne toimet, joita Itävaltaa kohtaan on kohdistettu, tuntuvat oudoilta, ja itse en voi niitä pitää oikeina.

Euroopan unionin tulee edistää ihmisoikeuksia, luoda turvallisuutta ja luoda edellytyksiä taloudelliselle hyvinvoinnille. Samalla nämä monille suomalaisillekin vieraat käsitteet, mitä eurooppalaiseen yhteistyöhön liittyy, tulisi saada myös käytännössä tarkoituksiaan palveleviksi. Ajattelen muun muassa kriisinhallinnassa Etyjiä. Se on eräs tärkeä tekijä, jota ei pidä unohtaa eikä sen yhteistyötä YK:n kanssa.

Samalla näkisin, että voisi olla viisasta, että Euroopan unionissa luotaisiin laajenemisessa sipulinkehäperiaatteen mukaisia edellytyksiä niille maille, jotka ovat tulossa jäsenmaiksi. Samankeskisten kehien järjestelmä voisi olla asteittain kehittyvä, jolloin Euroopan unioni olisi laajentuessaan avoin uusille jäsenille. Kullakin kehällä voisi olla kannustimia, jotka rohkaisisivat etenemään integraatiossa pitemmälle ja tavoittelemaan niitä yhdentymisen etuja, joita tämä voi tarjota.

Yhdyn edellisen puheenvuoron käyttäjän tavoin ajatukseen, että meille on ensiarvoisen tärkeää, että Euroopan unioni on itsenäisten kansojen, omaperäisten kulttuurien ja itsenäisten valtioitten muodostama yhteistyöelin.

39 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Hallintokulttuuri on aiheuttanut monia ongelmia EU:n kasvun myötä, ja laajeneminen aiheuttaa väistämättä muutospaineen. Laajenemiseen liittyen erityisesti maatalouspolitiikan ongelmiin on etsittävä ratkaisuja kaikesta huolimatta. Tämä on todellinen haaste EU:lle ja myös tuleville jäsenmaille.

Kansalaisten mielenkiinnon ja luottamuksen kannalta on erittäin tärkeää, että päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä lisätään. Amsterdamin sopimukseen kirjattu avoimuusperiaate, jonka pohjalta on tarkoitus tehdä kattavat julkisuussäännökset, on hyvä alku, mutta toivottavasti asia etenee ripeästi. Sitä, että asia etenisi ripeästi, pitäisi ennen kaikkea vauhdittaa.

Euroopan unionia tulee kehittää kansallisvaltioiden ja hallitusten välisenä liittona, ei suinkaan liittovaltioksi. EU-parlamentin valtaa ei tule lisätä kansallisten parlamenttien kustannuksella, vaan Suomen tulee yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa puolustaa kansanvaltaista yhteiskuntajärjestelmää ja kansallisen itsemääräämisoikeuden vahvistamista.

Laajentuminen on EU:lle erityisesti myös identiteetin pohtimisen paikka, eli kysymys on ennen kaikkea siitä, millaiseksi sitä halutaan kehittää. Demokratian kehittäminen on myös paras tae erilaisten ääriliikkeiden torjunnassa. Demokraattisen kehityksen tukeminen on myös erittäin tärkeä periaate EU:n jäsenehdokkaille. Tämä edistää kansanvaltaa, ihmisoikeuksia, hyvinvointia sekä vakautta Euroopassa.

Mielestäni EU:n tulisi erityisesti tehostaa toimintaansa niillä alueilla, jotka ovat sille luontaisimpia, eli ympäristökysymysten alueilla, rikollisuuden ja väkivallan torjunnassa ja myös erityisesti kriisien tunnistamisessa ja hallinnassa.

40 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Kansanedustajista sain kunnian avata tämänpäiväisen keskustelun, ja nyt näyttää siltä, että saan myös päättää tämän keskustelun.

Edustajat eivät kovin runsaalla läsnäololla osallistuneet keskusteluun, mutta keskustelu sinänsä on ollut erinomaisen hyvä. Se, että se nyt loppuu emmekä sitä jatka eteenpäin, johtuu osittain varmasti siitä, että hvk, joka nyt käynnistyy, on toivon mukaan asialistaltaan suppea. Sehän näkyy myös hallituksen selonteossa, että tähdätään siihen, että tällä hvk:lla luodaan ainoastaan sellaiset institutionaaliset puitteet unionin sisälle, että itälaajentuminen mahdollistuu. Silloin siinä korostuvat muutamat, osin tekniset, tietysti voimakkaita poliittisia latauksia omaavat kysymykset komissiosta, sen kokoonpanosta, määräenemmistöpäätöksenteon laajentamisesta ja nimenomaan äänten painotuksesta.

Ongelmana on se, että jos hvk laajentuu muihin kysymyksiin, kuten yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, joustavuuteen, perusoikeuskirjan aiheuttamiin paineisiin ja ennen kaikkea perussopimusten yhdenmukaistamiseen tai yhteenkokoamiseen, silloin on täysin selvä, että hvk:n asialista on kokonaan toinen kuin se, millä pohjalla tämänpäiväinen keskustelu täällä on käyty. Sen vuoksi itse pitäisin äärimmäisen tärkeänä, että jos hvk laajenee ja sen asialistaa laajennetaan, niin aivan ehdottomasti eduskunnan on käytävä perusteellinen ja huolellinen jatkokeskustelu näistä kysymyksistä. Niin kauan kuin on tähtäimenä tämä suppea hvk, keskustelu varmasti on tältä osin täysistuntotasolla riittävä.

41 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Paikalle kiitämiseni sattui juuri aika hyvin, koska tulin juuri korostamaan tavallaan sitä, jos ymmärsin oikein, mitä ed. Kiljunen tässä totesi, että Euroopan unionin tilanne tällä hetkellä erikoisesti Itävallan tapahtumien valossa on mielestäni sen laatuisessa vaiheessa, että nyt testataan ne arvot, jotka Euroopan unionilla on keskinäisessä sidonnaisuudessa, ja niitten pitäminen tässä tilanteessa ratkaisee myös aika paljon sen, mikä se suunta on. Tässä mielessä minusta varsinaisen sanoman pitäisi olla, että on hyvä, että hvk-keskustelu on otettu tällä tavalla valtioneuvostossa esille, siitä on tämä asiakirja valmistunut ja se on tuotu tänne isoon saliin keskusteluun, mutta että tilanne on sen laatuinen, että me tarvitsisimme toisen samanlaisen eräänlaisen seurannan aika pian. Ei olisi ollenkaan hassumpaa, arvoisa puhemies, että semmoinen keskusteluvaihe olisi joskus ehkä heti syyslukukauden alkaessa, jossa asiat mietittäisiin, mihinkä ollaan menossa, mitä pitäisi johtopäätöksinä tehdä. Erityisesti pitäisi käydä Euroopan unionin arvokeskustelu, joka on laajentumisen ja myös syventämisen kannalta, jos joku sitä haluaa, ihan keskeinen asia.

42 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Hiukan toinen näkökulma vielä tähän keskusteluun. Haiderin tapaus ja Itävallan vapauspuolueen tilanne sattui Suomen vaalien aikaan, ja tämä hvk-keskustelu on tavallaan sattunut myös ihan oikeaan aikaan, koska, niin kuin täällä on todettu, EU:n tilanne ja tapahtumat ovat hyvin uudella tavalla nyt esillä ja on tullut aika yllättäviä tilanteita tähän Euroopan unionin järjestelmään selvitettäväksi.

Mutta kun tässäkin talossa on keskusteltu nyt muutama päivä vaalien jälkeen tästäkin asiasta, niin aivan selvästi joidenkin kohdalla Suomen presidentinvaalien jälkeinen tunnetila on vielä herkistynyt, tai ehkäpä meidän kaikkienkin, ja se on värittänyt tätä.

Mutta eräs asia tuli esille tässä, kun varapääministeri piti puheenvuoronsa, useitakin, ja sitten aikaisemmin, kun pääministeri Lipponen joutui ottamaan asiaan kantaa. Toinen heistä toimi Euroopan sosialidemokraattisen puolueen, näin voi sanoa, jäsenenä ja vaikuttajana ja toinen Euroopan konservatiivisten puolueiden järjestön puheenjohtajana, jolloinka täällä ikään kuin kulkee toisen tyyppinen tällainen kattopuoluejärjestelmä yläpuolella. Sillä lienee oma vaikutuksensa, jonka tosin toivon olevan kuitenkin mahdollisimman vähäinen meidän omaan kansalliseen päätöksentekojärjestelmäämme nähden.

43 **Matti Vanhanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Mitä vielä tulee ed. Kiljusen esiin ottamaan kysymykseen siitä tilanteesta, että hvk laajenisi näiden kolmen peruskysymyksen ulkopuolelle, siihen liittyen minusta olisi tärkeää, että eduskunta ja sen valiokunnat mahdollisimman nopeasti käsittelisivät selonteon suppean listan osalta ja eduskunta antaisi siihen vastauksen. Se vastaus noudattelee varmasti hyvin pitkälti jo viime vaalikaudella eduskunnan yksimielistä kantaa. Tältä osin, kun vastaus olisi nopea ja selvä, se omalta osaltaan loisi myös hallitukselle aika vahvan selkänojan pitäytyä siinä, että hvk Suomen mielestä

pysyy suppean asialistan puitteissa ja saataisiin laajentumista varten välttämättömät muutokset tehtyä ja ne päätökseen eikä avattaisi keskustelua kovin paljon enempää joustavuudesta, perussopimusten koko kirjoittamisen uudistamisesta, koska silloin se kyllä leviää alueelle, josta oikeastaan päämäärä ei ole kenenkään silmissä hahmottunut.

44 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Minä yhdyn erittäin pitkälle ed. Vanhasen näkemykseen siitä, että eduskuntakäsittely ylipäätään olisi nyt syytä rajata tähän suppeaan asialistaan. Minun ongelmani, ed. Vanhanen, on se, että laajentuminen voi johtua meistä riippumattomista syistä. Eli unionin sisällä on paineita, jäsenmaiden joukossa on paineita, ottaa tässä yhteydessä hvk:n asialistalle myös niitä kysymyksiä, jotka levittäisivät asialistaa. Se on itsestäänselvää, että se on keskeisen päämäärän kannalta ongelmallista. Eli keskeinen päämäärä on helpottaa laajentumisprosessia, ja jos tänne otetaan hyvin monimutkaisia muita kysymyksiä esille, se viivästyttää jo pelkästään hvk:ta, jolloin laajentuminen hankaloituu. Siitä saattaa olla muitakin seurauksia, jotka ovat tämän tärkeimmän tavoitteen kannalta ongelmallisia. Siinä suhteessa meidän on järkevää eduskunnassa keskittyä suppeaan asialistaan, siihen ilmaista kantamme pääsääntöisesti. Sitten tietysti joudumme reagoimaan mahdollisesti näihin muihinkin kysymyksiin, jos ne unionin tasoisessa keskustelussa tulevat esille.

Ed. Tiusasen puheenvuoro oli minusta vähän erikoinen. Ymmärsinkö oikein, että ed. Tiusanen oli huolissaan siitä, että eurooppalaisella tasolla on muodostunut saman aatesuunnan omaavien puolueiden välille yhteistyötä, jossa pyritään jakamaan kokemuspohjaa yli kansallisten rajojen? Pitikö ed. Tiusanen tätä ongelmallisena ja olisi halunnut tavallaan juuttua tähän hyvin vanhaan perinteeseen, voisiko sanoa, kansallisvaltiokonseptiin silloin, kun me puhumme kuitenkin ylikansallisista ilmiöistä? Toivon, että minun ymmärrykseni oli tässä suhteessa väärä.

45 **Matti Vanhanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Olen täsmälleen samaa mieltä ed. Kiljusen kanssa perusstrategiasta. Minusta sen jälkeen, kun olemme suppeaan asialistaan ottaneet kannan ja se asia on ikään kuin eduskunnan osalta käsitelty, on itse asiassa vielä suurempi velvollisuus hallituksella, jonka se tulee joka tapauksessa toteuttamaan, että mikäli keskustelut hvk:ssa laajenevat muiden maiden paineesta muihin asioihin, silloin myös niiden kansallinen käsittely täällä saa aivan erilaisen luonteen. Ne käsitellään silloin, ei välttämättä aina suuressa salissa, vaan meillä on kyllä järjestelmä, että UaV:hen ja suureen valiokuntaan päin hallitus informoi, ja ne käsitellään sillä painoarvolla, että ne todella ikään kuin uusina asioina esille tulevat. Siltäkin kannalta minusta on hyvä, että tälle selonteolle pantaisiin piste aika nopeasti. Jos näitä asialistan laajennuspaineita tulee, niistä sitten tapaus tapaukselta hallitus informoi eduskuntaa ja ne käsitellään ansaitsemansa arvon mukaisesti.

46 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Pidän ihan ymmärrettävänä sitä, että ed. Kiljunen ei ehkä pitänyt puheenvuoroani kovin tavanomaisena ja hiukan kummasteli sitä. Tietysti tällainen, niin kuin totesinkin, vähän toinen ja uusi näkökulma tähän keskusteluun tuon oikeuttaakin. Viittasin siihen, että tänään esimerkiksi pääministerin sijainen ulkoministeri Niinistö puhujakorokkeelta hyvin voimakkaasti painotti omaa rooliaan Euroopan konservatiivisten puolueiden puheenjohtajana, joka rooli vaikuttaa siihen, miten hän on nähnyt Itävallan tilanteen. Hän on toistanut sen ... (Ed. Kiljunen: Ei Niinistöä ole vielä valittu ulkoministeriksi!) — Anteeksi, sanoinko vahingossa väärin? — Todella, varapääministeri Niinistö, joka tapauksessa sama henkilö ilman ulkoministeri-epiteettiä, totesi tämän puhujakorokkeelta, ja saman hän on todennut muutenkin julkisuudessa. Siis hänen rooliaan ja kannanottojaan sitoi tai joka tapauksessa ohjasi hänen asemansa, ja hän on viitannut siihen useampaan kertaan. Näin ollen vaikuttaa siltä, että yleensäkin sillä, että Euroopan mitassa syntyy tällainen kattopuoluerakennelma, on vaikutuksensa jokapäiväiseen politiikkaan. Tämän asian vain halusin tuoda tässä esille.

Sitten toivoisin, että kuka ulkoministerinä onkin, hänen tehtävänsä tässä tulee olemaan ja hän tulee toimimaan samalla linjalla kuin nyt presidentiksi valittu aikaisempi ulkoministeri Halonen, joka muodollisesti edelleen tänään on ulkoministeri.

47 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vielä ed. Vanhaselle: Pääministeri Lipponen ja myöskin ulkomaankauppaministeri Sasi toivat esille selvästi sen, että he tunnis-

tavat sen lähtökohdan, että jos hvk-prosessi laajenee muihin kysymyksiin kuin suppeassa asialistassa oleviin eli Amsterdamissa ratkaisematta jääneisiin kysymyksiin, niin ne tuodaan eduskuntaan erikseen. Siinä suhteessa minusta on hyvin tärkeätä, että me ne rekisteröimme ja ed. Vanhanen ja me ylipäätään täällä ne huomioimme.

Ed. Tiusaselle haluaisin vielä oikeastaan sanoa yhteistyöstä, joka tapahtuu Euroopan tasolla saman suuntaisten puolueiden välillä. Sikäli te ette ehkä tunnista Euroopan unionin luonnetta, koska Euroopan parlamenttikin organisoituu primaarisesti puolueryhmittymien eikä kansallisten ryhmien puitteisiin. Sen vuoksi on luonnollista, että se keskustelu heijastuu tänne Suomeenkin tästä näkökulmasta osittain, vaikkakin on syytä tunnistaa myös kansalliset eroavuudet.

48 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ihan niin vähän ainoastaan tähän lisään, että nyt tietysti Euroopan parlamentin asema on aika tavalla erilainen eikä se ole mukana jokapäiväisessä päätöksenteossa niin kuin meidän ministerimme, valtiovarainministeri ja hallituksen varapääministeri, on. Kun hän siis kertoo samalla joutuvansa tarkastelemaan asioita tällaisen eurooppalaisen puolueen puheenjohtajana, se vaikuttaa jokapäiväiseen Suomen politiikkaan, kuitenkin niin, että ehkäpä varapääministerin linjaus Itävallan kysymyksessä olisi ollut hivenen toisenlainen, ellei hänellä olisi ollut tätä asemaa.

Euroopan parlamentin järjestäytymisen toki tunnistan, mutta mielestäni se on kuitenkin hiukan sivuroolissa tässä asiassa. On joka tapauksessa niin, että olemme menossa voimakkaammin uuden tyyppiseen poliittiseen tilanteeseen, jossa tämä ehkä kahden suurimman eurooppalaisen blokin toimimisen ja olemassaolon vaikutus kansallisiin parlamentteihin tulee lisääntymään.

49 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Suomen lähtökohdat ja tavoitteet EU:n vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa: Itse otan tähän hyvin lyhyesti kantaa siinä mielessä, että pidän tärkeänä, että Suomella säilyy oma komissaari jatkossa. Samoin myös komission jäsenten tasavertaisuus EU:n tulevan laajentumisen jälkeenkin on yksi painopistealue, joka pitäisi huomioida tässä. Samaan aikaan on varmistettava komission toiminnan tehokkuus sillä tavalla, että hallinto ei pääse liikaa paisumaan ja toiminnan kehittämisessä avoimuus olisi yksi lähtökohta. Sitten vastuullisuutta pitäisi enemmän jatkossa korostaa, mitä tänä päivänä on. Jäsenvaltioitten, niin pienten kuin suurtenkin, yhdenvertaisuus olisi tärkeä asia varsinkin pienen maan kannalta.

EU:n neuvoston toimivalta pitäisi mielestäni edelleen säilyttää päätöksenteossa, sillä se varmistaisi sen, että kansallisten valtioitten näkökulma saataisiin hyvin esille päätöksenteossa. Samoin nykyinen ääntenpainotusjärjestelmä on pienille maille hyvin edullinen. Meidän pitäisi jatkossa pystyä valvomaan, että kun EU laajenee, pienten maitten painoarvo säilyisi edelleen neuvoston ääntenpainotusjärjestelmässä.

Mielestäni Suomen hallituksen tekemä hvk-selonteko on hyvin laadittu, ja henkilökohtaisesti kannatan sitä lämpimästi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja selonteko lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan on annettava asiasta lausunto.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

2) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 145/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 12/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12/1999 vp. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 1 b ja 2 §, 3 ja 4 § ja 3 §:n edellä oleva väliotsikko, 5 ja 7 § ja 5 §:n edellä oleva

väliotsikko sekä 9, 11 ja 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys ulkoasiainhallintolaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 139/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 9/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9/1999 vp. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 § ja 1 luvun otsikko, 5—13 § ja 2 luvun otsikko, 14—24 § ja 3 luvun otsikko, 25—31 § ja 4 luvun otsikko sekä 32 ja 33 § ja 5 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Laki ajoneuvoverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 175/1999 vp (Pekka Vilkuna /kesk ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekka Vilkuna on tehnyt lakialoitteen, jossa ajoneuvoveroa muutettaisiin siten, että nykyisinkin perittävä kokonaissumma pysyisi samana, mutta sitä kohdennettaisiin eri tavalla eli siten, että siellä, missä on hyvät julkiset liikenneyhteydet ja muutenkin helpompi päästä liikkumaan, vero olisi kalliimpi, ja taas pitkien välimatkojen alueilla veroa kevennettäisiin.

Itsekin laitoin nimeni tähän aloitteeseen ja olen ehdottomasti sitä mieltä, että aloite on hyvä. Tosin voin todeta, että ed. Vilkunan aloite on pykälämuotoilultaan väljä ja jättää kokonaan asetuksella säädettäväksi muun osuuden, miten se toteutettaisiin. Voisin evästykseksi todeta, jotta yksi hyvä jakotapa olisi esimerkiksi koko ajoneuvoveron poistaminen EU:n rakennerahastojen ykköstukialueelta. Rikkaammilla alueilla, joissa ihmisillä on enemmän varaa, olisi kalliimpi ajoneuvovero. Tähän liittyy tietysti kulkemisen kalleus yleensä. Tämä pitäisi ottaa tarkasteluun niin, että polttoaineveroa alennettaisiin. Joissakin maissa alentamista on tehty jopa alueellisesti, ja Suomessa tämä näkökohta pitäisi myös ottaa tarkasteluun.

[2] **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Aluepoliittisesti ajatellen lakialoite on tietenkin kannatettava, mutta tähän sisältyy ongelma, että jos nykyinen markkamäärä, 1,27 miljardia, pidetään tavoitteena, se merkitsee veron nousua esimerkiksi Etelä-Suomessa, mikä kohdentuu myös pienituloisiin. Tässä on mielestäni ongelma.

Mielestäni ajoneuvovero on aikansa elänyt muisto menneiltä, pitäisikö sanoa, pula-ajoilta. Vero on jäänne Miettusen hallituksen ajoilta. Silloin kai sitä ensimmäisen kerran kokeiltiin, ja sen jälkeen Aho otti tämän uudelleen käyttöön. Mielestäni valtiontalous ei tänä päivänä enää edellytä tällaisen veron ylläpitämistä ja vero pitäisi kokonaan poistaa. Ensi vuoden talousarviossa tämä olisi jo mahdollista.

[3] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä lakialoite on mielestäni tehty juuri oikeaan aikaan herättämään keskustelua siitä, mitä tämä aiheuttaa ja mitä tästä seuraa. Näistä äsken kuulluista kahdesta puheenvuorosta varsin selkeästi kävi esille, että koko veroa ei tarvita. Toisaalta 1,27 miljardin markan aukon täyttämiseen pitäisi olla myöskin tapa, millä löydettäisiin se, millä tämä saadaan umpeen. Porrastettu vero olisi kyllä viesti väljän asumisen suuntaan, mutta millä rajataan se, kuka kuuluu sen piiriin ja kuka ei? Tätä ei käsittääkseni pystyttäisi mitenkään muuten selvittämään kuin suomalaisen kateuden perusteella, ja luulen, ettei sillä ole ratkaisijan osaa tässä. Kyllä siltä osin toivon, että valiokunnassa nähdään ja harkitaan ja punnitaan tä-

män sisältö ja viesti siitä, että tällaiseen porrastamiseen on täydet oikeudet ja perusteet. Mutta olen vakuuttavan varma, että ei voida tietää missä kulkee raja, mikä kuuluu tämän pariin ja mikä ei. Toivon, että tämä perusteellisesti harkitaan, puidaan ja nähdään ja, niin kuin ed. Valpas viimeksi sanoi, tästä pyrittäisiin luopumaan kokonaan.

4 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa puhemies! Kun tieliikenteeltä vuosittain Suomen valtio perii maksuja noin 30 miljardin edestä, ja se palauttaa tieliikenteelle vain noin 4 miljardia markkaa, niin kyllä on kohtuutonta, jos valtio ei tässä tilanteessa, kun nyt meillä menee kohtuullisen hyvin täällä Suomessa, poista tämmöistä niin sanottua ajoneuvoveroa, joka lama-aikana luotiin. Minun mielestäni se on autoilijoitten raippavero, joka ehdottomasti pitää seuraavassa tulo- ja menoarviossa poistaa kokonaan. Se ei ole oikein autoilijoita kohtaan, koska tänä päivänä polttoaineiden hinnat ovat niin valtavasti nousseet, että siinäkin mielessä tämä vero on autoilijoille kohtuuton. Tulen ehdottamaan, kun tulevaa tulo- ja menoarviota tehdään ja kehyssummia rakennetaan tässä eduskunnassa, tämän veron poistamista.

5 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti vain. Jos veroa ei saada poistettua, niin yksi vaihtoehto tietysti tämän kohdentamiseksi voisi olla sellainen, että pannaan mieluummin auton hinnan mukaan, ei käyttöönottovuoden mukaan, koska siinä on liian paljon eroja. Minusta hinnan mukaan olisi hyvä, että alle 50 000 markkaa maksavat autot vapautetaan kokonaan ja sitten pannaan veroa porrastetusti niin, että kalliit maksavat enemmän. Silloin se koskee semmoisia, niin kuin ed. Kuosmasellakin tuntuu olevan vähän kalliimpi auto, niin hän maksaisi enemmän, ja kun minulla on sellainen vanha Lada, niin semmoisesta ei voi oikein periä, kun sen auton hinta menee vuosittain verona.

6 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Haluan myöskin todeta tämän lakialoitteen kohdalla, että tässä on ihan oikea asia nostettu nyt esille. On syytä, että tätä asiaa todella käsitellään valiokunnassa, ja toivoisin, että todella laajasti käytäisiin keskustelua tämän merkityksestä, mikä sillä on kaiken kaikkiaan, totta kai tieliikenteelle mutta kokonaisuudessaan myöskin meidän liikenteellemme ja työssäkäynnille jne.

Kannatan sitä, että tässä pohdiskellaan porrasteisuutta. Mutta sama huoli, mikä oli ed. Kuosmasen puheenvuorossa, on itsellänikin, että kun tällaisia veroja on asetettu, palautukset toimintaalueelle eli esimerkiksi tieliikenteelle eivät ole onnistuneet. Siinäkin mielessä jo on todella merkittävä peruste pohtia autoveron poistamista ja löytää joitain muita ratkaisuja, jos rahaa tarvitaan. Kannatan myöskin sitä, että vakavasti pohditaan autoveron poistamista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

5) Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 184/1999 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Muutama sana puhujakorokkeelta. Voi olla, että paikaltani en ihan ehdi käyttää puheenvuoroa, kun tähän nyt pitää jotain sanoakin.

Lakialoitteessa esitän semmoisen ajatuksen, että tässä otettaisiin lapsen etu aina huomioon. Tämä tietysti voi repiä tunteita siinä mielessä, että tässä on ajatus siitä, että avopareja erotilanteissa kohdeltaisiin yhdenvertaisesti avioliitossa elävien kanssa. Tämänhetkisen lain mukaanhan käy niin nimittäin, että jos avoparilla, vaikka olisi asunut pitempäänkin jo yhdessä, on yhteinen lapsi, jonka isä on myös tunnustanut omakseen, automaattisesti tämä lapsi siirtyy äidille erotilanteessa ja myös jää äidin huollettavaksi. Minusta tämä on siinä mielessä ongelmallista, että se ei ota huomioon sitä, kumpi näistä avopuolisoista mahdollisesti olisi parempi huoltaja, parempi lapsen edun mukaisesti. Tästä on yksi esimerkkikin ihan oikeasti minulla olemassa, ja siinä tapauksessa kävi niin myöhemmässä vaiheessa, että isä sai sitten lapsen omakseen ja on lapsen huoltaja ihan täysivaltaisesti. Mutta siinä käytiin pitkä ja aika raastava kamppailu.

Siinä mielessä lain muutos lähtee vain yksinkertaisesti siitä, jotta siinä tilanteessa, kun avopari mahdollisesti joutuu eri teille, lähtee erilleen asumaan, molempia kohdeltaisiin tasapuolisesti. Toivoisin, että tämä nyt otettaisiin huomioon sitten valiokunnassa ja tämmöinen laki säädettäisiin. Taisin esittää, että tämä tulisi voimaan 1. päivänä tammikuuta, kun tämä on viime vuonna jätetty, mutta nyt täytyy varmaan odottaa, että tämä tulisi voimaan puolessavälissä vuotta.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tässä aloitteessa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta mielestäni ehkä on ideaa perimmiltään, ja uskon, että allekirjoittajat, ed. Esa Lahtela ja varsinkin uskoakseni ed. Vistbacka, ovat tässä asiassa nähneet jotakin hyvää ja myönteistä. Mutta kaiken kaikkiaan toivon mukaan tämä synnyttää keskustelua ja näköalan siitä, mikä on perheen asema, perheen tarve ja perheen rekisteröinnin, vihkimisen ja kunniallisen avioliiton muoto ja tapa. Olisin ollut valmis heittämään, kun jossain puheenvuorossa puhuttiin siitä, mikä liittyy presidentinvaaliin, mutta en voi sitä tässä käyttää, koska kuulin, että edustajakollega Esa Lahtela on jättänyt tämän aloitteen jo viime vuonna, joten tällä ei ole mitään yhteyttä näihin asioihin olemassa.

Mutta avoparin osalta selkeästi todetaan, että oikeus ja erossa tehty ratkaisu ratkaisee, kenelle huoltajuus kuuluu. Mielestäni siinä ei ole sen erikoisempi isyyden ja tapaamisoikeuden määrittely kuin varsinaisen avioliiton kauttakaan oleva tai muuten vakinaisen avioparin osalta. Käsittääkseni yhteishuoltajuus on kaiken a ja o tässä asiassa. Mutta tässä pitäisi erottaa sellaiset asiat ja tekijät, mikä on perheen merkitys yhteiskunnassa, mikä on sen tulevaisuus ja missä luodaan lapsen kasvupohja ja kasvuperuste tälle asialle.

Niin hyvin kuin allekirjoittajia yrittäisin ymmärtää ja tukeakin, toivottavasti tämän näköisenä, kuin tämä esitetään, se ei johda mihinkään toimenpiteisiin eikä etene valiokunnassakaan sen pidemmälle mutta loisi pohjan ja perustan sille keskustelulle, mikä on perheen merkitys, mikä sen kestävyyden merkitys on yhteiskunnalle, kun mennään pidemmälti eteenpäin.

Mielestäni, jos perheessä on lapsia, ei ole kovin suurta väliä sillä, onko erotilanteessa, kun palikat erikseen pannaan, huoltaja pääsääntöisesti äiti, niin kuin se nyt on, vai onko se isä. Se tuntuma minulla on lähinnä kuulopuheitten perusteella, että äidin pitää olla todella huonomaineinen, jos isä varsinaiseksi huoltajaksi nimetään. Tämän ymmärrän ja olen sitä valmis ainakin omasta mielestäni kannattamaan, että tämä on oikea ratkaisu ja oikea näkemys.

Mitä tulee yhteiseen tapaamiseen ja tapaamisoikeuteen, tämän osalta taas toteaisin, että jos eroon on järkevät perusteet, hyvä syy ja hyvä yhteisymmärrys, ei ole mitään estettä sille, etteivät myös nykyisen käytännön mukaan tapaamisoikeus ja huoltajuusvastuu voi jäädä myös molemmille vanhemmille.

Aloitteessa viitataan siihen, kuinka isyyden tunnustaminen on niin vaikeata ja miten se pitäisi helpommaksi tehdä. Ei ole kokemusta asiasta enkä tiedä, onko salissa olevilla kellään muullakaan mitään tuntemusta asiaan, mutta tuli mieleen, kun tätä ensimmäisen kerran luin, ettei myöskään avioliiton osalta missään tätä asiaa vannoteta, kuka todella isä on, vaan sinne tulee kirjattu isä. Siltä osin väitän, että lapsen asema on saman tyyppinen kuin avoliiton osaltakin. Nostaisinkin tämän asian keskusteluun, että katsottaisiin myös tämä kysymys, onko se sitten loppuun saakka valmis ja selvä.

Toivon, että aloite valiokunnassa keskusteltaessa ja asiantuntijoita kuultaessa luo sellaisen pohjan ja arvopohjan tähän asiaan, missä todella perheen asemaa vahvistetaan, sitä nostetaan kovemmaksi ja paremmaksi ja tätä kautta löydetään suomalaiselle elämänmuodolle ja perhearvoille todelliset kasvupohjat ja näköalat. Toivon, että aloite toimisi sen keskustelun pohjana ja tekijänä ja tältä pohjalta ryhdyttäisiin viemään näitä perusarvoja korkeampaan kurssiin. Ymmärrän tämän lähtökohdan, mikä tässä on nähty ja toteutettu, että avoisä voi olla periaatteessa ikään kuin huonoilla oksilla eron tapahtuessa, mutta niin on myös äiti tässä asiassa, joten tämäkin asia pitäisi nähdä. En nyt niin kovin suurena huolena pitäisi, jos isän asiat ovat vähän kyseenalaisella pohjalla, koska äiti yleensä tässä tapauksessa on käsittääkseni se huonompi osapuoli, ja siitä huolimatta, että hänet yksin määrätään lapsen huoltajaksi, tämä heittiöisä ei yleensäkään osallistu huoltajavastuuseen eikä ole kustantamassa ja korvaamassa lapsen tietä yhteiskunnassa eteenpäin.

Näillä ajatuksilla toivon, että syntyy keskustelua ja ajatustenvaihtoa siitä, mikä on lapsen asema suomalaisessa perheessä.

[3] **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa puhemies! Sen enempää kommentoimatta ed. S. Lahtelan puheenvuoroa totean, että isyyden selvittämisasia on vähintään tuhansien perheiden asia vuosittain eikä siksi mikään yhdentekevä asia. Se on rutiini, joka on jollain tavalla hoidettava. Niin sanottu isätoimikuntahan on ottanut tähänkin asiaan jonkin sortin kantaa, ei tosin kovin yksimielistä.

Itse kiinnittäisin huomiota vain siihen, että vastasyntyneiltä, muutaman kuukauden ikäisiltä lapsilta otetaan verinäyte, joko suppeampi tai laajempi, katsotaan perintötekijät ja se jää kortistoon johonkin ylös. Sanotaan, että aloitteessa on minusta suhteellisen paljon hyvää, enkä lähtisi niinkään tätä perhearvoihin mittaamaan vaan nimenomaan käytännön puoleen, joka työllistää ja on aika kiusallinen näille perheille, jotka joutuvat komennukselle näytteiden otolle.

[4] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Ylä-Mononen totesi problematiikasta, onko isyys tunnustettu. Minä lähdin tässä siitä, että siinä tilanteessa se on kyllä ihan puhtaasti jo tiedossa.

Ed. Seppo Lahtelalle voisi todeta sen, jotta tämän päivän laki lähtee siitä, että jos vanhemmat eivät ole keskenään avioliitossa, luonnostaan huoltajuus lankeaa äidille. Minusta kysymys tässä lakialoitteessa lähtee puhtaasti siitä, että katsottaisiin aina lapsen etu. En ole morkkaamassa ja syyllistämässä, että huonoja äitejä olisi, mutta huonoja äitejäkin on olemassa. Jotta ei luonnostaan olisi näin, että olisi karkea jako tässä, että kaikki isät tietysti ovat hulttioita — ei asia niinkään ole, vaan meitä on hulttioita ja ei ole hulttioita — sen takia pitäisi katsoa, että lapsen etu on päällimmäisenä.

Sitten perhearvokysymykset. Minusta meidän pitää kuitenkin tunnustaa se tosiasia, että tällä hetkellä meillä on sellaisia perheitä olemassa. Se ei poista ongelmaa, että sanotaan, että ne pitää saada kuntoon. Okei, olen ihan samaa mieltä, meidän pitäisi saada ne kuntoon sillä tavalla, että olisi kaikkien etu, että oltaisiin avioliitossa, kun perheeseen syntyy lapsia. Siinä on määrätty lainsäädäntö olemassa, joka on vähän kehittyneempi kuin tässä tilanteessa avoliittopuolen osalta. Missään tapauksessa en ole yllyttämässä ihmisiä, että asuisivat avoliitossa, koska se on kuitenkin aika väljä muoto.

Korostan lopuksi: Lapsen etu on tärkein ja unohdetaan ne muut jutut siinä. Kaikkein tärkeintä on, että lapsi saisi hyvän kodin ja hyvän kasvatuksen.

[5] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin viimeisessä lauseessa ed. Esa Lahtela toi esille, totta kai lapsen etu on tärkein ja se, että perheen kokonaisuus säilyisi. Minustakin lapsen kasvua ja etua tulee tässä ennen kaikkea pitää etusijalla.

Tietysti perusteluissa tuntuu epämääräiseltä tai huonolta, että täällä korostetaan sitä, että lakimuutosta tarvitaan sen takia, että meillä on vanhakantaista ajattelua ja on todella paljon avoliittoja, niiden määrä on suuri. Minä olisin hakemassa jotain muuta ratkaisua ongelmaan, mikä byrokratiassa ja hallintokulttuurissa on, mikä meillä yhteiskunnassa on, enkä niinkään tämän lakimuutoksen kautta olisi hakemassa tähän ratkaisua.

Perheen asema on erittäin tärkeä, enkä sitä huonona nähnyt lainkaan, että ed. Seppo Lahtela korosti näitä perusarvoja ja sitä, että ainahan on kysymys arvovalinnoista: avioliitto vai avoliitto. Kun arvovalintoja tehdään, silloin täytyy myöskin ottaa huomioon se byrokratia ja hallintokulttuuri, mikä yhteiskunnassa on käytössä. Se on joskus hyvinkin monimutkainen, ei ainoastaan tämän asian kohdalla vaan monen muunkin asian kohdalla.

Tietysti, kun tämä lakialoite on tehty, toivon, että tähän todella vakavasti puututaan ja myöskin tällaisten perusarvojen näkökulmasta, perheen kokonaisuuden kannalta, ja etsittäisiin mahdollisesti muitakin ratkaisuja kuin lakialoitteessa nyt on esitetty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

6) Laki kansanedustajain eläkelain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 189/1999 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Antti Kalliomäki /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä on ryhmäpuheenjohtajien yhteisaloite yli hallitus—oppositio-rajan, aika niukka tekstiltään, minkä tähden ehkä pari sanaa selvennykseksi.

Tämä juontaa vuoden 93 eläkelainsäädännön uudistukseen, tiukennuksiin. Silloin päädyttiin siihen, että vanhempien ikäluokkien, ennen vuotta 40 syntyneiden, osalta näitä tiukennuksia ei toteutettaisi. Kansanedustajien osalta tämä tehtiin täällä myöskin ryhmäpuheenjohtajien aloitteella silloin.

Nyt on selvinnyt, että siihen jäi ongelma. Toisin sanoen tämä ei kyennyt huomioimaan valmisteluvirheen vuoksi niitä ennen vuotta 40 syntyneitä kansanedustajia, jotka olivat olleet alle seitsemän vuotta eduskunnassa, jolloin heidän eläkeiäkseen jäi 65 vuotta. Tällaisia kansanedustajia on ehkä tusinan verran tällä hetkellä, joiden asema nyt sitten tällä aloitteella pyrittäisiin oikaisemaan. Asia menee päiväjärjestyksestä ehkä vuonna 2004, jolloin nämä kaikki ovat saavuttaneet 65 vuoden iän. Tämä vain selvennyksenä sikäli, että eduskunta pyrkii myös omat virheensä korjaamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 194/1999 vp (Jaana Ylä-Mononen /kesk)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Lakialoitteeni on viime vuosituhannelta, mutta asia on kuitenkin tulevaisuuden asia. Lakialoitteeni sairausvakuutuslain muuttamisesta on osaltaan liittymässä niiden vaateiden ja aloitteiden joukkoon, että mielenterveyspuolella on saatava kehitystä sekä lisää resursseja ja uusia keinoja laajaan käyttöön. Lyhyet terapiat eivät ole kuuluneet sairausvakuutuksen korvauksen piiriin, paitsi jos lääkäri on hoidon antajana. Lääkäriterapeuttien määrä ja runsas työmäärä eivät anna mahdollisuuksia hoitaa määräänsä enempää potilaita. Psykologin apu terapiamielessä on aivan yhtä auttavaa, mutta kustannussyistä potilaalla ei ole useinkaan mahdollisuutta aloittaa hoitosarjaa.

Kiinnittäisin huomiota myös alueellisiin näkökulmiin tässäkin asiassa. Oman kotikunnan mahdollisuudet järjestää terapiahoitoja ovat enemmän kuin vaikeat. Pitkän koulutuksen omaavia työntekijöitä ei ole helppo saada asettumaan vaikkapa haja-asutusalueille tai kasvukeskusten ulkopuolelle. Väitän, että erityistason pätevyys, puhumattakaan vaativan erityistason pätevyydestä, peruskuntien työntekijöillä on enemmän kuin harvinaista.

Paras mahdollinen hoito pitäisi olla tavoite. Jokainen kuntakenttää ja kuntien sosiaali- ja terveydenhuoltoa tunteva tietää, että nykyresursseilla palvelujen määrää ei pystytä juuri lisäämään. Lukuisissa hoitotilanteissa mielenterveystoimiston tai perheneuvolan työntekijä voi vain todeta, että psykoterapia olisi nyt oikea vaihtoehto tai hoito rinnalle, mutta palvelua ei ole saatavissa lähikunnassa eikä lähimaillakaan. Parhaimmillaan on tyytyminen vain lääkehoitoon, vaikka hoitava lääkäri tietää hoidon tehon olevan vain puolittainen. Raha ratkaisee siten, että esimerkiksi 100 kilometrin päähän psykoterapiaan hakeutuminen vaikka lyhyttäkin hoitojaksoa varten on taloudellisesti niin raskas, ettei sitä voi toteuttaa.

Lakialoitteessani totean ja ehdotan, että perusteellisen erikoislääkärin arvion johdosta olisi mahdollista saada puolen vuoden sisään toteutettuna lyhyt, enintään 15 kerran terapiajakso sairausvakuutuksen piiriin. Tässä viittaan myöskin ed. Leea Hiltusen viime vuoden puolella tekemään ja tässä salissa käsiteltyyn lakialoitteeseen, josta silloin keskusteltiin. Tältä osin vain korostan aikarajoitusta ja sitä, että lähetteen laatijana pitäisi olla erikoislääkärin.

Itse pidän tärkeänä, että korvaus todellakin perustuisi alan erikoislääkärin lähetteeseen. Siten olisi mahdollista rajata varmemmin pois ne poti-

laat, joille koko terapiasta olisi haittaa tai suoranaista vaaraa. Määräaikaisuus sulkisi taas pois sen mahdollisuuden, että alun perin lyhytterapiaksi tarkoitetusta hoitosuhteesta voisi muodostua jatkuva ja säännöllinen tapa. Joissakin maissa näinkin on käynyt ja esimerkiksi lemmikkieläimen sairastumisen tai huonekalujen vaihtamisen takia käydään niin sanotussa terapiassa. Tätä ei suinkaan tarkoiteta.

Viittaan ed. Komin tekemään kirjalliseen kysymykseen koskien harkinnanvaraista kuntoutusta alle 16-vuotiaille. Lasten ja nuorten asiat ovat todellakin saaneet viime aikoina hyvin julkisuutta, ja viimeksi Helsingin Sanomissa 2.2. oli hyvä artikkeli psykoterapiasta lasten ja nuorten kohdalta, kannattaa lukea. Samoin oma lakialoitteeni kattaa myös lapset ja nuoret.

Kuitenkin määrällisesti suurin tarve psykoterapiaan on aikuisväestön keskuudessa. Yksi suurimpia työkyvyttömyyden syitä tänä päivänä on psyykkiset syyt; siinä joukossa masennus on merkittävä sairaus. Vakavan masennuksen hoidossa lääkehoito yhdessä psykoterapian kanssa saa aikaan paremman lopputuloksen kuin pelkkä lääkehoito. Jos lyhyellä terapiajaksolla voidaan muutoin työkykyisen henkilön työhönpaluuta nopeuttaa ja sairauden uusiutumisen riskiä merkittävästi vähentää, tulisi psykoterapian kuulua siihen hoitoarsenaaliin, joka esimerkiksi hoitavalla taholla olisi käytössä. Puuttuu vain osaajia, ammatti-ihmisiä, ja rahaa.

Toivon, että lakialoite lähtee eteenpäin yhdessä muiden aloitteiden kanssa ja saisi aikaan muutosta. Ei aloite yksistään riitä. Maailma muuttuu ja silloin myös keinojen tulisi muuttua. Toivon, että lakialoitteeni sairausvakuutuslain muuttamisesta koskien uuden 5 c §:n lisäämistä saisi myönteisen jatkon ja myös ed. L. Hiltusen lakialoite tulisi pintaan nostetuksi uudelleen ja saisi hyvän käsittelyn.

[2] **Lauri Oinonen /kesk:** Herra puhemies! Käsiteltävä lakialoite, jonka ed. Ylä-Mononen on tehnyt, on erityisen tarpeellinen ja hyödyllinen. Haluan kannattaa sitä. Juuri tällä tavalla voidaan antaa riittävää apua sitä tarvitseville suhteellisen edullisesti ja ennen kaikkea nopeasti ja tarkoituksenmukaisesti, kuten ed. Ylä-Mononen juuri äsken toi esille. On erityisen tärkeää, että hoito ja apu voidaan saada silloin, kun sitä tarvitaan, ei liian myöhään. Silloin tilanne on monta kertaa vaikea ja paljon ongelmallisempi. Toivon aloitteen jatkokäsittelyssä etenevän myönteisesti.

[3] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Minäkin toivon todella, että lakialoite saisi uudelleen pintaan keskustelun, mitä jo viime vuonna käytiin lasten ja nuorten ja myös aikuisten mielenterveyshäiriöiden lisääntymisestä ja masennuksesta, työuupumuksesta jne., tilanteesta, mikä yhteiskunnassamme tällä hetkellä on. Tarvitsemme ennen kaikkea juuri toimenpiteitä, joilla voidaan ennalta ehkäistä ja pysäyttää erilaiset oirehtimiset, ettei vakavia sairastumisia, työkyvyttömyyttä ja eläköitymistä tulisi tällaisten ilmiöiden seurauksena. Todella toivon, että lakialoite nyt saa myös käsittelyn valiokunnassa sillä tavalla, että pohditaan tekijöitä, mitä ed. Ylä-Mononen otti esille.

Itse en ottanut esille psykiatrian erikoislääkärin edellytystä ajatellen, että meillä on merkittävää osaamista terveyskeskuksissa ja avoterveydenhuollon palveluyksiköissä, joissa pitää olla myös mahdollisuus lähettää terapiahoitoon. Näkisin, että sitä juuri pitäisi selvittää, missä on se joustomahdollisuus. Meillä esimerkiksi mielenterveystyöhön erikoistuneita, mutta ei suinkaan psykiatreja, on avoterveydenhuollossa erittäin suuri määrä, erityisesti äärialueilla ja pienissä terveyskeskuksissa, toki suurissakin, sellaisia, joilla ei ole psykiatrian tutkintoa. Erityisesti psykiatreista meillä on tällä hetkellä pula, joten haluaisin nähdä niin, että asiakkaiden mahdollisuutta päästä saamaan palveluja, määräystä hakemaan, ei estettäisi. Siinä mielessä toivon, että asiaan perehdytään erityisesti.

Kannatan myös lyhytaikaista hoitoa sillä tavalla, että määritellään hoitoaika. Itse näen, että 15 kertaa, keskimäärin noin neljä kuukautta, mahdollistettaisiin vuoden aikana sairausvakuutuskorvauksen piiriin. En voi muuta sanoa, kuin että asiaa laajasti ja syvästi vakavuudella tutkittaisiin.

[4] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Varmasti vakavuudella ja syvästi yleensäkin terveydenhoitoa olisi aika tutkia. Se tuntuu vahvasti leviävän käsiin. Minulla oli taas tilaisuus olla kaksi viikkoa — meinasin sanoa oikeissa töissä — kirurgina keskussairaalassa, ja voin vakuuttaa, kehotan kaikkia vaikka menemään potilaiksi, että sairaanhoitoa todellakin uhkaa katastrofi johtuen siitä, että ei ole resursseja, ei ole rahaa.

Puuttuu se diili yhteiskunnassa valtion ja kuntien välillä, että asiat hoidetaan. Se johtuu siitä, että väestön ikärakenne muuttuu, yhä raskaampia operaatioita tehdään ja pitäisi tehdä. Niitä osattaisiin tehdä, niitä osataan vaatia, mutta ei ole, millä tehdä.

Avohoito psykiatrian puolella, mitä aloite koskee, on, aivan oikein, erityinen kipupiste, ja siitä olemme monta kertaa yhdessä puhuneet. Kun muun muassa tämän vuoden budjetista päätettiin, asia oli lasten- ja nuortenpsykiatrian osalta esillä. Aivan oikein, kaikki aktiivisuus, joka tähtää niin avohoidon kuin sairaalahoidon ja yleensä terveydenhuollon suhteen parempaan, on nyt tarpeellista. Tämä on hyvin vakava paikka.

Totean lopuksi, että vieläkään asiaa ei ole kyllin syvältä tiedostettu.

[5] **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kiitos kannustavista puheenvuoroista.

Jos todella sitä summaa lasketaan, mikä kuluu pitkään lääkehoitoon, ja otetaan vertailukohdaksi lyhyt naseva 3—6 kuukauden jakso, jossa yhdessä lääkehoidon kanssa asiaa hoidetaan järjestykseen ja työkyvyttömyysaika lyhenee, niin voi laskea, kumpi on halvempi ja kumpi kalliimpi. Kaikki keinot pitäisi nyt ottaa käyttöön, kun ollaan tässä tilanteessa. Otetaan nyt esimerkiksi työuupumus tai työssä jaksaminen, joka on loppuun puhuttu asia, mutta todellinen ongelma, jota pitää lähteä hoitamaan. Se, että täällä on ansiokkaasti annettu rahaa, pitäisi nyt saada kenttään ja kenttä myös toimintaan ja siihen pikaiseen apuun. Siitähän on kysymys.

[6] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Oli myönteistä ja suurella tyytyväisyydellä panna merkille ed. Tiusasen puheenvuoron siitä, kuinka hänellä on kuitenkin selkeä käsitys käytännön elämästä ja siitä, mitä on tulonjako valtion ja kuntien välillä, ei tulonjako, vaan tämä vastuunkanto perimmiltään siinä asiassa. On todella myönteistä kuulla, että hallituspuolueen edustaja toteaa ja tietää, että tässä on selvä ristiriita olemassa ja näin ei tämä asia voi jatkua. Toivon, että tämä herättäisi siellä koko hallitusrintamassa vastuunkantoa ja todellista näytön antamista tästä asiasta. Näin ei voi jatkua. Tähän on puututtava, ennen kuin tämä pommi räjähtää käsiin, niin tämän aloitteen pohjalta kuin koko terveydenhuollon ja kuntien vastuun osalta.

[7] **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Ed. Ylä-Mononen viittasi rahaan, jota eduskunta antoi lasten- ja nuortenpsykiatriaan 70 miljoonaa markkaa tälle vuodelle lisää. Toteaisin tähän, että ministeriö on ohjeistanut sairaanhoitopiirejä hakemaan tätä. Se jaetaan sairaanhoitopiirien kautta. Olen aika varma siitä, että kun raha tuli kuitenkin ikään kuin yllättäen, sairaanhoitopiirit hiukan hitaasti ovat tähän käynnistyneet. Mutta uskoisin ja tiedänkin, että kaikissa sairaanhoitopiireissä varmasti tarve on todella suuri. Myös yhteistyö sairaanhoitopiirien ja kuntien tasolla nimenomaan avohoitopainotteisesti, kun puhumme psykiatriastakin, ja poliklinikkapainotteisesti olisi paikallaan, ja raha varmasti tullut ihan oikeaan osoitteeseen. Toivottavasti siitä tulee tänä syksynä pysyvä asia niin, että se korotus jatkuisi.

[8] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Kun tämä nyt laajeni näin — ihan ilolla totean, että laajeni tähän laajempaankin keskusteluun — haluan vielä todeta, että tietysti suuresti iloitsen niistä miljoonista, mitä saimme viime vuonna budjetissa tälle vuodelle lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon ja kuntoutukseen. Mutta samalla tietysti totean, että peruskysymyshän on siinä, että meillä on kuitenkin perusvoimavaroja jouduttu vähentämään. Sijaismäärärahoja on vähennetty, ja monella monella tavalla kunnat ovat heikentyneessä tilanteessa järjestämään näitä palveluja.

Siinä mielessä peruskysymyshän on se, miten valtion ja kunnan tehtäväjako hoidetaan ja ketkä todella pääsevät hoitoon ja miten hoidon tasosta huolehditaan ja palvelujen määristä. On varmasti kysymys kokonaisuudessaan valtionosuusjärjestelmän uudelleenarvioimisesta ja siitä, mikä on sairausvakuutusjärjestelmän kokonaisuudistus kaiken kaikkiaan. Ensi vuoden budjettiin täytyy saada lisää rahaa nimenomaan perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoitoon.

[9] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti kajoan rahanpuutteeseen. Se on totta. Mutta näkisin, että meidän pitäisi siirtyä yhä enemmän kuitenkin korvamerkittyihin rahoihin, koska vaikka kunnille annettaisiin suoraan miten paljon rahaa tahansa, välttämättä se ei ohjaudu juuri siihen oikeaan kohteeseen, mihin me haluamme. Näkisin, että vaikka Kuntaliitto on eri mieltä korvamerkkauksesta, me voimme sen avulla kohdentaa rahaa siihen, mihin tarvitaan.

Jos jaetaan rahaa sokeasti, käy sillä tavalla, että se voi mennä vaikka hyppyrimäen tekoon tai mihin hyvänsä semmoiseen, jolla ei yhtään sairaitten asemaa paranneta. Toivon mukaan löydetään sellainen välitieratkaisu, että tärkeät asiat hoidetaan ja rahat korvamerkataan.

[10] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Olen ollut myös korvamerkityn rahan kannalla. Jo viime vuonna, kun budjettikäsittelyssä näitä asioita käsiteltiin, esitin omana näkemyksenäni, että pitää uudelleen arvioida, onko esimerkiksi subjektiivisten oikeuksien kautta mahdollista ottaa huomioon joitain erityisryhmiä, esimerkiksi mielenterveyskysymykset ja lasten ja nuorten kysymykset. Ei varmasti tarvitse kaikkia asioita korvamerkitä ja subjektiivisia oikeuksia kaikille palveluille jakaa, mutta on asioita, jotka tällä hetkellä on erittäin huonosti hoidettu. Sellaisia ovat juuri vanhusten asiat ja lasten ja nuorten asiat, mielenterveyskysymykset. Tällä alueella voidaan arvioida esimerkiksi uudelleen subjektiivisten oikeuksien kautta palvelujen turvaaminen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8) Laki tieliikennelain 72 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 195/1999 vp (Harry Wallin /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Harry Wallin /sd:** Arvoisa herra puhemies! Tässä Suomenmaassa on erilaisia terveyskriteerejä eri liikennealoilla. Toiset ovat hyvin tiukkoja kuten esimerkiksi rautatieliikenteessä. Kun veturinkuljettaja tulee kykenemättömäksi hoitamaan veturinkuljettajan tehtävää, hän joutuu eläkkeelle, tai kun lentokapteeni ei enää täytä terveysnormeja, hän ei enää saa lentää. Kuitenkin on ihmeellistä, että tieliikenteen puolella asiassa lepsuillaan, vaikka viime aikoina on ollut erittäin vakavia esimerkkejä siitä, että mahdollisesti iäkkyys ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevan kuljettajan terveydentila on ollut syynä siihen, että on sattunut onnettomuuksia. Heinolassa tapahtui tieltä suistuminen kaarrenopeuden takia, jossa tuli ihmishenkien menetyksiä, ja viimeisimpänä Helsingissä linja-auton törmääminen toisen kerroksen olohuoneeseen oli aiheuttaa suurkatastrofin. Siinäkin oli kuljettaja yli-ikäinen. Tietenkään ei tässä vaiheessa voida tietää, onko syy ollut puhtaasti se.

Tämän johdosta olen tehnyt lakialoitteen, josta voi iloksi todeta, että sen allekirjoittivat liikennevaliokunnasta kaikkien muiden ryhmien edustajat paitsi eivät kokoomuksen edustajat, joten tämä on saavuttanut aika laajaa kannatusta. Sen lisäksi kyselytunnilla liikenneministeri Heinoselta kysyessäni tätä asiaa hän totesi, että hänen mielestään tässä suhteessa voitaisiin lainsäädäntöä tiukentaa. Eli ehdotan, että sellaiselle henkilölle, joka pääsee tai joutuu osittaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle tai täydelliselle tai varhaiseläkkeelle alentuneen työkyvyn vuoksi, ei enää suotaisi mahdollisuutta ajaa kaupallisessa liikenteessä raskailla yhdistelmillä tai sitten linja-autoliikenteessä. Kyllähän tänä päivänä painot ja nopeudet ovat niin korkeita, että tällainen yhdistelmä tai linja-auto ajaessaan sataa, kun sisällä on 50 henkeä, on yhtä merkittävä uhka ihmisten terveydelle ja liikenneturvallisuudelle kuin esimerkiksi kevytkiskobussi tai mikä muu tahansa kevyt joukkoliikenneväline.

Kun ajattelee vielä nykyistä työllisyystilannetta, lukuun ottamatta Pääkaupunkiseutua meillä on hyvin kyvykkäitä, kurssin käyneitä nuoria naisia ja miehiä valmiina astumaan remmiin. Tämä on siten myös työllisyyskysymys. Yleensä tai monesti vielä näitä keikkatöitä tehdään harmaan talouden piirissä, jolloin Suomen valtio jää ilman verotuloja. Tämä on erittäin suuri ongelma sinällään.

Tämän johdosta toivoisinkin, että tieliikennelain 72 §:n muuttaminen saisi eduskunnassa positiivisen vastaanoton. Kysymys on ihmisten turvallisuudesta, työllisyydestä ja verotulojen noususta.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Wallinin tekemä lakialoite on varmaan perimmiltään hyvä, ja toivon, että se herättää keskustelua, miten ja millä lailla tämä asia pitäisi hoitaa ja miten turvallisuutta lisätä, mutta saattaa nyt olla niin, että vähän kaukaa on nämä

asiat haettu. Työllisyys ja harmaa talous eivät liity mitenkään turvallisuuteen tai ajokykyyn.

Työllisyyden osalta toteaisin, että ne, jotka näitä keikkoja tekevät, ovat usein semmoisia, että he paikkaavat lähtiessään. Uhraudutaan työnantajan hyväksi, ja miksei myös, jos on bussinkuljettajasta kysymys, tämän kansan hyväksi, että linja kulkee. Valitettavasti nykyisessä yhteiskunnassa ei ole semmoisia keikkatyöntekijöitä, jotka olisivat valmiita lähtemään silloin, kun miestä juuri tarvitaan.

Käsittääkseni kaiken kaikkiaan paljon suuremmat uhkat liikenteessä ovat väsymys, stressaantuminen, yleensä huolimattomuus ja huolimaton ajotapa. Nämä asiat pitää nostaa päällimmäisinä näkyviin ja käsitellä samassa nipussa.

Pitää myös nähdä se, kenen on kalusto. Kuka luovuttaa kaluston sellaisen kuljettajan kuljetettavaksi, johon ei voi luottaa ja joka ei ole toimintakykyinen tässä asiassa? Toivoisin, että valiokuntakäsittelyvaiheessa keskityttäisiin ajokykyyn, toimintakykyyn, lääkärinlausuntoon ja sitä kautta ajokelpoisuuteen paljon enemmän kuin siihen, liittyykö tämä työllisyyteen tai harmaaseen talouteen.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ennen kuin ihminen pääsee eläkkeelle, hän todennäköisesti on saanut lääkäriltä lausunnon, että hän ei ole kykenevä autonkuljettajan ammattiin. Silloin lähtökohta, jota ed. Wallin aloitteessa esittää, on hyvä. Jos työkyky on alentunut sillä tavalla, että hän saa eläkkeen, sehän tarkoittaa myös, ed. Seppo Lahtela, että se on todettu. Siinä tapauksessa tuntuu aika ihmeelliseltä, että meillä on yhä edelleen semmoinen lainsäädäntö voimassa, että ammattimainen liikenteen harjoittaminen sallitaan siinäkin tilanteessa, vaikka olisi jo lääkärinlausunnon perusteella todettu, ettei tämä henkilö ole enää kykenevä siihen työhön. Sen takia minusta ovat ne perusteet, mitä ed. Wallin esitti, ihan aiheellisia.

Tässä sen lisäksi, että tässä on liikenneturvallisuudesta kysymys, on todella kysymys siitä, miten jaetaan työtä ja miten yleisesti ihmiset enää uskaltavat lähteä julkiseen bussiin, jos eläkekuskit ovat siellä pukilla. Väittäisin ed. Seppo Lahtelalle, että ei ole pelkästään paikkaamisesta kysymys. Kun Joensuun seudulla kysyin torilla jutellessani autokuskien kanssa, miten Joensuussa tämä tilanne on, siellä väitettiin, että on neljä viisi vakituista kuskia, jotka ovat eläkkeellä, vakituista kuskia, jotka ajavat säännöllisesti vuorolinjaa. Minusta se tuntuu aika kovalta asialta. Tuntuisi kyllä siltä, että nämä ihmiset voisivat itsekin jo tajuta sen, että väistyisivät pois, mutta ilmeisesti ahneus on sen verran kova synti, että se teetättää kaiken näköisiä temppuja. Pyritään tekemään töitä todennäköisesti osin pimeinä. Ainakin kun urheilujoukkueita ajatetaan, käsitin sillä tavalla, että siellä maksetaan vielä käteen rahat eikä mihinkään verokirjalle. Sen takia tämä pitäisi ehdottomasti saada aisoihin.

[4] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! En halua mitenkään sanoa tässä viimeistä sanaa, mutta toivottavasti eläkekysymystä ei sotketa tähän asiaan, eli jos joku on järjestänyt itsellensä muodossa taikka toisessa osa-aikaeläkkeen tai muuten varhennetun eläkkeen, mikä ei liity työkykyyn, näitä ei sekoitettaisi tässä asiassa missään muodossa mitenkään tähän mukaan. Toisaalta pitäisi nähdä myös valmistelussa valiokunnassa sellainenkin tekijä, että jos ihminen on kymmenen vuotta ollut eläkkeellä parhaimmillaan tai kymmenen vuotta ajamatta tämmöistä yhdistelmää, tämäkin otettaisiin huomioon, että ajotaito olisi sen mukainen, että turvallisuus olisi taattu. Kyllä tässä käsittääkseni on selvästi kaikesta muusta kysymys kuin siitä, ovatko nämä mahdolliset onnettomuudet, mitä nyt on tapahtunut, yksin johtuneet siitä, että kuljettaja on muodossa taikka toisessa ollut osittain eläkkeellä.

Järkeä tähän käsittelyyn ja asia eteenpäin, niin kyllä tästä varmaan hyvä tulee.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.41.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen